

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ŞERMİN YAŞAR'IN YETİŞKİNLER İÇİN YAZDIĞI ÖYKÜLERİNDE
PSİKOLOJİK TRAVMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nurhan YEŞİLDAĞ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Veli UĞUR

2024 - Muğla

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ŞERMİN YAŞAR'IN YETİŞKİNLER İÇİN YAZDIĞI ÖYKÜLERİNDE
PSİKOLOJİK TRAVMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nurhan YEŞİLDAĞ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Veli UĞUR

2024 - Muğla

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ŞERMİN YAŞAR'IN YETİŞKİNLER İÇİN YAZDIĞI ÖYKÜLERİNDE PSİKOLOJİK
TRAVMA**

Hazırlayan
Nurhan YEŞİLDAĞ
1941010006

Sosyal Bilimler Enstitüsünce
Tezli Yüksek Lisans
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 06/02/2024
Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Veli UĞUR
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Oktay YİVLİ
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Berna AKYÜZ SİZGEN

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Muzaffer DEMİR

2024 - Muğla

TUTANAK

Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 10./01/2024 tarih ve 1132/7 sayılı Yönetim Kurulu kararı ile tez jürisi olarak atandığımız, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı **Tezli Yüksek Lisans Programı** öğrencisi Nurhan YEŞİLDAĞ'ın "Şermin Yaşar'ın Yetişkinler İçin Yazdığı Öykülerinde Psikolojik Travma" adlı tezi incelenmiş ve aday 6/2/2024 tarihinde saat 13.30'da tez savunma sınavına alınmıştır.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24. maddesi doğrultusunda yapılan tez savunma sınavı sonucunda tezin **kabul** edilmesine oy birliği ile karar verilmiştir.

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Veli UĞUR

Üye

Prof. Dr. Oktay YİVLİ.

Üye

Doç. Dr. Berna AKYÜZ SİZGEN

YEMİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Şermin Yaşar’ın Yetişkinler İçin Yazdığı Öykülerinde Psikolojik Travma” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../.....

Nurhan YEŞİLDAĞ

Şermin Yaşar'ın Yetişkinler İçin Yazdığı Öykülerinde Psikolojik Travma

ÖZET

Edebi eserler insan hayatını, duygularını, düşüncelerini insanın ruhsal durumunu, tavır ve davranışlarını ele alan ve özü itibariyle insanı anlatan sanat ögeleridir. Psikoloji bilimi ise insanın tavır ve davranışları ile ruhsal durumunu ve yaşamı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir bilim dalıdır. İkisinin konu alanı bir olmakla birlikte, ele alış biçimleri farklıdır. Psikoloji, kişilerin olaylara karşı tavır, davranış, duygu ve düşüncelerini bilimsel açıdan incelemeye alır ve elde ettiği verilere göre çeşitli açıklamalar getirir. Durumları, olguları kategorik olarak sınıflandırarak anlamaya ve tanımlamaya çalışarak bilim üretirken; edebi eser, tüm bunlarla sanat üretir. Sanat eseri üzerinden psikoloji bilimi verilerinin incelenmesi, edebiyatta, psikoloji biliminde ve gerçek hayatta kimi durum ve olguların daha iyi anlaşılmasına şüphesiz katkı sağlayacaktır. Çalışmamızın amacı ise bir parça da olsa bunu gerçekleştirmektir. Çalışmamızda ilk olarak “Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu, Kalk Yerine Yat, Deli Tarla, Tarihi Hoşça Kal Lokantası ve Gelirken Ekmek Al” isimli eserlerdeki hikâyeler tek tek incelenmiş, içlerinde travmatik yönüyle dikkat çeken öyküler konularıyla; psikolojik açıdan rahatsızlığıyla öne çıkan karakterler durumlarıyla incelemeye tabi tutulmuştur. Eserlerde görülen travmatik olaylar ve dikkat çeken psikiyatrik hastalıklar ile ilgili bir literatür oluşturulmuştur. Oluşturulan kaynaklar ve eserlerden elde edilen veriler ışığında tahliller yapılmaya çalışılmıştır. Son olarak Şermin Yaşar'ın öykülerinde, hangi tür travmaların işlendiği ne tip karakterlerin ele alındığı irdelenmiş, incelediğimiz eserlerle ilgili genel bir analiz, sentez yapılarak bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Travma, Karakter, İnceleme, Öykü

Psychological Trauma in Şermin Yaşar's Stories For Adults

ABSTRACT

Literary works are elements of art that deal with human life, emotions, thoughts, mental state, attitudes and behaviors of human beings and essentially describe human beings. The science of psychology, on the other hand, is a branch of science that examines the relationship between human attitudes and behaviors, mental state and life. Although the subject area of the two is the same, the way they are handled is different. Psychology examines people's attitudes, behaviors, feelings and thoughts towards events from a scientific perspective and provides various explanations according to the data it obtains. While it produces science by trying to understand and define situations and phenomena by categorically classifying them, literary work produces art with all these. Examining the data of psychological science through works of art will undoubtedly contribute to a better understanding of some situations and phenomena in literature, psychological science and real life. The aim of our study is to realize this, even if only a little bit. In our study, first of all, the stories in the works titled "Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu, Kalk Yerine Yat, Deli Tarla, Tarihi Hoşça Kala Lokantası and Gelirken Ekmek Al" were analyzed one by one, and the stories that stand out with their traumatic aspects were analyzed with their subjects and the characters who stand out with their psychological disorders were analyzed with their situations. A literature on traumatic events and psychiatric illnesses in the stories was created. Analyses were tried to be made in the light of the data obtained from the sources and works. Finally, in Şermin Yaşar's stories, what kind of traumas are processed and what kind of characters are handled have been examined, and a general analysis and synthesis has been made about the works we have examined and evaluations have been tried to be made from a holistic point of view.

Keywords: Psychological Trauma, Character, Examination, Story

ÖN SÖZ

Tez çalışmamızda yazar Şermin Yaşar'ın yetişkinler için yazdığı “Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu, Kalk Yerine Yat, Deli Tarla, Tarihi Hoşça Kal Lokantası ve Gelirken Ekmek Al” adlı eserlerindeki öykülerinde dikkat çeken travma olgusunu; travmatik yaşama maruz kalan öykü karakterlerinde görülen psikolojik problemleri, psikoloji bilimi verileri ışığında inceleyip analiz etmek hedeflenmiştir.

Öncelikle tez konusunu seçmemdeki özgür tutumuyla bana yol açıcı olan danışmanım Doç. Dr. Veli Uğur'a, konu ile ilgili bilgi ve kaynak noktasında yardımcı olan psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmenleri Aslıgül Tuğrul ve Pervin Ünlü hocalarıma; çalışmalarımı her daim destekleyen eşime, rahatça çalışabilmem için yüklerimi üstlenen anneciğime ve annelerinin evdeki çalışmalarına katlanan çocuklarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Nurhan YEŞİLDAĞ

Tarih: 06/02/2024

MUĞLA

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
TABLolar DİZİNİ	IV
KISALTMALAR	V
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TRAVMA

1.1. TRAVMANIN OLUŞUMU	5
1.2. TRAVMA SONRASI TEPKİLER	6
1.2.1. TSSB	8
1.2.2. Depresyon	10
1.2.3. Anksiyete	12
1.2.4. Obsesif-Kompulsif Bozukluğu (OKB)	14
1.3. TRAVMATİK YAS	16
1.4. KADINLARIN YAŞADIĞI TRAVMALAR	17
1.4.1. Fiziksel Şiddet	18
1.4.2. Cinsel Şiddet	18
1.4.3. Psikolojik/Duygusal Şiddet	18
1.4.4. Ekonomik Şiddet	19
1.5. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI (ÇÇT)	19
1.5.1. İstismar	20
1.5.2. İhmal	21

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE ŞERMİN YAŞAR’IN HAYATI, ESERLERİ, EDEBÎ YÖNÜ

2.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	24
2.2. VERİLERİN TOPLANMASI.....	24
2.3. VERİ KAYNAĞI.....	25
2.4. SINIRLILIKLAR.....	25
2.5. ŞERMİN YAŞAR’IN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ YÖNÜ.....	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. ÖYKÜLERDE ÖNE ÇIKAN TRAVMA SONRASI TEPKİLER.....	28
3.1.1. Travma Sonrası Stres Bozukluğu Metin Örnekleri:.....	28
3.1.2. Depresyon Metin Örnekleri	31
3.1.3. Anksiyete Metin Örnekleri.....	34
3.1.4. Obsesif Kompulsif Bozukluğu Metin Örnekleri	35
3.2. ÖYKÜLERDE ÖNE ÇIKAN TRAVMA ŞEKİLLERİ.....	39
3.2.1. Travmatik Yas Metin İncelemeleri	40
3.2.2. Kadınların Yaşadığı Travmalar Metin İncelemeleri	54
3.2.3. Çocukluk Çağı Travmaları Metin İncelemeleri	63
SONUÇ.....	95
KAYNAKÇA.....	99

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Araştırmaya Konu Olan Kitaplar	24
Tablo 2.2. Şermin Yaşar'ın Eserleri	26
Tablo 3.1. Kitap: Tarihi Hoşça Kal Lokantası (2017)	91
Tablo 3.2. Kitap: Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu (2018)	92
Tablo 3.3. Kitap: Gelirken Ekmek Al (2019)	92
Tablo 3.4. Kitap: Deli Tarla (2020)	93
Tablo 3.5. Kitap: Kalk Yerine Yat (2021)	93

KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklama
APA	Amerikan Psikiyatri Derneği
ÇÇT	Çocukluk Çağı Travması
DT	Deli Tarla
GEA	Gelirken Ekmek Al
GGK	Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu
KTY	Kalk Yerine Yat
OKB	Obsesif-Kompulsif Bozukluğu
TDK	Türk Dil Kurumu
THKL	Tarihi Hoşça Kal Lokantası
TSSB	Travma Sonrası Stres Bozukluğu

GİRİŞ

Psikolojik travma, insan hayatının parçası olan bir gerçekliktir. Hikâyelerinde daha çok insan yaşamını ele alan Şermin Yaşar'ın öykülerinde de psikolojik travmaya ve bunun neden olduğu psikiyatrik rahatsızlıklara sahip karakterlere sıkça rastlanılmaktadır.

Teorik bilgilerin pratikte uygulanması onun daha iyi anlaşılmasını sağlar. Bu tezin amacı bir tıp bilimi konusu olan psikolojik travmayı ve bundan kaynaklanan psikiyatrik hastalıkları edebi eserlerde inceleyerek eserlere bilimsel farklı bakış açıları katmaktır.

Araştırma konumuz hem edebiyat, hem psikoloji, hem de psikiyatri bilimlerini kapsadığından tezimiz okuyucuya bu alanlarla ilgili genel hatlarıyla bilgi verici olacaktır. Bunun yanında tezimizde değinilen konular, insana dair hâller ve insani tepkiler olduğundan okuyucuya, pratik hayatta yaşanan birçok durum, davranış ve karşılaşılan kişilikler hakkında farkındalık sağlayacak ve bakış açısını genişletecektir.

Psikolojik travma ve neden olabileceği psikiyatrik rahatsızlıklardan olan depresyon, stres bozukluğu, sosyal fobi, takıntı hastalığı, kaygı bozukluğu vb. gibi rahatsızlıklar ışığında öykülerin ve karakterlerin tahlilini yapmak; öykü karakterlerinin dikkat çeken psikolojik durumlarının tıp literatüründe hangi hastalık kategorisi altında değerlendirildiğini incelemek, edebi eserlere bilimsel yeni bir bakış açısı kazandıracaktır. Öykülerin ve öykü karakterlerinin psikiyatri bilimi verileri ışığında ele alınıp incelenmesi, öncesinde pek uygulanmış bir yöntem olmadığından araştırmaya özgün bir değer katacağı düşünülmektedir. Ayrıca Şermin Yaşar'ın inceleyeceğimiz kitapları üzerinde daha önceden hiçbir çalışma yapılmadığından araştırma bu açıdan da bir ilk değeri taşımaktadır.

Şermin Yaşar'ın eserleri üzerinde tezimizin tamamlandığı zamana kadar toplamda dört yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır. Bunlardan ilki Sonnur Başar'ın 2021'de tamamladığı, “Çocuk edebiyatı ve çocuk eğitimi çerçevesinde Şermin Yaşar'ın eserlerinin incelenmesi” adlı yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada Şermin Yaşar'ın ele alınan çocuk kitaplarını, çocuk edebiyatının temel ilkeleri çerçevesinde içyapı ve dış yapı unsurları bakımından uygunluğu, yeri ve önemi araştırılmıştır.

Sonuç olarak ele alınan eserlerin çocuk edebiyatı ilkelerine uygun olduğu belirlenmiş; ebeveynlere, eğitimcilere ve akademisyenlere tavsiye edilmiştir.

Aynı yıl 2021’de Ayşenur Dağ’ın “Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi ve eğitsel iletiler açısından incelenmesi” adlı yüksek lisans tezi tamamlanmıştır. Çalışmada yazarın ele alınan çocuk kitaplarının içyapı özellikleri bakımından konu, tema, karakterler, çevre, dil ve anlatım olarak; dış yapı özellikler bakımından boyut, kapak-cilt, kâğıt, sayfa düzeni vb. noktalarda uygunluğu incelenmiş, tesbit edilen eğitsel iletiler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenerek yorumlanmıştır. Sonuç olarak eserlerde 115 eğitsel iletinin 594 defa geçtiği belirlenmiştir. İncelenen çocuk kitaplarında en sık rastlanan eğitsel ileti olarak merak etmek iletileri olmuş, bundan sonra da hayal kurmak ve akıl yürütme iletileri görülmüştür.

Rumeysa Düz’ün 2023’de tamamladığı, “Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi” adlı tezinde, yazarın ilkökul düzeyi on altı çocuk kitabı MEB Değerler Eğitimi Yönergesi’nde verilen 27 değere göre uygunluğu araştırılmıştır. Buna göre en fazla yer alan değer; sevgi değeri (164) olduğu, en az yer alan değer ise alçakgönüllülük değeri olduğu tesbit edilmiştir. 27 değer de yazarın kitaplarında bulunduğu belirlenmiş, eserler değerler eğitimi açısından son derece önemli bulunmuştur.

Son olarak Tülün Cebecioğlu 2023’de “Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarının estetik ölçütler bağlamında incelenmesi” adlı tezini tamamlamıştır. Çalışmada yazarın 18 çocuk kitabı önceden belirlenmiş estetik ölçütler bakımından incelenmiştir. Eserlerden örnekler seçilip estetik kriterlere göre sınıflandırılmıştır. Çalışmanın sonucu olarak eserler belirlenen 21 estetik ölçüte uygun bulunmuştur. Kitapların öğreticilik, söz sanatlarının kullanımı; içerik, üslup, kurgu, görsel kullanım bakımından çocukların estetik gelişimine katkı sağlayacağı sonucuna varılmış, eğitim ve öğretim açısından tavsiye edilmiştir.

Anlaşıldığı üzere bu tezlerin tümü eğitim ve öğretim alanında yapılmış çalışmalardır. Yine incelenen eserlerin tamamı yazarın çocuk kitapları üzerinde olmuştur. Yazarın ele aldığımız eserleri üzerinde şimdiye kadar tamamlanmış tez çalışması literatürde bulunamamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TRAVMA

Eski Yunancada “yara” sözcüğünden alıntılanan “trauma” kelimesinin kökeni M.Ö.1500’lerdeki Sümerlilerin yapıtlarına kadar uzanmakta olup Türk Dil Kurumu (TDK)’da “Bir doku veya organın yapısını, biçimini bozan ve dıştan mekanik bir tepki sonucu oluşan yerel yara, örselenme” biçiminde tanımlanmıştır (TDK, 2011: 2381).

Travma sözcüğü, psikolojide kişilerin ruhsal ve bedensel varlığını çok değişik biçimlerde sarsan, bedensel ve ruhsal bütünlüklerinde yaralanmalarına sebep olan her türlü olay sonucunda oluşan yaşantılar için kullanılmaktadır.

Travmayı, şok edici, olağan dışı, ölüm veya ölüm tehdidinin bulunduğu; kişilerin kendisinin ya da yakınlarının yaşamsal bütünlüğünü tehdit eden; bireylerinin duygusal anlamda baş etmekte yetersiz kaldığı ve bu nedenle ruh sağlıklarında iz bırakan, aşırı derecede üzüntü verici olaylar şeklinde de tanımlayabiliriz.

Travma olgusu ile araştırmalara gidildiğinde travmanın psikolojik olarak tanımının ilk Sigmund Freud tarafından yapıldığı, sonrasında onu takip edenlerce üzerinde çalışıldığı görülmektedir (Doğan, 2022: 6).

18. yüzyılda ve öncesinde travma sonrası psikolojik sorun yaşayan kişilerin ya patolojik olarak sorunlu olduğuna ya da biyolojik olarak zayıf olduğuna inanılmış, her iki durumda da kaynak olarak kişinin kendisi olduğu düşünülmüştür. Bu görüşe göre kişiler büyük travmalara maruz kalsalar bile bir süre sonra iyi olurlar düşüncesi hâkimdir (Jones ve Wessley, 2005, akt. Tarlacı ve Özyanık, 2022: 122).

Travmanın psikolojik etkilerinin olabileceği düşüncesi, 1870 Fransa-Prusya savaşından sonra savaştan dönen askerlerde görülen ağır psikolojik etkilerden sonra ortaya çıkmıştır. Askerlerin savaş sonrası tepkileri psikiyatristlerce gözlemlenmiş ve “travmatik nevroz” tanısı bu durumdaki hastalar için önerilmiştir (Norman, 1989, akt. Özen, 2017: 108).

Birinci Dünya Savaşı’yla birlikte travmanın psikolojik etkileri tekrar bilimsel alanda ilgi çekmiş, Savaşta silah arkadaşlarının ölmesine ve yaralanmasına tanık olan birçok askerde psikiyatrik belirtiler görülmüş ve birçok hastane bu askerleri yatırarak tedavi etmek durumunda kalmıştır (Norman, 1989, akt. Özen, 2017: 108).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra travma konusuna ilgi daha da artmış, ilk kez savaşta yaşanan zorlu yaşam olaylarının kişilerde psikiyatrik rahatsızlıklara neden olabileceği kabul edilmiştir (O'Brien, 1990: 85, akt. Özen, 2017: 109).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gelen Vietnam savaşı ile birlikte savaş gazilerinde görülen ağır psikiyatrik vakalar travma konusundaki araştırmaların zirveye ulaşmasını sağlamıştır. Yaşanan durumlar savaş karşıtı hareketlerin de başlamasına neden olmuştur (O'Brien, 1990, akt. Tarlacı ve Özyanık, 2022: 122).

Vietnam savaşında cesaret ve kahramanlıklarıyla öne çıkan bir grup asker, kendilerine verilen madalyaları reddedip kendi savaş suçlarını itiraf eden protest tavrılarıyla öne çıkmışlardır. Kendilerine "Vietnam Gazileri" adını verdikleri bir örgüt kurarak savaşı gösterilerle protesto etmişlerdir (Lifton, 1973: 31; Turnbull, 1998: 89). Gazi örgütlenmeleri psikiyatrik çalışmaların yapılmasında etkili rol oynamış travmanın psikiyatristlerce ilgi görmesini sağlamıştır. Yapılan araştırmalarla beraber savaşa maruz kalma ile psikiyatrik bozuklukların ilişkisi görülmüş ve bu araştırmalar neticesinde TSSB ana hatları ile oluşmuştur (Gerson, 1992: 743, akt. Özen, 2017: 110).

Travma sonrası stres bozukluğunun psikolojik hastalık olarak tanımlanmasında "Son olarak oluşan en etkili durum ise Fransa'da başlayan feminist kadın örgütlenmelerin kadınlara yönelik cinsel tacizin önüne geçmek ve kadınlara yönelik ev içi şiddeti engellemek amacıyla başlattıkları akım sayesinde olmuştur" (Burgess ve Holmstrom, 1974, akt. Özen, 2017: 111).

1970'ten önce, travma sonrası psikiyatrik sorunların sivil hayattaki kadınlarda da olabileceği düşünülmemiştir. Toplum içinde evdeki özel yaşamla ve cinsellikle ilgili konularda konuşmak ayıp görüldüğünden kadınların maruz kaldıkları cinsel ve ev içi şiddet konuları göz ardı edilmiştir. "Tecavüz üzerine ilk açıklama New York Radikal Feministler tarafından 1971'de yapılmış, feminist hareketin etkisiyle 1975'te Ulusal Akıl Sağlığı Enstitüsü içinde bir tecavüz araştırma merkezi kurulmuş ve kadına karşı işlenen suçlar için ilk Uluslararası Mahkeme 1976'da Brüksel'de toplanmıştır" (Sarachild, 1978, akt. Özen, 2017: 111)."

Feminist örgütlenmeler sonucu tecavüze, ev içi şiddete ya da toplum dışına itilmeye maruz bırakılan kadınlar üzerinde psikiyatri alanında bilimsel çalışmalar yapılmış ve bunların sonucunda kadınların yaşadıkları yaşam olaylarının ruhsal

hastalıklara yol açtığı görülmüştür. Hem kadın hareketlerinin hem gazı derneklerinin etkisi, gerekse psikiyatristlerin bu alandaki çalışmaları neticesinde bilimsel olarak travmanın psikiyatrik bozukluklara yol açtığı kabul edilmiştir (Herman, 2011, akt. Özen, 2017: 111).

1980’de Amerikan Psikiyatri Derneği (APA) travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) adlı yeni bir kategoriye resmi mental bozukluklar kitabına (DSM-III) almıştır ve ilk kez karakteristik travma sendromu psikiyatrik bir tanı olarak kabul edilmiştir (DSM-III). Kardiner’in travmatik nevrozundaki belirtilerle büyük ölçüde örtüşen belirtiler içeren TSSB tanısının resmi mental bozukluklar kitabında yer alması ile travmanın psikiyatrik hastalıklarla ilişkisi resmen kabul edilmiştir (Herman, 2011, akt. Özen, 2017: 112).

Bundan sonra travma ve ilişkili olduğu psikiyatrik hastalıklar ile ilgili çalışmalar hız kazanmış olup günümüzde bu alanla ilgili çalışmalar çeşitlenip derinleşmekte ve giderek normal hayattaki insanların da ilgisini çekerek popülerleşmektedir.

1.1. TRAVMANIN OLUŞUMU

Travmatik olaylar, doğal olarak yaşananlarla, insanlar tarafından yaratılanlar olarak iki kategoride ele alınır (Öztürk, 2004: 376). Travmanın ‘İnsan kaynaklı’ olması, travmanın ya bir insan hatası ya da insan tarafından kasıtlı olarak yaratılması demektir (Tarhan, 2011: 5).

İnsan eliyle yapılan travmaları kasıtlı ya da kasıtsız olarak ayırmak da mümkündür. Trafik kazaları, iş kazaları sonucunda oluşan travmatik olayları insan eliyle kazaen yaratılan travmalar olarak ele alabileceğimiz gibi; savaş, tecavüz, cinayet, işkence, terör kaynaklı felaketleri de insan eliyle kasıtlı olarak yapılan travmalar olarak değerlendirebiliriz.

“Travmatik bir olay dört şekilde yaşanabilir;

- a. Travmatik olayı doğrudan yaşama,
- b. Travmatik olay yaşanırken tanık olma,
- c. Travmatik olayın yakın bir aile üyesi ya da yakın bir arkadaşın başına geldiğini öğrenme,

- d. Görevi ve mesleği gereği travmatik olayın dehşet verici ayrıntılarına aşırı derecede veya tekrar tekrar maruz kalma” (Işık ve Aker, 2020: 205).

Buna göre travmatik yaşantılar için kişilerin olayı bizzat yaşamasının dışında tanıklık etme, öğrenme, görev gereği sıkça bu travmatik olaylarla iç içe olmak da kişilerde duygusal anlamda baş etmekte zorlandığı yaralanmalara sebep oluyorsa travma yaşamış olarak kabul edilmektedir.

1.2. TRAVMA SONRASI TEPKİLER

Travmatik şok kişinin duygu düşünce ve direnme yeteneğinin ortadan kalkması ya da işlevselliğini en aza indirmesidir. Travma durumunda olaylar hazırlıksız bir şekilde geldiği için kişilerde bir nevi uyuşturucu etki yapar ve bunun sonucunda bireylerde algılama, düşünme ve direnme yetenekleri durur. Algının durması ile savunma yapma olasılığı kalkar ve kişilerin hiçbir koruyucusu kalmaz (Frenczi, 2022: 11).

Travma durumu, kişiyi ansızın ölme olasılığı ya da birilerinin ölme gerçeğiyle karşılaştırır. Bu durumla yüzleşmek insanın kabullenmekte zorlandığı en ağır duygulardandır (Herbert, 2020: 24).

Travma durumlarında hayatın bu yönüyle yüzleşmek insanın dünyanın güvenilir olduğuna ilişkin algısını tersine çevirir. Ayrıca bireylerin kendileriyle, yaşadıkları toplum ve dünya ile ilgili duygu ve düşüncelerinde değişimlere neden olarak kendilerine ve çevresindekilere karşı olumsuz bakış açıları geliştirmelerine sebep olabilir.

Travmatik yaşam olaylarının kişilerde çeşitli travmatik tepkilerin oluşmasına yol açtığı bilinmektedir. Travmatik bir olay sonucunda insan bedeninde fizyolojik olarak birçok değişim meydana gelmektedir. Kendini tehlike altında hisseden kişide içgüdüsel olarak bir nevi tehlike sinyalleri çalar. Travma durumunda insan vücudunda ‘sempatik sinir sistemi’ uyarılır, adrenalin ve başka stres hormonları salgılanarak alarm hâline geçilir. Buna karşılık kişiler “savaşma, kaçma ve donma” gibi fiziksel tepkilerle karşılık verirler. Savaşma tepkisinde birey travmatik durumla fiziksel ya da sözel olarak savaşır. Kaçmada kişi travmatik olayın yaşandığı alanda uzaklaşmak üzere çabalar. Donma durumunda ise vücut tepkisizleşerek hareketsiz kalır (Herman, 2015; Van der Kolk, 2020, akt. Yalçın, 2023).

İnsanların sahip olduğu savunma sistemi bireylerin kaldıramayacakları ağır durumlar karşısında onları koruyacak bir düzendedir. Bu yüzden insanlar büyük travmalar karşısında acı çekmediklerini ya da hiçbir şey hissetmediklerini ifade ederler (Herbert, 2020: 30).

Travma sonrasında evrensel olarak herkes için kabul edilen genel geçer bir tepkiden söz etmek imkânsızdır. Benzer travmatik olaylar herkeste aynı psikolojik sonuçlara neden olmaz. Bireysel farklılıklar, genetik özellikler, travmanın şiddeti, süresi, kişinin sosyo-ekonomik durumu, eğitimi, geçmiş yaşantıları, kişilerde çeşitli düzeyde etkili olmakla birlikte en önemli neden olarak kişilerdeki psikolojik sağlamlık olduğu şeklindeki yorumlar ağırlıktadır.

Psikolojik sağlamlık bir çeşit bağışıklık sistemine benzetilebilir. Bağışıklık sistemi dışarıdan gelen tehlikelere karşı nasıl biyolojik olarak vücudu savunur ise psikolojik sağlamlık da bir çeşit ruhsal savunma sistemi gibi düşünülebilir. Tehlike karşısında akıl sağlığını korumak için kendi içsel kaynaklarını kullanarak kendi sistemini devreye sokar (Kararımak, ve Bugay, 2020: 79).

Psikolojik travma, insanların yaşadıkları durum karşısında baş edememesi sonucu travmatik tepkiler oluşturmaktadır. Travmatik tepkiler normal tepkilerden patolojik tepkilere kadar farklılıklar gösterir. “Bu tepkiler, travma sonrası stres bozukluğu ya da diğer kaygı bozuklukları, depresyon gibi patoloji ağırlıklı tepkilerden, travma sonrası büyüme adı verilen olumlu tepkilere kadar farklı görünüm alabilir” (Fullerton ve Ursano, 2005, akt. Baker, 2020: 7). Diğer taraftan bazı insanlarda travma sonrası oluşan tepkiler daha uzun sürerek patolojiye dönüşür. Bunun sonuncundan da ciddi ve uzun süreli yardım gerektirebilir (Baker, 2020: 7).

Travma başlı başına nevroza sebep olurken bazen tetikleyici de olabilir (Işık ve Aker, 2020: 208). Yaşanan olayın “psikolojik travma” olarak değerlendirilebilmesi için kişilerin önceki ve sonraki yaşamları karşılaştırılır. Travma sonrasında oluşan durumlar eğer hastalığa dönüşürse nevroz olarak değerlendirilir. İşlevsel bir akıl hastalığı olarak kabul edilen “nevroz” sanrılar olmadan kişilerin psikolojik, davranışsal ve bilişsel olarak sinir rahatsızlığı durumudur (Doğan, 2022: 7).

1.2.1. TSSB

“Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), travma sonrası gösterilen tepkilerin türüne veya karışımına verilen bir addır” (Herbert, 2020: 42). Bir ruh sağlığı bozukluğu kategorisinde değerlendirilen TSSB, “1980 yılında Amerikan Psikiyatri Derneği (APA) tarafından bir mental bozukluk olarak kabul edilmiştir” (Özen, 2017: 111).

TSSB’nin literatürde yer alması İkinci Dünya Savaşı sonrasında olmuştur. Abraham Kardiner (1941) Savaş nevrozu adı verilen bu durumun en belirgin semptomunun fizyolojik hareketlilik olduğunu ileri sürmüştür (Aydın ve Özgen, 1999: 34). Bu alanla ilgili çalışmalar 1980’lerden sonra hız kazanmış olup diğer ruh hastalıklarına kıyasla oldukça yenidir. TSSB’nin ortaya çıkabilmesi için bir kişinin travmatik bir olayı ya bizzat yaşaması ya da olaya bir şekilde şahitlik etmiş olması gereklidir (Işık ve Aker, 2020: 211).

TSSB’nin ortaya çıkmasında belirleyici faktörler olarak travmanın o kişi için niteliği, şiddeti, önceki travmatik deneyimleri ve travma sonrasındaki yaşadığı şartlar dikkati çekmektedir (Aydın ve Özgen, 1999: 35). “Son zamanlarda yapılan bir çalışmaya (Kilpatrick vd., 2013) göre, insanların % 89.7 hayatları boyunca en az bir kere travmatik bir olaya maruz kalmaktadır. Öte yandan, yine aynı çalışmanın sonuçlarına göre bir yıl süresince travma sonrası stres bozukluğu görülme sıklığı yalnızca % 4.7’dir” (Kararımak ve Bugay, 2020: 89).

TSSB üzerine son dönemde yapılan araştırmalar travmanın şiddetinden daha çok kişilerin stres kaynağına gösterdiği öznel tepkilere yoğunlaşmaktadır. Önceki çalışmalarda travmanın şiddetiyle hastalığın doğru orantılı olduğu üzerinde duruluyorken yapılan deneysel çalışmalarla birlikte kişilerde TSSB’nin oluşmasında öznel anlamın daha önemli olduğunu noktasında giderek birleşilmektedir (Köroğlu, 2004: 366-370).

TSSB gerek rüyalarla, gerek düşüncelerle, (1) travmayı tekrar tekrar yaşama, (2) travmayı hatırlatan şeylerden şiddetle kaçınma ya da tamamen tepkisizleşme, (3) aşırı bir uyarılma (irkilme), durumlarından oluşur. TSSB’ de anksiyete, depresyon ve hafıza ile ilgili zorluklar da görülebilmektedir. DSM-IV-TR’ye göre semptomların en az bir ay sürmesi gerekmektedir (Köroğlu, 2004: 366). Tanı için gerekli olan diğer

ölçüt ise yaşadıklarının kişiyi rahatsız etmesi ve günlük hayatında işlevselliğini bozmasıdır (Işık ve Aker, 2020: 207). “DSM-IV-TR’ye göre semptomların travmatik olaydan sonraki dört hafta içinde ortaya çıktığı ve iki günle dört hafta arasında sürdüğü kişilere akut stres bozukluğu tanısı konur” (Koroğlu, 2004: 366).

Travmatik olaylar bireylerin hafıza, duygu ve düşüncelerini de kötü etkileyebilir. Kişiler travma olayının bir bölümünü ya da tamamını hatırlamayabilir. Kendisinin zayıf, kötü; dünyanın tehlikeli; insanların güvenilmez olduklarına dair pek çok inanç geliştirebilir. Kendisine karşı kayıtsız olup insanlardan uzaklaşma ve yabancılaşma durumu yaşayabilir (Baker ve Doğan, 2020).

Bazı durumlarda psikolojik travmaya fiziksel travma da eklenmekte, fiziksel acı, sakat kalma korkusunun da eşlik ettiği bu gibi durumlarda hastalığın ilerlemesi daha da artmaktadır (Aydın ve Özgen, 1999: 36). Travmayı hatırlatan durumlara karşılık kişilerde kalp çarpıntısı, hasta hissetme, hızlı nefes alma, terleme, üşüme, ishal gibi fiziksel tepkiler görülebilir. Travma sonrası vücutta yaralanan bölgelerde ağrı ve rahatsızlık hissedilebilir. Vücudun bu bölgeleri fiziksel olarak iyi olsa dahi o bölgeler acıyı anımsattığından o acının tekrar yaşanmasına sebep olabilir. Bu duruma ‘beden anıları’ denmektedir (Herbert, 2020: 37).

Travma tepkilerinde, travma deneyimini yoğun ve sürekli yaşayan birinci grup ile kendini hissiz, duygusuz hissedenden ikinci grup arasında farklılıklar görülür. Görülen bu iki tip tepki travma olayından sonra genellikle birbiri ardınca gelişir. Bazen aylar boyunca hiçbir belirti görülmezken travmatik deneyimi hatırlatan yıldönümü gibi bir uyarıcıyla beraber anılar tetiklenebilir (Baker ve Begüm, 2020: 34).

TSSB’de en yaygın görülen tepki ise travmanın bütünüyle veya belli bir parçasıyla ilişkili üzüntü verici anılardır. Bu durumun sebebi ise travma olayının ya da belli bir kısmının zihinde tekrarlayarak yaşanmasıdır (Baker ve Begüm, 2020: 35).

Travmadan kaynaklı hafıza problemlerinin nedeni de travmanın zihnimiz tarafından son derece meşgul olmasıdır. Bu nedenle yeni bilgiye odaklanacak zihinsel alan kalmamıştır. Ayrıca adrenalinden kaynaklı yüksek uyarılma ile birlikte hafıza ve konsantrasyon ile ilgili problemler görülebilmektedir. Zihniniz travma ile o kadar meşguldür ki, çevreden gelen yeni bilgiye odaklanmak için yeterli zihinsel alan

bulamaz. Kanserasyon ve hafıza ile ilgili zorluklar, adrenalinin neden olduğu yüksek uyarılma ile ilişkilidir (Baker ve Begüm, 2020: 35).

TSSB'nin ayırıcı tanısındaki iki önemli noktanın birincisi, çoğunlukla diğer mental hastalıklarla beraber görülmesidir (Breslau vd., 1997). 1998'de Aydın ve Doruk yaptıkları çalışmalarda “%35.5 depresyon, %29 fobik bozukluk, %12.5 obsesif-kompulsif bozukluk, %6.4 panik bozukluk ve %6.4 alkol kötüye kullanımı ve bağımlılıklar saptanmıştır.” İkincisi ise TSSB belirtilerinin geniş bir yelpaze oluşturmastır. TSSB anksiyete, depresyon, kişilik bozuklukları ve psikotik bozuklukların bir kesişim kümesi gibidir” (Aydın ve Özgen, 1999: 39). Buna göre travma sonrası stres bozukluğu, travma yaşantısından sonra oluşan her tür psikolojik tepki olarak ortak bir ad olarak kullanılmakta, bazen de diğer psikolojik bozuklara eşlik eden başka bir rahatsızlık durumu olarak görülmektedir.

1.2.2. Depresyon

Latince kökenli olup ruhsal çöküntü anlamına gelen depresyon “insanın faaliyetten düşüşünü ve olaylara karşı tepkisizliğini ifade eder” (Yellowlees, 1966: 51). Tarihsel süreçte ruhsal bozukluklar arasında bilinen en eski hastalıklardan biri olan depresyon Milattan önce dördüncü yüzyılda, Hipokrat tarafından melankoli olarak isimlendirilmiş ve klinik açıdan açıklanmaya çalışılmıştır (Beck ve Alford, 2009). Hipokrat buna göre melankoliyi vücuttaki kara safra yüksekliğinin yol açtığını söylemiş ve hastalığı biyolojik açıdan incelemiştir (Yeniçeri, 2021: 22).

Milattan sonra 170'li yıllarda Galen, melankoliye psikolojik olarak ele alarak ona hüzn ve keder anlamını yüklemiştir. M.S. On birinci yüzyılın başlarında İbn-i Sina, melankoli ile ilgili çalışmaları ile modern nörotransmitter varsayımının öncüsü olmuştur. 1600'lü yıllarda Robert Burton, *Melankolinin Anatomisi* adlı kitabıyla melankoliyi, günümüzdeki semptomlarına yakın şekilde açıklamış, 20. Yüzyıl başlarında ise Emil Kraepelin melankoliyi depresyonun semptomu olarak tanımlanmıştır. 21. yüzyıla beraber bilim alanındaki gelişmelerle McLennan, Brodie, Shor, Alec Coppen gibi bilim insanlarının da çalışmalarıyla depresyon fizyolojik temellere dayandırılmıştır (Yetkin ve Özgen, 2007; 1-5). Günümüzde ise bir duygu durum bozukluğu olarak kabul edilen depresyonun beyin kimyasındaki depomin,

serotonin gibi maddelerle ilişkili olduğu saptanmış, buna göre de tedavi yöntemleri geliştirilmiştir.

Depresyonda, depresyonun derinliği ve yoğunluğu oranında kişilerde duygu durumlarında artıp azalmalar olabilmektedir. (Köknel, 1999: 312). Depresyon durumunda daha çok bireylerdeki mutsuzluk hâli dikkat çekse de buna tanım konabilmesi için kişilerin iyi ve kötü haberlere karşı vurdumduymazlık düzeyinde tepkisiz kalması beklenir (Yellowlees, 1966: 52).

Depresyonun bilimsel bulgularındaki en önemli kriter, kişinin kendini bedensel olarak bitkin ve yorgun hissetmesidir. Bununla beraber iştahta ve uykuda artma ya da azalma önemli bir fiziksel durumdur. Duygusal olarak, yetersizlik, değersizlik, umutsuzluk, çaresizlik, kederlilik, hayata ve dış dünyaya karşı hissizlik, güvensizlik duyguları hâkimdir. İnsanlar arası ilişkilerden uzaklaşma, yalnızlaşma, iş yapamama ve intihar durumları da sosyolojik olarak görülen durumlardır.

Kişiyne depresyon tanısı konulabilmesi için dokuz belirtinin en az beşinin en az iki hafta boyunca olması gerekir. Bu belirtiler; “...depresif duygudurum; intihar düşüncesi; suçluluk veya değersizlik duyguları; ilgide ve zevk almada azalma; uyku bozukluğu; kiloda azalma veya artma; psikomotor yavaşlama veya ajitasyon; yorgunluk veya enerji kaybı ve konsantre olamama veya kararsızlıktır” (Leahy ve Holland, 2009; 11)

Dünya Sağlık Örgütü’ne (2020) göre, dünya genelinde her yaştan yaklaşık 264 milyon insan depresyon yaşamaktadır. Kadınlar erkeklere göre daha fazla depresyona yakalanırken işsizlik, ruhsal travmalar, kayıp ve yas gibi zor süreçlerden geçen kişilerin depresyon geçirme olasılığı daha yüksektir (Tarhan, 2011: 2). Araştırmalar depresyonun kadınlarda hamilelik, çeşitli psiko-sosyal faktörler ve hormonlar gibi sebeplerle iki kat daha fazla görüldüğünü söylemektedir (Sadock, 2016; akt. Yeniçeri, 2021: 23).

Travma sonrasında sıklıkla ortaya çıkan depresyon, Kişilerde travmayı engelleyemediği için kendini suçlama durumu ve düşünsel olarak sürekli geriye giderek ne yapsalardı travmayı engelleyebilirdi düşüncesi yaygındır (Frenczi, 2022; 40).

1.2.3. Anksiyete

İngilizce Anxiety kelimesinin Türkçeye çevrilmiş biçimi olan anksiyete, herkesde bir ölçüde var olan kişiyi tehlike durumunda uyararak tehlikelerden koruyan doğal bir duygudur. Bu duygunun aşırı, gereksiz ve sürekli olması durumu psikolojik bir hastalık olarak kabul edilir ve anksiyete bozukluğu olarak isimlendirilir.

Anksiyete hakkındaki ilk çalışmalar fizyolojik hastalıklarla birlikte görülen anksiyeteler üzerinde yapılmıştır. Feuchtersleben 1847'de ilk kez fizyolojik hastalıkların neden olduğu anksiyeteyi gözlemlemiştir. 1866 da Morel, sinir sistemindeki değişimlerin duygusal değişimlere neden olduğunu söylemiştir. 1890'larda anksiyetenin başka hastalıklarla gelişebilen ayrı bir hastalık olduğu düşünülmüştür (Berrios, 1996). 1894' de ise Freud, bu rahatsızlık için 'anksiyete nevrozu' terimini kullanarak anksiyeteyi psikanalitik açıdan tanımlamıştır. Zaman içinde geniş kapsamlı tanımları yapılan anksiyete, 1980 yılında DSM 3 ile bir hastalık kategorisine alınmıştır (Kafes, 2021: 189).

Anksiyete duygusal, bilişsel, davranışsal birlikteliklerinin olduğu fizyolojik ve ruhsal bir hastalıktır. Anksiyete, tam olarak nedeni bilinemeyen içsel bir tehlike karşısında gösterilen psikolojik bir tepki iken bedensel tepkilerin de eşlik ettiği bir durumdur. Bu durum hafif bir tedirginlikten panik derecesine varan farklı yoğunluklarda yaşanabilir. Anksiyete, gelecekte olması muhtemel kötü olaylara karşı hazırlıklı olunması fikri ile oluşur. Şimdiki zamanda olması muhtemel tehlike algısı ise korku ile ilişkilidir (Bal, 2010: 3).

Sağlıklı bir anksiyetenin kişiyi uyarıcı, koruyucu ve motive edici özellikleri vardır. Anksiyetenin patolojik olduğu yönünde tanı konabilmesi için uyarının şiddeti ile kaygının orantısız olması, zamanla azalmaması hatta artması, klinik tabloya göre anksiyetenin fiziksel belirtilerinin hâkim olması ve kişinin normal hayatta işlevselliğini bozmasıdır. Bu durum kişinin mesleki, ailevi ve sosyal hayatının bozulmasına yol açar. Bunların yanında tedirginlik, sıkıntı, daralma, odaklanma sorunları, yorgunluk, kolay irkilme durumları da görülür. Psikosomatik reaksiyon olarak da nefes darlığı, çarpıntı, baş dönmesi, kulak çınlaması, ağız kuruluğu, kas güçsüzlüğü, sindirim problemleri ve çeşitli ağrılar görülebilir. Bu rahatsızlıklar aşırı

boyutlara ulaşırsa anksiyete bozuklukları kategorisinde sınıflandırılabilir (Bal, 2010: 13).

“DSM-IV-TR’de anksiyete bozuklukları sınıflandırılması agorafobiyi, panik bozukluğunu, özgül fobiyi, sosyal fobiyi, obsesif kompulsif bozukluğunu, travma sonrası stres bozukluğunu, akut stres bozukluğunu, yaygın anksiyete bozukluğunu, genel bir tıbbi duruma bağlı anksiyete bozukluğunu, maddeye bağlı gelişen anksiyete bozukluğunu ve başka türlü tanımlanamayan anksiyete bozukluğunu içerir” (Türk vd., 1998: 12, akt. Bal, 2010: 13).

Bu sınıflandırmaya göre anksiyete, içinde birçok çeşidini barındıran rahatsızlıkların temel adıdır. Burada ve kimi yerlerde obsesif kompulsif bozukluğu anksiyetenin bir türü olarak kabul edilmekteyken, kimi kaynaklarda ortak noktaları olan farklı tür rahatsızlıklar olarak görülmektedir.

1.2.3.1. Sosyal anksiyete

Kişilerin toplum içinde kendini küçük düşürecek yanlışlıklar yapması korkusuyla oturma, konuşma, yeme içme gibi herhangi bir eylemde bulunurken terlemesi, korkması, kızarması, ellerinin titremesi durumudur. Sosyal ortamlara girmek zorunda kalınca kişi bunaltının bütün belirtileriyle rahatsızlık hisseder (Öztürk, 2004: 354).

Sosyal fobisi olan bireyler topluluk önünde konuşurken, yeni kişilerle tanışırken, başkalarının görüşlerine karşı çıkarken, üstleriyle konuşurken söyleyecekleri ya da yapacakları şeylerin aşağılanmalarına sebep olabileceği ve sonrasında kişiler tarafından olumsuz değerlendirilebileceği kaygısıyla veya anksiyetelerinin olumsuz kişiler tarafından fark edilebileceği korkusuyla endişelenirler (Leahy ve Holland, 2009). Toplumun %20 ile %40’ı arasında görülen “utangaçlık” semptomlarından nicelik yönüyle farklı olmadığına inanılmaktadır. Sosyal fobi aynı fenomenin işlevselliği bozacak aşırı uç formu olduğu düşünülmektedir (Leahy ve Holland, 2009:136).

1.2.3.2. Özgül fobi

Fobi, normal şartlarda korkulmayacak bir durum ya da nesne karşısında oluşan anormal korkudur. Kişi yaşadığı bu denli korkunun anlamsız ve yersiz olduğunu bildiği hâlde korktuğu durum ya da nesneden kaçınır. En çok karşılaşılan özgül fobiler örümcek, hamam böceği, kedi, köpek, kelebek, karanlık, kapalı alan ve yükseklik

korkularıdır. Hasta bu özgül nesneler ve durumlardan uzak durduğu sürece bir rahatsızlığı yoktur. Kişi korktuğu nesne ve durumlardan korunmak için önceden nerelerde bulunabileceğini inceler ve ona göre tedbir alır (Öztürk, 2004: 356).

Fobisi olan kimseler korktukları uyaranlara ne kadar yakın olurlarsa ya da bu durumlardan kaçmaları ne kadar zor olursa o ölçüde gerginlik yaşarlar. Kişilerin korktukları uyaranlara maruz kalmaları bir panik atağa ya da genelleştirilmiş bir kaygı bozukluğuna neden olabilmektedir (Şahin, 2019: 128).

1.2.4. Obsesif-Kompulsif Bozukluğu (OKB)

Latince “obsidere” kelimesinden dilimize geçen “obsesyon” sıkıştırmak, bunaltmak, rahat vermemek gibi anlamlara gelmekle beraber psikiyatri dilinde yanlış olduğu bilindiği hâlde zihinden uzaklaştırılamayan, arzu edilmeyen saplantı hâlindeki fikirler olarak tanımlanır (Yıldırım 2016: 17). Kompulsiyon ise; takıntılı düşünceleri etkisizleştirmek için yapılan tekrarlayıcı, ritüel benzeri kuralları olan yineleyici hareketlerdir (Bal, 2010: 18).

Orta Çağ’da birçok psikiyatrik hastalıklarda olduğu gibi bu rahatsızlık da büyü ve dinsel nedenlerle açıklanmaya çalışılmış, zaman içinde bu görüşler yerini bilimsel açıklamalara bırakmıştır. Obsesyon ve kompulsiyonlar 1838’de Jean Etienne Dominique Esquirol tarafından psikiyatrik literatürde ilk defa tanımlanmış ve melankoli sonucunda ortaya çıktığı savunulmuştur. Obsesyon terimini ilk olarak kullanan ise 1860’ta Morel olmuştur (Yılmaz, 2018: 22). Pierre Janet fobileri 20. Yüzyılın başlarında, obsesyonları ve kompulsiyonları bir başlık altında toplayarak “psikasteni” adını vermiş ve bunun irade zayıflaması sonucu oluştuğunu ileri sürmüştür. 20. Yüzyılın başında Freud, fobiler ile obsesif-kompulsif bozukluğun ruhsal köken olarak psikodinamik etkenler açısından birbirinden farklı olduğunu öne sürmüş ve fobik nevroz, obsesif kompulsif nevrozu olarak farklı şekillerde tanımlamıştır (Çiğdem, 2016). “Son yıllarda bu bozukluğun etiyolojisine yönelik çalışmalar daha çok biyolojik alana kaymış, farmakolojik etkenler, nörocerrahi, beyin görüntüleme, genetik, nöropsikolojik difonksiyon ve bozukluğun diğer hastalıklarla ilişkisi ile ilgili çalışmalar hız kazanmıştır” (Yılmaz, 2018: 23).

Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB) bireye istemediği hâlde gelen, zihinden uzaklaştırılamayan, tedirgin edici, saplantılı düşünce (obsesyon) ve bu saplantılı

düşünceyi zihinden atmak için yapılan istemsiz tekrarlanan ritüellerden (kompulsiyon) oluşan komplike bir rahatsızlıktır (Yılmaz, 2018: 22).

Her insanın zaman zaman farklı konularda kimi takıntılarının olması olağandır. Takıntının bir hastalık olarak tanımlanabilmesi için durumunun kendisine ve çevresine zarar verecek ölçüde, kişilerin günlük hayatta işlevselliğini bozacak boyutta olması gerekmektedir (Leahy ve Holland, 2009: 226).

OKB’li hastalar zamanının çoğunu kalıplaşmış, basmakalıp zorunlu hareketleri uygulamakla geçirir. Kişi bu tarz düşünceleri veya hareketleri önlemek istediğinde kaygı düzeyi artarak yoğun panik yaşar. Saplantılı düşünceler genellikle zıt düşüncelerin çatışması veya kuşku şeklinde olur. Örnek olarak çocuğuna çok düşkün bir annenin çocuğuna zarar vermekten kuşkullanması gösterilebilir (Yılmaz, 2018: 23). OKB’li kişiler rahatsız edici düşüncelerden kaçamadıklarından kaygılarından kurtulmak için çok fazla yıkanma, sessizce dua etme gibi yollar denerler. Bu eylemler kaygılarını azaltsa da rahatlama geçici olmaktadır. Kendini iyi hissetmek için yapılan eylemler zamanla kompulsiyon hâline dönüşür. Zaman alıcı ve mantık dışı görülen ritüeller bu kişilerde rahatsızlık oluştursa da kişiler bu ritüellerin sağladığı geçici rahatlama nedeniyle kendilerini böyle yapmak zorunda hissederler (Leahy ve Holland, 2009: 226).

OKB’li kişilerin büyük çoğunluğunda, hem obsesyon, hem de kompulsiyon birlikte görülmektedir. Bazı hastaların yalnızca obsesyonlarla ilgili sıkıntıları var gibi görülse de dikkatle incelendiğinde bu kimselerin açık eylemler sergilemeseler de örtük olarak zihinsel eylemlerde bulundukları ortaya çıkmaktadır (Leahy ve Holland, 2009: 239).

Kompulsiyonlardaki ana amaç, anksiyete ve gerginliğin azaltılmasıdır “DSM-IV’de kompulsiyonlar davranışsal ve zihinsel olarak iki gruba ayrılmıştır.” (Bal, 2010:18).

OKB’nin etiyolojik nedenlerinde kişilik özellikleri, genetik ve biyolojik sebepler, beyin işlevlerinde bozukluk önemli rol oynadığı gibi çocukluk döneminde yaşanan travmatik yaşam olaylarının OKB’ye neden olabileceği düşüncesi üzerinde durulmaktadır. (Korkmaz vd., 2020: 907).

1.3. TRAVMATİK YAS

Literatürde “kayıp yaşama” değer verilen birinin ölüm sebebiyle kaybetmesi biçiminde tanımlanmaktadır. Kayıplar olağan ve olağan dışı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Beklenen, ani olmayan kayıplar olağan kayıp olarak kabul edilir ve kişiler bu durumda normal yas sürecini yaşarlar. Sevilen bir yakınının ani, beklenilmedik ölümü ya da ani gelişen ölümcül hastalıklar travmatik yaşantı olarak değerlendirilmektedir (Arıcı, 2014: 16).

Kayıplar ölüm ve boşanma sebebiyle olabileceği gibi iflas etme durumlarında olduğu gibi maddi olarak da olabilir. Kayıp sonrasında ise yaşanan duygu durumu yastır (Aksöz-Efe, 2020: 45).

Freud yası, sevilen bir yakının kaybından sonra gerçekleşen kişisel tepkileri de içeren acı deneyimler olarak açıklamaktadır (Işık, 2023: 2). Yas duygusal, davranışsal, fiziksel, bilişsel ve biyolojik boyutlarda oluşabilen normal tepkilerdir (Aksöz-Efe, 2020: 45).

“Yas, boşanma, iş hayatında başarısız olma, göç, organ kaybı, ekonomik kayıplar, ölüm, trafik ve diğer kazalar, hastalık ve doğal felaketler gibi somut yitimler sonucu yaşanabildiği gibi (Thompson, 2011), prestij kaybı, güven ve güvenliğin kaybı, sevgi kaybı, hayallerin yitimi, romantik düşlerin kaybı, özgürlüğün kaybı gibi soyut yitimler sonrasında da meydana gelebilir” (James ve Friedman, 2009; akt. Avcı, 2021: 9).

Ölümün nasıl gerçekleştiğine, ölenle yas tutan kimsenin ilişkisine göre yas tepkileri de değişebilmektedir. Yas deneyimine sahip kimseler yaşadıkları kayıpla birlikte kalıcı olarak değişirler (Işık, 2023: 8).

Yasın ilk evresinde “hissizleşme” adı verilen uyuşukluk sıkıntı, güvensizlik ve öfke kontrolsüzlüğü gibi durumlar yaşanmaktadır. Sonrasındaki aşamada ise ölene karşı arayış ve özlem duygularını yoğun olarak içeren uzun süreler devam edebilecek dönemdir. Üçüncü evre depresyon ve kayıtsızlık gibi olumsuz duyguların ortaya çıktığı ” düzensizleşme ve umutsuzluk” adı verilen aşamadır. Son olarak ise durumun kabullenildiği “yeniden yapılanma ve yasın tamamlanması” aşamasıdır (Işık, 2023: 9).

Ruhsal hastalıklar travmatik yas yaşantısından hemen sonra ortaya çıkabileceği gibi daha sonraki süreçte de çıkabilmektedir. Son yıllarda travmatik şekilde bir yakını kaybeden kişilerde sadece ruhsal değil bedensel hastalıklarla da karşılaşmaktadır. Bunların yanı sıra psikososyal işlevlerde bozulma olabileceği de öngörülmüştür (Jacobs 1999, Parkes 1993).

Travmatik yas tanısı koyabilmek için beklemek gerekmektedir (Jacobs 1999). Bekleme süresi ile ilgili farklı fikirler olmasına karşın en az iki ay sonra tanı konulabileceği konusunda uzlaşılmaktadır. (Sezgin ve ark., 2004, akt. Işık, 2023: 11).

Yas süreci eğer sağlıklı biçimde tamamlanamaz ve kişi yeni duruma uyum sağlayamazsa psikolojik ve patolojik olmak üzere birçok sorun ortaya çıkabilmektedir (Işık, 2023: 9).

1.4. KADINLARIN YAŞADIĞI TRAVMALAR

İnsan eliyle kasıtlı olarak gerçekleştirilen travmaların maruz kalanlar üzerindeki etkisi diğer travmatik deneyimlere göre daha derin olmaktadır. İnsan eliyle gerçekleştirilen travmalardan biri olan şiddet, maruz kalanlar üzerinde öncelikle güven duygusunun zedelenmesine neden olmaktadır. Kadınların maruz kaldığı, duygusal, psikolojik, cinsel, fiziksel, ekonomik şiddet, ısrarlı takip içeren şiddet türleri kadınların psikolojik ve sosyal olarak zarar görmesine neden olmaktadır (Yalçın, 2023: 517).

Şiddete maruz bırakılmak tıpkı savaş, kaza, afet, istismar gibi kişiler üzerindeki etkileri fazla olan travmatik olaylardan biridir (Yalçın, 2023: 519). “Kadına yönelik şiddet, kadına ev içinden ya da dışından sistematik olarak uygulanan, cinsiyet temeline dayalı bir davranış şeklidir. Kadının onuruna yaraşır bir yaşam hakkının zedelenmesi, varlığının yok sayıldığı, sosyal ve ekonomik imkanlara erişiminin kısıtlandığı bir şiddet türüdür” (Demir, 2022: 8).

Fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik şiddete maruz kalmak şeklindeki travmatik yaşantılar, kadının bütünlüğünü çeşitli biçimlerde etkilemekte fiziksel, duygusal ve psikolojik sağlığını bozmakta, TSSB, depresyon, anksiyete, intihar gibi durumlara yol açmaktadır (Yalçın, 2023: 520).

Çeşitli araştırmalarda kadın olmanın TSSB için önemli bir risk faktörü olduğu anlaşıldığından şiddete maruz kalan kadınlarda doğal olarak TSSB görülme riski de yüksek olduğu bilinmektedir (Tarhan, 2011: 30).

Şiddet bir insanlık sorunu olmakla birlikte daha çok kadınlar ve çocuklar üzerinde şiddet kaynaklı örselenmelerin yaşandığı bilinmektedir. “Eş şiddeti kadınlar arasında başta gelen yaralanma nedenidir ve tahmin edilen örseleyici stres bozukluğu geliştirme oranı %25 ile %65 arasında değişmektedir (Stein ve Kennedy, 2001; akt.

Dursun, 2015). Aile içi şiddet denilince ilk anlaşılan fiziksel şiddet olmakla beraber şiddet; cinsel, psikolojik ve ekonomik boyutlarda görülmektedir (Demir, 2022: 8).

1.4.1. Fiziksel Şiddet

Şiddetin en yaygın türlerinden olan fiziksel şiddet, insanların fiziksel bütünlüğüne yönelik saldırı içeren davranışlardır (Bingöl, 2023: 7). Toplum içinde en yaygın görülen şiddet türünün fiziksel şiddet olduğu bilinmektedir (Tarhan, 2011: 34).

Fiziksel şiddet dışardan daha rahat gözlenebilmesi ve mağdurun daha kolay fark edilmesinden dolayı durumun daha nesnel olarak değerlendirilmesine olanak sağlar. “Fiziksel şiddet, hafif yaralanmalardan cinayete kadar geniş bir yelpazede gerçekleşebilmektedir” (Bingöl, 2023: 7).

Kadınların yaşadıkları travmaların en önde gelen sebeplerinden fiziksel şiddet; Erkeğin kadını kendi denetimi altında tutmayı hedefleyerek fiziksel gücünü kadının varlığına yönelik bir tehdit unsuru olarak kullanmasıdır (Tarhan, 2011: 35).

1.4.2. Cinsel Şiddet

İçinde çoğu zaman fiziksel şiddeti de barındıran cinsel şiddet, “Bir kişinin başka bir kişiye istemediği cinsel eylemleri gerçekleştirme veya dayatma şeklinde ortaya çıkan bir şiddet türüdür” Centers for Disease Control and Prevention [CDC], 2019, akt. Bingöl, 2023: 10).

Cinsel şiddete maruz bırakılan kadınlarda TSSB, depresyon, anksiyete ve intihar düşüncesi gibi psikolojik rahatsızlıklara sıkça rastlanmaktadır. (Bingöl, 2023: 2010).

1.4.3. Psikolojik/Duygusal Şiddet

Kişinin, bir başkasını duygular aracılığıyla kontrol altına alması duygusal şiddet olarak açıklanmaktadır (Tarhan, 2011: 37).

Diğer şiddet türlerine göre daha az gözlemlenebildiğinden fark edilmesi en zor ve en tehlikeli olan şiddet türüdür. Oldukça sık görülen psikolojik şiddet, kişiye sürekli baskı yapmak, kişinin kıyafetine karışmak, sosyal çevreden izole etmek, onun yerine karar almak, aşağılamak, küfretmek, küçümsemek, terk etmekle tehdit etmek gibi eylemleri içermektedir (Fidan ve Yeşil, 2018). Bu tarz bir şiddet biçimi kişinin kendini

güvensiz hissetmesine, küçük görmesine yeteneksiz olduğunu düşünerek saygısını kaybetmesine sebep olmaktadır (Bingöl, 2023: 7).

Psikolojik şiddetin her zaman fiziksel şiddete dönüşme tehlikesi mevcuttur (Mavili-Aktaş, 2006: 36). Bundan dolayı duygusal şiddete maruz kalan kimse geleceğe dönük korku ve kaygı duyması nedeniyle örselenme yaşayabilmektedir. Duygusal şiddetin fiziksel şiddete oranla daha kabul edilebilir bulunmasına karşı psikolojik şiddetin daha yaralayıcı olduğu bilinmektedir (Öztürk, 2010: 58; Tarhan, 2011: 37).

Psikolojik şiddet, duyguları, algıları, davranışları, zihinsel süreçleri etkileyerek bireyleri fiziksel, duygusal ve sosyal yönden etkilemektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda duygusal şiddetin depresyonun önemli bir sebebi olduğu tesbit edilmiştir. Bunların yanında sosyal yetersizliğe, çaresizlik hissine ve anksiyeteye de neden olabilmektedir (Bingöl, 2023: 7).

1.4.4. Ekonomik Şiddet

Kadının parasının, ekonomik imkânlarının başkası tarafından kontrol altına alınması, bağımlı hâle getirilmesi durumudur. Paranın kullanımı konusunda kadının hiç fikrinin alınmaması, kadının ihtiyaçlarını karşılayamaz hâle getirilmesi de ekonomik şiddetin özellikleri arasındadır (Tarhan, 2011: 38).

Ekonomik şiddet birçok insanın maruz kaldığı fakat pek azının farkına varılabildiği bir şiddet türüdür. Bu çeşit şiddet, parayı bir yaptırım aracı olarak kullanma, ekonomik imkânlardan mahrum bırakma, tehdit ve kişisel kontrol gibi pek çok biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Ataerkil ideolojinin baskın olduğu toplumlarda, ekonomik şiddet kolayca göz ardı edilebilmekte veya farkına bile varılmamaktadır (Bingöl, 2023: 8).

1.5. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI (ÇÇT)

Çocukluk çağı travmaları (ÇÇT), kişilerin 18 yaşından önce yaşadıkları göç, ebeveyn kaybı, boşanma, şiddet görme ve tanıklık etme, kazalar, doğal afetler ve bunların yanı sıra çeşitli türleriyle ihmal ve istismarı kapsamaktadır (Çelik ve Hocaoglu, 2018: 696).

Kalsched'n tanımıyla ÇÇT “çocukta dayanılmaz bir ruhsal acıya ve kaygıya neden olan her tür tecrübe”dir (Kalsched, 1996: 7; akt. Yeniçeri, 2021: 10). Çocukluğunda ağır bir travma yaşayan kişilerin bu sarsıntıları kalıcı olur. Kişi topluma katılmakta toplumun ortak değerlerini paylaşmakta zorlanır. Bir değer olmaktan çıkarak toplumun dışına itilebilir (Ferenczi, 2022: 14).

İnsanların büyük çoğunluğu hayatlarının her döneminde olduğu gibi çocukluk çağında da stresli yaşam olaylarıyla karşılaşmaktadır. Bunlar hayatın içinde normal karşılanır ve bir travma etkisi oluşturmaz. Fakat yaşanan stresli olayın yoğunluğu, derecesi, çocuğun dayanıklılığı, yaşı, yaşadığı ortam ve yaşam koşulları yaşanan stresli durumların travmaya dönüşmesinde etkili olur (Friedeman, 2000; akt. Yeniçeri, 2021: 10).

Çocukluk çağı travmaları kategorisinde ele alınan çocuk istismarı ve ihmalin kişilerin yaşamlarında birçok fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklara zemin yarattığına ilişkin birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalarda depresyon, TSSB, yeme ve anksiyete bozuklukları, cinsel bozukluklar, sigara, alkol ve madde bağımlılıkları gibi birçok hastalığın çocuklukta yaşanan istismar ve ihmal ile ilişkili olduğu görülmüştür (Wolfe vd., 2001; akt. Yeniçeri, 2021: 12).

Çocuklarla ilgili kötüye kullanım olarak literatür araştırmaları incelendiğinde bu durumun istismar ve ihmal olarak iki ana başlığa ayrıldığı ve bu iki kısmın da kendi içinde çeşitli türlerde kategorilendirildiği görülmüştür.

1.5.1. İstismar

Çocukluk çağı istismar ile ilgili literatür araştırmaları yaptığımızda istismarın genel hatlarıyla; fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal istismar olarak kısımlara ayrıldığı görülmektedir.

1.5.1.1. Fiziksel istismar

Dünya sağlık örgütü fiziksel istismarı bir yetişkin tarafından çocuğa yönelik kasıtlı gerçekleşen fiziksel olarak işlenen, çocuğa fiziksel ya da duygusal yönüyle zarar verici olan davranışlar olarak tanımlar (Çelik ve Hoccoğlu, 2018: 696). Bu davranışlar itme, sarsma, vurma, yakma, ceza verme, boyun eğdirme, vb. çocuğun yaralanmasına sebep olabilecek fiillerdir. APB'ne (2013) göre ebeveyn veya çocuktan

sorumlu biri tarafından çocuğa zarar verme niyetinde olup olmamasına bakılmaksızın kasıtlı yaralama davranışları fiziksel istismar olarak tanımlanır (APB, 2013; akt. Çiydem, 2022: 7).

Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde fiziksel istismara çoğunlukla duygusal istismarın ve ihmalin de eşlik ettiği görülmüştür. Bu minvalde fiziksel istismar, çocuğun hem fiziksel hem de psikolojik bütünlüğünü hedef alan bir saldırdır (Yeniçeri, 2021: 11).

1.5.1.2. Duygusal istismar

UNICEF'in tanımıyla duygusal istismar ve ihmal çocuğun potansiyelinin ve isteklerinin sürekli kötülenmesi, sosyal ilişkilerden ve kaynaklardan mahrum bırakılması, çocuğun sürekli olarak insanüstü güçler tarafından korkutulması, sosyal zararlar verme ya da terk etme ile tehdit edilmesi ve çocuktan gücünün üstünde isteklerde bulunulmasıdır (Çelik ve Hocaoglu: 702).

Cinsel ve fiziksel istismar dışında kalan çocuğu sürekli suçlamak, aşağılamak, küçük düşürmek, çocuğun önemseydiği şeylere zarar vermek ve gözünü korkutmak da duygusal istismar kategorisinde değerlendirilebilir. Iwaniec ve diğerlerine (2007) göre, aşırı korumacı, çocuğa uygun olmayan yaklaşımlar, çocuktan gerçekçi olmayan aşırı beklentiler de duygusal istismar kapsamına girmektedir. Çünkü bu şekil gerçekleşen bir ebeveyn tutumu çocuğun ayrı bir birey olarak kabul edilmemesini içeren bir çeşit reddetme biçimidir (Yeniçeri, 2021: 14).

Bir durumun duygusal istismar olarak değerlendirilmesi için davranışın sürekli olması gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır. Müfret gerçekleşen olumsuz bir olay, duygusal istismar niteliği taşımamaktadır (Yeniçeri, 2021: 14).

1.5.2. İhmal

Çocuğa bakmakla sorumlu olan kimselerin çocuğun temel ihtiyaçlarını yerine getirmemesinden kaynaklı zarar verme potansiyeli taşıyan yetersiz bakım verme durumunu ifade eder. İhmal ile istismarı birbirinden ayıran en önemli fark istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir davranış biçimi olmasıdır (Yeniçeri, 2021: 16).

İhmal kendi içinde fiziksel, duygusal, eğitimsel, tıbbi, ekonomik gibi dallara ayrılabilir. En yaygın kullanım olarak ise ana hatlarıyla fiziksel ihmal ve duygusal ihmal olarak iki başlık altında toplanmaktadır.

1.5.2.1. Fiziksel ihmal

18 yaşından küçük bir çocuğun beslenme, giyinme, hijyen gibi alanlarda yetersizlikten kaynaklı zarara uğramasıdır (Çelik ve Hocaoglu, 2018: 700).

APB'ne (2013) göre çocuğun bakım vereni tarafından yaşıyla uyumlu temel fiziksel ihtiyaçlarından yoksun kalmasını, bu sebeple çocuğa fiziksel zarar veren ya da vermesi muhtemel olan fiilleri ya da ihmalleri tanımlar (Çiydem, 2022: 6).

Çocuğun dışlanması, yalnız bırakılması, sağlık, beslenme, giyim ve temizlik ihtiyaçlarının karşılanmaması, zarar verici durumlardan korumak için gerekli önlem alınmaması gibi birçok durum fiziksel ihmal olarak değerlendirilir (Çelik ve Hocaoglu, 2018: 701).

Fiziksel ihmal, istismardan daha fazla olmasına karşılık ölüm ya da yaralanma gibi dikkat çekmediğinden göz ardı edilme olasılığı yüksek bir travma türüdür (Yeniçeri, 2021: 17).

1.5.2.2. Duygusal ihmal

APB'ye (2013) göre duygusal ihmal; çocuğa bakım verenler tarafından yaşının gerektirdiği temel duygusal ihtiyaçlardan mahrum bırakılması ve bundan kaynaklı çocuğun psikolojik zarara uğraması ya da zararlı sonuçlanma potansiyeli olan davranışları yaşaması durumudur. Terk etme, denetim eksikliği, duygusal ihtiyaçlara cevap vermeme gibi durumları içine alır (Çiydem, 2022: 6). Bunların yanında sosyal kuralları öğretmeme, sosyal gelişimi için gerekli destekten yoksun bırakma gibi durumları da kapsar (Çelik ve Hocaoglu, 2018: 704).

Duygusal ihmal, ebeveyn çocuk ilişkisini önemli derecede etkileyen ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerindeki farklılıklarından kaynaklı olarak tesbit edilebilmesi zor olan bir çocukluk çağı travmasıdır. (Bernstein ve Fink, 1998; Pederson ve Wilson, 2009; akt. Çiydem, 2022: 6).

Literatürde ihmal ve duygusal istismar üzerinde en az çalışılan çocukluk çağı travmalarından olmasına karşılık, en yaygını olabileceği belirtilmektedir (Çelik ve Hocaoğlu, 2018: 704).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE ŞERMİN YAŞAR'IN HAYATI, ESERLERİ, EDEBÎ YÖNÜ

2.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma farklı disiplinleri bir araya getiren insanla ilişkili olguların sosyal hayatta ve doğal hâliyle derinlemesine analizini sağlayan bir araştırma yöntemidir (Hatch, 2002; Merriam ve Grenier, 2019; akt. Baltacı, 2019). Ayrıca derinlemesine fikirler alarak içerik analizini de içine alan veri toplama yöntemleriyle konular ve olaylarla ilgili bütünsel bir çalışmayı içermektedir.

Nitel araştırmalarda ele alınan olay ve olgular kendi bağlamında yorumlayıcı bir yaklaşımla incelenir. (Malterud, 2001; akt. Baltacı, 2019). Bu araştırma yöntemi araştırmacı odaklı bir inceleme biçimi olduğundan araştıranın kendi görüşlerinden büyük ölçüde etkilenebilir, bu yüzden öznellik oranı yüksektir. (Shenton, 2004; Silverman, 2016; akt. Baltacı, 2019).

Çalışmamızın amacına uygun olarak nitel araştırma yöntemlerinden “doküman incelemesi modeli uygulanacaktır. Doküman incelemesinde araştırılmayla ilgili olarak hakkında yapılmış yazılı çalışmaların analizini yaparak bilgiye ulaşmak hedeflenir. Bunun için ayrıca gözlem ve görüşme yapmak zorunluluğu yoktur. (Şimşek ve Yıldırım, 2011).

2.2. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın nitel araştırma yöntemiyle yapılması dolayısıyla verilerin toplanmasında belge (doküman) incelemesi modeli uygulanmıştır. Belge (doküman) incelemesi, araştırmada hedeflenen olaylar ve olgularla ilgili olarak bilgi sunan yazılı materyallerin analizini kapsar. (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bu çalışmada doküman incelemesi yönteminin kullanılmasında amaç, Şermin Yaşar kitaplarında değinilen travmaları ve bu travmaların işleniş, hayata geçirilme şekillerinin en uygun bu yöntemle incelenebileceğindendir.

2.3. VERİ KAYNAĞI

Araştırmaya konu olan veri Şermin Yaşar’a ait aşağıdaki kitaplardır. Belirtilen beş ana kitap travma konusu üzerinden incelenecek olup alt başlıklara da değinilecektir.

Tablo 2.1. Araştırmaya Konu Olan Kitaplar

Yazar	Kitap Adı	Basım Yılı	Basım Yeri
Şermin Yaşar	Tarihi Hoşça kal Lokantası	2017	Doğan Yayınları
Şermin Yaşar	Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu	2018	Doğan Yayınları
Şermin Yaşar	Gelirken Ekmek Al	2019	Doğan Yayınları
Şermin Yaşar	Deli Tarla	2020	Doğan Yayınları
Şermin Yaşar	Kalk Yerine Yat	2021	Doğan Yayınları

2.4. SINIRLILIKLAR

Bu araştırmada Şermin Yaşar’a ait olan beş öykü kitabı travma konusu, travmanın varsa karakterlerde oluşturduğu psikolojik etkileri içerik açısından incelemesi ile sınırlı kalacaktır.

2.5. ŞERMİN YAŞAR’IN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ YÖNÜ

Şermin Yaşar, 1982 yılında Almanya’nın başkenti Berlin’de doğmuştur. Aslen Bilecik’li olan Yaşar, göçmen bir ailenin kızıdır. Çocukluk yıllarında ailesiyle birlikte Türkiye’ye dönen Yaşar, Bilecik’in Kınık ilçesine yerleşmiştir (Düz, 2023: 16).

Lisans eğitimini Süleyman Demirel Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde yapan Şermin Yaşar, yüksek lisans eğitimini Ankara Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde “Ayla Kutlu’nun Roman ve Hikâyelerinde Yapı İncelemesi” üzerinde tamamlamıştır. Bir süre reklam ve metin yazarlığı yapan Yaşar, çocuklar ve ebeveynler arasında iletişimi arttıran, çocukların el becerilerini ve kişisel gelişimine katkı sunabilecek aktiviteler yazmaya yöneldi. Ayrıca çocukların hem aileleriyle hem de yaşlılarıyla oynayabileceği oyunları ‘Oyuncu Anne’ ismiyle sosyal medyada paylaştı. Paylaştığı çocuk oyunlarını ise 'Başlarım Şimdi Anneliğe' adlı kitabında kaleme aldı (Cebecioğlu, 2023: 21).

Ebeveynlere yönelik yazdığı kitapların yanında çocuklar için de 2024 yılının başına kadar toplamda on dokuz öykü ve masal kitabı yazdı. Yetişkinlere yönelik beş öykü kitabı kaleme alan yazar, son olarak 2023 yılının sonunda bir romanı

tamamlayarak okuyucularına sundu. Ayrıca yazarın birçok dergilerde çeşitli yazıları bulunmaktadır.

Şermin Yaşar, samimi ve yalın diliyle yazdığı öykülerini, kimilerini kendi anılarından yola çıkarak, kimilerini hayatına dokunan insanlara ayna tutarak kaleme almaktadır. Yazar 2021 yılında, “Deli Tarla” isimli kitabıyla “Sait Faik Hikâye Armağanı”na layık görülmüştür (Apiş, 2023: 28).

Eserlerinde çoğunluklu olarak mizahî tarzda kaleme alan Yaşar, bu tarzı hem konu yapılandırması hem de üslup inşasında kullanmaktadır. “Yazar, kişi-kişi çatışması, kişinin kendiyle olan çatışması, kişinin toplumla olan çatışmasını ustalıkla kullanır. Ancak üslubundaki akıcılığın yanı sıra günlük hayatta kullanılan argo ifadelerle de yer verdiği görülür (Şimşek ve Kaya, 2021: 301).

Yazarın öykücülüğü ile ilgili Yivli, “Günümüz Öykücülüğüne Giriş Denemesi” adlı edebiyat dergisinde şu yorumlarda bulunmaktadır:

“O genel olarak komik, traji-komik ve melodramatik modları kullanıyor. Böyle olunca da genel kitlenin ilgisini çekecek ve kültür endüstrisine uygun bir anlatı biçimiyle okur karşısına çıkıyor. İyi düşünülmüş hikâyelerde neyin nerede ve ne zaman sunulacağı hesaplanmış, kurgular zekice ve başarılı. Neredeyse her öykü, O. Henry öykücülüğünün ayırt edici özelliği olan beklenmedik sonlara sahip. Kimileyin yalnızca bu bitiriş tarzı bile Yaşar öyküsünü okur için ilgi çekici kılmaya yetiyor. Elbette sonlar bağlamında etkililik konusunda bir yelpaze var, her öykü aynı etkiye sahip değil. Anlatı sesi tüm öykülerde çok belirgin ve canlı, kimileyin bu ses meddah gibi karşısında bir muhatap var sayıyor, senli benli davranıyor ve böylece anlatı geleneğimize bağlanıyor. Daha çok birinci kişili anlatımı ve bunda da ilginç tip özelliği gösteren erkek anlatıcıları yeğleyen yazar, üçüncü kişili anlatımda bile Romantiklerde olduğu gibi anlatıcıyı belirgin kılıyor (Yivli, 2022: 16-27).

Şermin Yaşar’ın bu edebi kişiliğinin yanında, çocuklara yönelik kelimelerin kökenleri hakkında bilinç kazandırmak için Youtube’da yayınladığı, “Kelimenin Ardı” isimli elli adet videosu bulunmaktadır. Yazar tüm bunların yanında, Ankara ilinde dünyada bir ilk olarak, kelimelerin kökenlerine dikkat çeken “Kelime Müzesi”ni açmış, ayrıca benzer bir çalışmayla gene Ankara’da ve dünyada bir ilk olarak “Anne Müzesi” açma çalışmaları yapmaktadır.

Şermin Yaşar’ın 2009-2017 yılları arasında Nejat Çarkacı ile olan evliliğinden 'Tuna' ve 'Mete' adlarında iki oğlu, 'Nâme' adında bir kızı bulunmaktadır. 2018 yılında

ikinci evliliğini Prof. Dr. Nedim Arda ile yapan Yaşar, eşini evliliğinden üç ay sonra kalp krizi nedeniyle kaybetmiştir. Yaşamını Ankara’ da sürdürmekte olan Yaşar, gerek edebi alanda, gerek sosyal medyada gerekse müze açma vb. faaliyetlerle çalışmalarını sürdürmektedir.

Tablo 2.2. Şermin Yaşar’ın Eserleri

Çocuk kitapları	Yetişkinler için edebî eserleri	Yetişkinler için kiş.gel. ve tavsiye kitapları
1. Çok Hayal Kuran Çocuk (2015)	1.Tarihi Hoşça Kal Lokantası (2017) öykü	1.Başlarım Şimdi Anneliğine (2014)
2.Dedemin Bakkalı (2016)	2.Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu (2018) öykü	2. Oyuncu Anne (2015)
3. Dedemin Bakkalı Çıracık (2017)	3.Gelirken Ekmek Al (2019) Öykü	3.Kötü Alışkanlıklara İyi Öneriler (2016)
4. Cesaret Sandığı Tilki Masalları (2017)	4.Deli Tarla (2020) öykü	4.Ev Yapımı Sihirli Değnek (2016)
5.Uyuyor Musun? Tilki Masalları (2017)	5.Kalk Yerine Yat (2021) öykü	5.Oyun Takvimi (2017)
6.Garip Bir Kuyruk Tilki Masalları (2017)	Söyleme Bilmesinler (2023) Roman	
7.CİNGO (Ben İnsan Değil Miyim?) (2018)		
8.Kuş Masalları (2018)		
9.Abartma Tozu (2019)		
10.Bizimki (2019)		
11.Cebimdeki Mandalina Ağaçları (2020)		
12.Oh Ne Âlâ Memleket (2020)		
13.Babaannem Geri Döndü (2021)		
14.Hıhıcık (2021)		
15.Pekicik (2021)		
16.Dahacık (2021)		
17.Lo (2022)		
18.Para Ağacı (2022)		
19.Cumhuriyetin İlk Sabahı (2023)		

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Tezimizde araştırma yaparken anlatılarda hikâyenin yönünü değiştiren travma yaşantıları var mıdır, varsa yaşanan travma hangi türdendir, bu travmatik deneyimlerin karakterlere ne gibi yansımaları olmuştur; öykülerdeki anlatıcı karakterin ya da anlatılan öykü karakterlerinin psikolojik rahatsızlıkları var mıdır, varsa bunun kökeninde ne gibi travmalar yatmaktadır vb. sorular üzerinden ilerleyecektir. Buna göre anlatılarda travmatik yönüyle öne çıkan öyküler ele alınarak incelemeler yapılacaktır.

3.1. ÖYKÜLERDE ÖNE ÇIKAN TRAVMA SONRASI TEPKİLER

Literatür kısmında da açıklandığı gibi TSSB, travma sonrası oluşan tepkilerin türüne ya da karışımına verilen ortak bir isimdir ve çoğu zaman diğer psikolojik hastalıklarla birlikte ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple, travma sonrası stres bozukluğu semptomları, aynı zamanda depresyon, anksiyete ve obsesyon gibi rahatsızlıklarla iç içe geçmekte, birbirinden ayırt edilmesi pek mümkün olmamaktadır. Örneğin TSSB bir semptomu olan, “insanlardan uzaklaşma, yalnızlaşma” durumu, depresyonda da ortak görülen bir bulgudur. Aynı şekilde TSSB’nin diğer bulguları ile başka psikolojik hastalıkların ortak sonuçları vardır. Buna göre, bu rahatsızlıkları ayırt etmek, bunlarla ilgili net teşhisler koymak, işinde ehil hekimlerce dahi güç olmaktadır, bizler sınırlı metin bilgileriyle mutlak teşhisler koymamız mümkün değildir. Bununla birlikte çok açık olarak görülen durumlarla ilgili genel tesbitler yapabilmek, örnekler üzerinden bunu anlayabilmek de mümkün görülebilmektedir.

3.1.1. Travma Sonrası Stres Bozukluğu Metin Örnekleri:

Şermin Yaşar’ın öykülerinde, travma sonrası yaşanan, “travma sonrası stres bozukluğu” ile ilgili birçok örneğe rastlamaktayız. Bunlardan bir kısmı aşağıdaki anlatılar üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır.

TSSB’nin semptomlarından biri olan, olayı rüya ya da düşünce yoluyla tekrar tekrar yaşama hâline örnek olarak “Nuri Banyoda” öyküsündeki hikâye anlatıcısının yaşadığı durumu örnek olarak gösterebiliriz. Buna göre anlatıcı, çocukken bir gün annesine, babaannesine gitmek istediğini belirtir. Annenin çocuğa cevabı ise; “Ne

yapacaksın, emecek misin babaanneni” şeklinde olur (2021: 147). Bu söz çocuğun bilinçaltında psikolojik yaralanmaya sebep olur. Üniversite çağında genç bir kız olan anlatıcı, sık sık rüyalarında, babaannesini olduğunu düşündüğü bir kadın tarafından emzirildiğini görmektedir. Genç kız kadının kucağından kalkmaya çalışır, fakat bir türlü kalkamaz, sonunda ve her defasında, rüya kâbusa dönerek uyanır.

Genç kızın çocukluğundan beri yaşadığı, travmayla ilişkili bir şeyi, bilişsel olarak yeniden yaşantılama durumu, genel hatlarıyla şöyle tanımlanmaktadır. “Bilişsel yeniden yaşantılama genellikle travma ile ilgili tekrarlayıcı imge, düşünce, içeriği travmatik deneyimle ilgili olabilen kâbuslar, odaklanma güçlüklerini kapsamaktadır” (Ayaz, 2023: 20). Bu öyküde çocukta yaralanmaya neden olan şey çok basit gibi duran bir sözdür fakat bu söz çocuğun bilinçaltında yaralanmaya dönüşmüş yetişkinliğinde dahi rüya kanalıyla kendini göstermektedir.

TSSB’nin belirtilerinden travmayı rüya yoluyla yeniden yaşama durumuna bir diğer örnek olarak “Tuzlu Fıstık” öyküsünü gösterebiliriz. Anlatıda Emel karakteri yaşadığı örselenme sonrasında sık sık kendisini rahatsız edecek travması ile ilişkili olan benzer rüyalar gördüğünü belirtmektedir. Buna göre anlatıcı sık sık rüyasında, bir fıstığın sürekli olarak büyüdüğünü, ardından üstüne çöktüğünü, kendisinin de korkup küçüldüğünü, kaçmaya çalıştığını, kaçarken yerin dibine geçen bir kız çocuğuna dönüştüğünü, fıstığın başını çıkartıp sarhoş babası oluverdiğini söylemektedir. İki örnekte de anlaşıldığı üzere kişide yaralanmaya sebep olan durum rüya yoluyla tekrarlanmakta, kişiler rüyada da bu durumdan kurtulmanın mücadelesini vermektedirler.

“Tuzlu Fıstık” öyküsünde ayrıca, travmaya bağlı gelişen kaçınma durumu, fiziksel tepkileriyle birlikte yoğun olarak yaşanmaktadır. Buna göre anlatıcı karakter olan Emel, hayatı boyunca tuzlu fıstıktan kaçınmaktadır. Tuzlu fıstıkla karşılaştığında ise yaşadığı biyolojik tepkileri şu sözlerle ifade etmektedir. “Tuzlu fıstığı görünce tüylerim diken diken oluyor, gözlerimi hızlıca kapatıp bir anlık titriyorum, mide bulantısı, korku, iğrenme, her şey aynı anda oluyor, dile zehir gibi bir tat yapıyor” (2019: 170-173).

“Şans Talih Kader Kısmet” öyküsündeki anlatıda, Besim karakterinin travma ile ilişkili olarak öfke duygusundan kaynaklı zorladığı belirtilmektedir. Travma

sonrası stres bozukluğunun semptomlarından biri olan “yeniden yaşantılama” durumunun duygusal yaşanma şekli “öfke, nefret, çaresizlik, kızgınlık veya mutluluk, sevgi gibi olumlu duyguları sürekli bir biçimde yaşayamama şeklinde ortaya çıkabilmektedir.” (Ayaz 2023: 20). Olaydan otuz üç yıl sonra travmaya neden olan kimse ile karşılaştığında Besim’in travma sonrası stres bozukluğunun fiziksel belirtileriyle beraber yaşadığı ağır duygu durumu, şu şekilde ifade edilmektedir. “Elleri titriyor, karnına ağrılar giriyordu. Yıllardır sebebini bilmediği, kendi tabiatına aslında hiç uymayan, onu bir kurt gibi içeriden kemirip duran, içini kurutan öfkenin kaynağını bulmuştu sonunda. O tek suçlunun babası olduğunu sanıyordu“ (2021: 14). Burada olayı yeniden yaşantılama durumunun hem duygusal, hem de fiziksel şekli karşımıza çıkmaktadır.

TSSB’nin belirtilerinden olan travma sonrası olayı yeniden yaşama durumunun fiziksel olarak yaşanma hâli olan, bedende ağrı hissine, “Orta Refüj” öyküsünde, Seher karakterinin yaşadığı durum üzerinden örnek olarak verilebilir. Seher’de kız kardeşi ile yaşadığı yaralanma sonrasında mide bulantısı ve kusacak gibi olma hissi oluşmuş, bundan sonra da kız kardeşini her hatırladığında bu durum devam etmiştir. Bunun için “Seher ne zaman Nilüfer’i hatırlasa bir ağrı beraberinde geliyordu, acilde geçen o geceye dönüyordu bütün hatıralar” denmektedir (2021: 165). Travma sonrası yaşanan bu gibi durumlar psikolojide şöyle açıklanmaktadır. “İnsanlar bir travma yaşarken, olanların anısı zihinlerinde gördükleriyle, duyduklarıyla, kokladıklarıyla ya da o sırada hissettikleriyle eşleşir. Sonraları benzer bir görüntü, ses, koku, ya da his anıların ve duyguların boşalıncasına gelmesine neden olur” (Leahy ve Holland, 2009: 18).

TSSB’nin bir diğer bulgusu olan travma ile ilgili nesnelerden, düşüncelerden ya da durumlardan kaçınma tepkisine örnek olarak “Araka” öyküsünü gösterebiliriz. Anlatıda çocukluğunda araka sebzesi sebebiyle maddi iflas yaşayan, ardından bu sebeple sırasıyla dedesini ve babasını travmatik bir biçimde kaybeden yaşlı adamın çocukluk travması işlenmiştir. Öykü karakterinde yaşadığı durum sonrasında araka bitkisine karşı yoğun olarak kaçınma hâli görülmektedir. Bunun için evlendikleri ilk gün adamın eşine şunları söylediği belirtilmektedir. “Bu evde araka, bezelye, fasulye o nevi hiçbir şey pişmeyecek. Önüme yemek diye koyarsan boşarım” (2017: 118). Bu öyküde yaşanan travmaya neden olan nesneden hatta ona benzeyen diğer

yiyeceklerden aradan en az elli yıl geçmesine rağmen hâlâ daha kaçınıldığı görülmektedir.

TSSB'nin semptomlarından bir diğeri ise olayı kabullenmeme, inkâr durumudur. Bu inkâr durumu, uzun zaman sürdüğünde, karakterlerde gerçek dünyadan kopma ve daha ileriye gittiğinde, çeşitli psikotik problemlere dönüşmektedir. Bekleme Salonu, Aideu Hala ve Kamil'in denizkızı öykülerinin ana karakterlerinde bu durum görülmektedir. “Bekleme Salonu” öyküsünde kızını kaybeden Aytül'ün kızıyla içsel konuşması bu duruma örnek olarak verilebilir. “Delirdi iyice, Betül öldü deyip duruyor bana. Gel de inansın annem, hadi kızım. ...Hadi Aytül, gel dedi Metin. ...Yok kimse arkanda, hadi canım. Betül” (2017: 51). Görüldüğü gibi burada ana karakter, Betül ismindeki ölmüş kızıyla konuşmakta, ölüm travmasını bilişsel olarak inkâr etmektedir.

Şermin Yaşar'ın incelemeye aldığımız öykülerinde, travma sonrası yaşanan travma sonrası stres bozukluğu tepkilerine örnek olarak daha pek çok örnekler gösterilebilir. Fakat verdiğimiz örneklerin dışında, tezimizin “Öykülerde Öne Çıkan Travma Şekilleri” kısmında, bu durumlara sıklıkla başka örnekler de verileceğinden burada genel bulgularla ilgili bilgiler verilmiştir.

3.1.2. Depresyon Metin Örnekleri

Şermin Yaşar'ın öykülerinde, travma yaşamış karakterlerin büyük çoğunluğunda, duygusal olarak depresyon durumunun varlığı dikkat çekmektedir. Yazar öykülerin birçok yerinde, depresyon durumunda yaşanan fiziksel, ruhsal ve düşünsel hâlleri işlemekte, “Muazzez ve Yelkovan Çetesi” öyküsünde ise biyolojik ve psikolojik etkileriyle âdeta depresyonun tanımını yapmaktadır.

“Kızım depresyon öyle tak diye gelir mi? Geldi valla. Sen gittin o geldi. Toplamış ne var ne yok yanına, bütün sıkıntıları, karın ağrıları, bozuk kalp atışlarını, ten üşümesini, mide kramplarını, sık sık tualete gidişleri, hiç yapamayışları, kesin bende bir hastalık var kimse bilmiyor vehimlerini, uykusuz geceleri, uykulu hâlleri, el titremelerini, kalkıp gidiverme hissini, intihar etsem edebilir miyim acaba sorularını, iç çekişleri, dalıp dalıp gitmeleri, hepsini toplamış valizine gelmiş” (2021: 187).

Bir başka anlatı olan “Remzi” öyküsündeki Nimet teyze karakterinde, depresyon hâlinin kronik olarak varlığı anlatılır ve bu durum öykü anlatıcısı tarafından

açıklanır. Bunun için anlatıcı “Bu nimet Hanım bizi depresyona soktu iki senede. ...hüzün enjekte etti resmen” demektedir. (2018: 55).

Kâmilin Denizkızı öyküsündeki doktor karakterinde depresyon hâli kronik olarak görülmektedir. Anlatıcı iyi bir ailede yetişmesine rağmen kendisinin doğuştan beri gamlı, üzgün bir ruh hâlinde, suratı asık olarak yaşadığını belirtmektedir. Bunun için “Elemle yıkanmış kederle kutsanmışım. ...Öyle mutsuzum ki mümkün olsa anamın rahmine geri dönecektim” gibi ifadelerle yaşadığı ruhsal durumu betimlemektedir. Bir evlilik yapan karakter, mutsuzluğuyla eşine daha fazla haksızlık yapmamak için boşandığını belirtmektedir. Bunun için de “Benim insana hava aldırabilecek bir aralığım yok hiçbir şey tutmuyor toprağında” demektedir. Tüm bu sözler melankolik duygu durumunun ve bakış açısının birer ifadesidir (2020: 134-141).

Depresyon durumunun bir diğer göstergesi de kişilerdeki intihar düşüncesinin varlığıdır. Öykülerde bu durumun ifadesi olan kimi cümlelere rastlamaktayız. Örnek olarak “Dünya Ahiret Abimsin” öyküsündeki anlatıcı karakterin sözlerini gösterebiliriz. “Deniz üstüme üstüme geliyordu. Kendimi suya bırakıvermek istedim” (2020: 172-184).

Bunun yanında yaşama isteğinin tükendiğini, ölümün arzulandığını ifade eden şu cümlelerde de aynı durum ve bakış açısı görülmektedir. “Ben bir an önce ölüp gideyim diye doktora bile gitmiyorum. Ola ki bir hastalığımı bulurlar, iyileştirmeye kalkarlar. İçimde bir şey çıksın, o büyüsün, büyüsün, temizlenemeyecek hâle gelsin, beni alıp götürsün o küçük şey istiyorum” (2021: 113).

Depresyonun en önemli bulgularından uyku bozukluğuna örnek olarak şu cümleleri verebiliriz. “Bütün gün yeni bir günden medet umarak gece olmasını bekliyor, dizlerimi karnıma çekip yatakta sallanıyor, gece olunca uyuyamıyor ve ertesi sabah daha kötü bir güne uyanıyordum” (2020: 143).

“Sıradan Anlar Fotoğrafçısı” öyküsünde de uyku bozukluğu ile beraber, bir diğer depresyonun belirtilerinden olan, insanlardan uzaklaşma hâli, şu cümlelerle anlatılmaktadır. “Annem ve babamla bile görüşmek istemedim. ...Yeni arkadaşlıklar kuramıyor, uyuyamıyor yemek yiyemiyor, tutunamıyordum. Uykusuz bir gecenin sonunda soluğu doktorda aldım” (2017: 126-132).

“Hiç” öyküsünde, depresyon hastalığının bir diğer göstergesi olan yeme bozukluğuna mecazi bir anlatımla değinilmektedir. “Yemeden içmeden kesilmedim bilakis iştahım açıldı. Akşam yemeklerinde beş yıl boyunca kum pişirdi annem, içine taş doğradım... Babam her akşam, yılmadan, sıkışmış kavanoz kapaklarını açmaya zorlar gibi bıçakla zorladı ağzımı, açmadım... Ellerimden antidepresan kutuları tuttu, annemin duaları tuttu” (2018: 132).

“Deli Tarla” öyküsündeki Kerim’in annesi karakterindeki kadında, yaşanan olay sonrasında depresyon durumu açıkça görülmektedir. Bu durum anlatıcı tarafından “annem kederden öldü” diyerek açıklanmaktadır. Travma sonrasında kadındaki değişim şu cümlelerle aktarılır. “Hayvanların peşinden genç kız gibi koşan kadın gitti, yerine bir nine geldi. Her geçen gün biraz daha bıraktı kendisini”(2020: 25).

Anlatıda kadının kabullenemediği kocasının ölümü değil, delirerek ölümü ve toplum içinde çırılçıplak görülmesidir. Ayrıca kocasının delirdiğini anlamamış olmayı da kendine konduramamıştır. Annenin bu durumu için “Babamı hiç affetmediği gibi de kocasının delirişini fark etmemiş olduğu için kendisini de affetmedi” denilmektedir (2020: 25). Travma sonrasında sıklıkla ortaya çıkan depresyonla ilişkili, kişilerde görülen pişmanlık hâli, “kişilerde travmayı engelleyemediği için kendini suçlama durumu ve düşünsel olarak sürekli geriye giderek ne yapsalardı travmayı engelleyebilirdi düşüncesi yaygındır” (Frenczi, 2022: 40).

Depresyonun semptomlarından olan kendine ve insanlara karşı karamsar bakış açısı, “Ama Böyle Olmadı” öyküsünde karşımıza çıkmakta ve şu cümlelerle anlaşılmaktadır. “Konuşmuyor oluşu, sessizliği, bu saf görünümü öyle olduğu için değildi. Nefret ediyordu kendisinden ve insanlardan, konuşup bu nefreti kusmaktan korkuyordu” (2020: 81-88). Anlatıda dile getirilen, kendinden ve insanlardan nefret etme hâli ve tüm insanlardan uzaklaşma durumu, depresyonun en açık göstergelerinden biridir.

Şermin Yaşar’ın öykülerinde depresyonun fiziksel, duygusal, düşünsel sosyal her türlü örneğine çok sayıda rastlamak mümkündür. Verilen bu örneklerin dışında da travma yaşamış neredeyse tüm kimselerde duygusal olarak depresyon durumu belli ölçüde ya da şekilde görülmektedir. Bu durum travmayı duygusal düzeyde yaşayan kimselerde görülen normal bir tepki olarak değerlendirilebilir.

3.1.3. Anksiyete Metin Örnekleri

Frenci'nin ifadesiyle “Her travmanın doğrudan sonuçları birer kaygıdır (2022: 13). Buna göre travma yaşamış kimselerde yaşadıkları durumdan kaynaklı hassaslaşma ve bu durumu yeniden yaşama korkusu olması olasıdır. Yaşar'ın öykülerinde anksiyeteye sahip tipler karşımıza çıkmakla birlikte bu durum, çoğu zaman diğer rahatsızlıklarla birlikte görülmektedir.

Diğer psikolojik bozukluklar olmadan sadece anksiyeteli bir tip olarak ise “Berhudar Olayım Necmi Enişte” öyküsündeki anlatıcı karakteri örnek olarak gösterebiliriz. Çocukluğunda sıklıkla annesinden “ölürüm bak” diye duygusal şiddet görerek yetişmiş, daha sonra babasının ölümünün ardından anneyi kaybetme korkusu karakterde anksiyeteye dönüşmüştür. Sık sık rüyasında, annesinin öldüğünü gördüğünü belirten anlatıcı, bu saplantılı korkularla baş edemediğini belirterek yaşadığı korkuları şu şekilde ifade etmektedir.

“Vefatını takip eden tüm gecelerim aynı korkuyla geçti, ya annem de ölürse, ya onunda yanakları öpülmek için öyle hissiz, hareketsiz ve buz gibi beni beklerse? ...Zaten aşırı korkuları olan bir insanım ben. ...Annem yaptı beni böyle. Gece evde tek başına kalamayan, altı boş olan yatakların üzerinden ayaklarını sarkıtamayan, koridorda peşinden biri geliyormuş gibi hızlı hızlı yürüyüp ayakları birbirine dolanan pısırk herifin biri olup çıktım (2018: 24).

Yaşanan bu yersiz kaygı durumunun anksiyete semptomlarıyla ilişkili olduğu bilinmektedir. Kuramsal çerçeve kısmında da belirttiğimiz üzere anksiyete, yaşamı tehdit eden durumlar karşısında verilen tepkiler olduğunda normal kabul edilirken; ortada bir tehlike yokken oluşması ve bu durumun süreklilik arz etmesi durumda patolojik olarak kabul edilmektedir. (Çiğdem, 2023).

“Deli Tarla” öyküsünde art arda babasını ve babanın arkadaşını travmatik bir biçimde kaybeden ana karakterde, bu duruma sebep olduğuna inandığı tarlaya ve tarlanın tapusuna karşı anksiyete ile ilişkili ve karışık özgül fobi gelişir. Hiç istemediği hâlde, tarlanın tapusu miras sonucunda kendine kalan anlatıcı, durumunu şu cümlelerle açıklar.

“İçimden bir his ya Ekrem abi gibi kendini asarsın ya da baban gibi soyunup gezersin bu işin sonunda diyor. İki sene boyunca ha Ekrem abi gibi kendimi asacağım, ha babam gibi soyunup yıldız toplayacağım diye bekleyip durdum. ...Kerim bey çok korkuyordu. Hem delirmekten, hem tarlaya gitmekten, hem gitmemekten, hem Figen'i kaybetmekten...”(2020: 27-29).

Anksiyeteye bir diğerk örnek olarak “Bekleme Salonu” öyküsünde karşımıza çıkmaktadır. Anlatıda Aytül ismindeki hikâye karakterinin aklı, sürekli evdedir. Ocaktaki yemeğın altını açık mı unuttum, ya ev yanarsa gibi kaygılar geliştirmektedir. Bunun yanında parmaklarından birinin sabah kütlemediğı için kötü şeyler olacağına dair inançlar taşımaktadır. “Metin arabayı çarptı. Bu sabah da biri kütlemedi parmaklarımın, kesin yanacak o yemek ocakta. ...Yanarsa yemek yanar, güveç tutuşacak değil ya. Ama yakınına elbezi falan koyduysam, tutuşursa” (2017: 49-51).

“Gelirken Ekmek Al” öyküsünde babasını hiç görmeden büyüyen anlatıcı karakterde babasını göreceğı zaman anksiyetenin fizyolojik belirtileri görölmektedir.

“Babama giden yolda mide bulantısı ile geçen saatler, durmadan tuvaletimin gelişı ama asla yapamamam. Askeriyenin bahçesinde bize doğru gelen yeşil elbiseli adam. Anne ve bana dokunmuyor oluşu, annemin arkasına saklanmam ve eteğın arkasından hiç çıkmadan geçirdiğım dakikalar, sonra birden bire başlayan ağlama” (2019: 11-23).

Öykü anlatıcısı bundan sonra da hiçbir şekilde babasını görmeye gitmez. Babası hapishaneden çıktığında bile onu karşılamaya gitmediğini ve evde günü ağlayarak geçirdiğini belirtir. Tüm bunlar düşünsel ya da psikolojik olarak belirtilmese de fiziksel göstergeler ve karakterin bundan sonraki babayı görmekten çekinme ile ilgili tavrı ile anlaşılmaktadır.

Öykülerde anksiyete ile ilgili rahatsızlıklar zaman zaman karşımıza çıkmakla birlikte, travmatik tepki olarak oluşan diğerk rahatsızlıklarla kıyaslandığında, öykü karakterlerinde, sınırlı düzeyde karşımıza çıktığını söyleyebiliriz. Bunun yanında anksiyete yaşayan tiplerde, aynı zamanda, diğerk psikolojik rahatsızlıklar da çoğu zaman bir arada görölmektedir.

3.1.4. Obsesif Kompulsüf Bozukluğu Metin Örnekleri

Obsesif terimi literatür kısmında da değindiğimiz gibi daha çok zihinsel bir takıntı durumunu ifade ederken; kompulsif, eylemlerle ilişkili saplantılı davranışlardır. obsesif-kompulsif bozukluğu ise, bu iki durumun birleşmesiyle oluşan komplike bir rahatsızlığın adıdır.

Bilindiğı gibi saplantılı düşünceler saplantılı eylemlerin kaynağı olduğundan takıntılı davranış sergilemek, takıntılı düşüncenin göstergesidir. Bununla birlikte her takıntılı düşüncenin iyi analiz edildiğinde, örtük de olsa davranışa dönüştüğü

bilinmekte, ritüele dönüşecek seviyede olmasa bile, insan yaşamı üzerindeki etkisi yüksek olmaktadır.

Örneğin aşık olduğu bir kadından ayrılan ve ayrıldığı kişiyle ilgili obsesif düşünceleri olan birinin bu yüzden hayatı boyunca bir daha hiçbir ilişki kuramaması, kompulsif bir davranış olarak düşünülebilir. Şermin Yaşar'ın sevdiği tarafından terk edilen ya da ölüm sebebiyle sevdiğinden ayrılmış karakterlerde, obsesif düşüncelerin yanında, bu durumlar, birkaçı hariç tüm karakterde karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında ele aldığımız öykülerde travma yaşamış çoğu karakterde, bir şekilde ve düzeyde obsesiflik görülmektedir. Bu kimi zaman bir söze, kimi zaman bir nesneye, kimi zaman da bir duruma karşı olmaktadır. Aşağıda bununla ilgili açıklayıcı metin örneklerine değinilecektir.

Obsesif kompulsif bozukluğunun belirtilerinden biri olan aşırı düzenli ve mükemmelliyetçi davranışlara örnek olarak “Berhudar Olayım Necmi Enişte” öyküsünde geçmekte, kadının durumu anlatıcı karakterin diliyle tanımlanmaktadır. “Dolaba eşyaları milimetrik yerleştirmiş, her şeyin üzerini işlemeli örtülerle kaplamış. ...Yatak odası da foto dolu, bu da obsesif. Kız halaya benziyor hakikaten. Annem de böyle” (2018: 27).

Türkçe ifadeyle takıntı manasına da gelen obsesyon terimi, “Bekleme Salonu” öyküsünde, durum anlatıldıktan sonra açıklamasıyla belirtilmiştir. “Patlıcanı, eti, patatesi küp küp doğradım. Hepsi aynı boy. Arpacık soğanı koydum, üşenmeden on beş tane arpacığı tek tek ayıkladım. On altı tane koymam mesela. Üç kişiyiz ya, beş beş üleştirdim. ...takıntılı diyor bana Betül” (2017: 48-51).

“Bamya” öyküsünde yukarıdaki duruma benzer sayı ile ilgili obsesif-kompulsif bozukluğuna örnek olarak, öykü karakterinin durumu için söylenen şu cümleler verilebilir. “Pilav yaparken tahta kaşıkla tencerede kavrulan şehriyeleri sessiz sessiz sayma telaşını bile hatırlıyorum. Son zamanlarda her şeyi sayıyordu zaten. Halıların püsküllerini oturup sayıyordu” (2017: 88-93).

“Amma Oldu Ha” öyküsünde aşık olduğu Niğde’li bir adam tarafından terk edilen Alman Rosetta karakteri, yaşadığı durumdan sonra otuz yıl boyunca evlenmemiş, bu süre içinde dokuz tane Türk adamla sahte evlilik yapmıştır. Kadın bu evliliklerinde mutlak olarak en mükemmel şekilde gelin damat kostümü giymeyi ve

bu kostümle düğün fotoğrafı çektirmeyi şart koşturmaktadır. Kadın çektiirdiği resimleri her defasında, kendisini yarı yolda bırakan adama gönderir. Rosetta karakterinin mükemmelliyetçiliği, fotoğraf çekirmek için hazırlıkları şu şekilde aktarılır:

“Gelinliğı çok güzel olmalıydı, saçlarını harika yaptırmalıydı, ayakkabıları, tacı, gelin çiçeğı, makyajı harika olmalıydı. Bununla birlikte damat o dönemin en iyi modacısından bir takım elbise dikirmek zorundaydı. Rosetta’nın yanında kusursuz bir Türk erkeğı olarak durmalıydı. Fotoğrafta nasıl poz vereceklerini, milimetrik hesaplarla yaptı Rosetta” (2021: 135).

“Seni Seviyorum Aşkım Nice Senelere” öyküsünde, her hâli ve davranışıyla ileri derecede takıntılı davranışlar sergileyen anne karakteri, ev halkının her şeyine, sürekli olarak müdahalede bulunan, obsesif-kompulsif bozukluğuna sahip bir tiptir. Akşamları ev halkının odalarına gitmelerine karşı çıkan kadın, ailece bir arada oturdukları sırada da çeşitli şekillerde sürekli olarak müdahalede bulunmaktadır. Bu duruma katlanamayan adamın evi terkenden sonra, adamın gönderdiği parayı haram gören kadın, bu paraya da mecbur olduğundan parayı harcadıkça tövbe namazı kılmaya başlar ve yediğı her lokmada tövbeler tövbesi, tövbeler tövbesi demeyi alışkanlık hâline getirir. Kadının bu durumu şöyle betimlenir. “Yağın, şekerin üstüne tövbe duası okuyan...gün boyu ikişerden kim bilir kaç rekat tövbe namazı kılan annem” (2020: 151).

Kadın kendisi bu ritüelleri sürekli olarak yaptığı gibi, evde kendisiyle yaşayan kızına da sürekli bunları yaptırmak için dayatır. Bu durum şöyle açıklanır. “Çocukken bizi her yemekten önce besmele çek, yemekten sonra elhamdülillah de, her tuvalete girişimizde destur de diye uyaran annemin telkinlerine bu kez, yemek yemeden önce tövbe de, yemek yedikten sonra tövbe de cümleleri eklendi” (2020: 151).

Obsesif-kompulsif bozukluğunun bir diğeri çeşidi olan temizlik takıntısı “Çitile” isimli öykü karakterinde, tam bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Anlatıya göre on yedi yaşındayken ansızın evde temizlik yapmaya başlayan genç kızı, bir daha kimse, durmadan temizlik yapmaktan alıkoyamaz. Ev halkına da kendi temizlik anlayışını dayatan kızın yaptıkları, kardeşinin diliyle şöyle aktarılır. “...kıcıımı yıkamama izin vermediğı için her tuvaletten sonra beni banyoya sokup araba fırçasıyla yıkıyordu. ...Sokaktan geldikten sonra nasıl soğan gibi soyulduğumu ve yere değmeden, uçurularak küvete sokulduğumu, kulaklarımın içinin kulak çubuğıyla nasıl ovulduğunu...” (2020: 90-91).

Deterjanlara karşı ileri derecede tutkulu olan genç kız, deterjan satışı yapan biri ile evlenir. Evliliklerinde de bu takıntılı durumları farklı versiyonlarla ve en ileri seviyede yaşamayı sürdüren kadının yaptıklarına, kesitler hâlinde şu sözleri örnek olarak verebiliriz. “Bir sene kafayı sirkeye taktı. ...Başka bir sene poşet olayına kalkıştı. Evdeki her şeyi, toz oluyor diye poşetledi ablam. Kuru temizlemeci poşetleri ve çeşitli ebatlarda şeffaf poşetlerle evdeki her şey ama her şey paketlenildi” (2020: 93).

Öykü karakterinde temizlik hastalığının kaynağı belirtilmemekle birlikte, karakterde bu durumun on yedi yaşında bir genç kızken, ansızın, birden bire başlamış olması, bize yaşanan durumun travmayla ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

Obsesyonun bir başka çeşidi olan nesnelere takılma şekline “Hacanne” öyküsündeki karakterin durumunu örnek olarak gösterebiliriz. Yaşlı bir kadın olan Hacanne, yaz kış üzerine kat kat elbiseler giymekte, çeşitli örtüler örtmektedir. İlk kocası askerde ölen kadın, beş altı çocuklu dul bir adamla evlendirilir. Kadın ikinci evliliğini yaparken üzerinde ne kadar elbisesi varsa hepsini giyerek gider yeni kocasına. İkinci eşi de tek çocuklarına annelik etsin diyerek durumu kabullenir. Sürekli üzerindeki kilimler, paspaslar, örtülerle yaşayan kadın, yaşlılığında deli olarak görülür, pek bakanı olmaz. Hikâyenin sonunda Hacanne’nin ölüm haberi gelir. Kadını yıkamak için soyduklarında koynunda ilk eşinin fotoğrafı bulunur.

Hacanne karakterinde ölüm sonrası nesneye karşı obsesif durumlar görülmektedir. Kadın sosyal hayatını etkileyecek, deli olduğunu düşündürecek düzeyde takıntılı davranışlar sergiler. Yaz sıcağında dahi koynundaki resmi saklamak için battaniyelerle kilimlerle örtünür. “Hep üstündeydi kilimler, paspaslar, örtüler. Her seferinde eliyle göğsünü sıkı sıkıya kapatıyordu” diye bu durum anlatılmaktadır. (2017: 78-82)

Obsesyonun bir diğer çeşidi olan sözlere takılma hâli, travma sonrası karakterlerde, en çok da sevgili tarafından terk edilen kimselerde görülen bir durumdur. Bunlara örnek olarak “Kusura Bakma Dağları”nda, sevdiği tarafından terk edilen, otuz yıldır bu travmanın etkisiyle yaşadığı anlaşılan bir coğrafya öğretmenin yaşadığı durumu verebiliriz. Anlatıcı sevgilinin giderken söylediği “Kusura bakma” sözünden yaşadıklarıyla bir dağ oluşturmuş, bunu hikâyenin adı olarak kullanmıştır. Bunun için “Giderken söylediği kusura bakmayı ikiye bölüp ayrılığımızın nişanesidir

diyerek tek tek ilişitirdim kulaklarıma. Otuz yıldır saçlarımin arasında elmas gibi bir kusura bakma saklanıyor” demektedir (2017: 31-33).

Nesnelere takılma durumunun farklı bir versiyonuna, “Gerisi Hikâye” öyküsündeki Şeref karakterini örnek olarak verebiliriz. Şeref’in aşık olduğu kadının onun yanına kaçtığı sırada, kadının yanında getirdiği beyaz işlemeli örtü, işlemelerde öpüşen kuş resimleri, ahşap çerçeveli ayna ve aynanın üzerindeki Gülşen Hanım’ın siyah beyaz resmi, anlatıcı tarafından sık sık dile getirilmekte ve takıntıya dönüştüğü anlaşılmaktadır. Bunun için “Şeref örtüyü yıllardır yıkar yıkar asar. Şeref her gece örtüyü katlarken anılarını katlayıp kaldırdı” diye anlatılmaktadır (2017: 157-169).

Kuş resimli nesnelere takılma durumuna “Tarihi Hoşça Kal Lokantası”nda ve “Diğer Müjdatlar Gibi” öyküsünde de rastlamaktayız. “Diğer Müjdatlar Gibi” öyküsünde, kuş motifleri olan yatak başlığı; hayalin, tutkunun, aşkın simgesi olmuş, öyküdeki ana karakter tarafından yirmi dört yıl boyunca korunmuştur.

“Tarihi Hoşça Kal Lokantası” öyküsünde ise ana karakter, lokantasını, çocukluğunda annesinde gördüğü, arkası kuşlu aynaya benzettiği aynalarla, baştan sona donattığı belirtilmektedir.

Sonuç olarak Şermin Yaşar’ın öykülerinde obsesif-kompulsif bozukluğunun neredeyse her şeklini görebilmek mümkün olmaktadır. Bir söze ya da bir nesneye hayat boyu takıntı durumu, düzen, temizlik, mükemmelliyetçilik gibi hâller, sayı sayma gibi ritüel benzeri kompulsüf davranışların her çeşidi öykülerde çokça bulunmaktadır. Bunun yanında öykü karakteri olarak tamamen obsesif-kompulsuf bozukluğuna sahip kişiler tip olarak karşımıza çıkmakta ve bu karakterlerin durumları zaman zaman psikoloji terimleriyle açıklanmaktadır.

3.2. ÖYKÜLERDE ÖNE ÇIKAN TRAVMA ŞEKİLLERİ

Şermin Yaşar’ın öykülerinde öne çıkan travma şekillerini; ölüm ve terk edilme travmaları, kadınların yaşadığı travmalar ve çocukluk çağı travmalar olarak üç ana bölüme ayırdık. Kuramsal çerçeve kısmındaki sıralamalarına uygun olarak ve ilgili bölümdeki bilgiler ışığında incelemelerde bulunduk.

3.2.1. Travmatik Yas Metin İncelemeleri

Ölüm travmasına maruz kalmayan yoktur. Öykü aralarında da mutlaka sevilen birinin kaybindan bahsedilmesi, bu durumun anlatılarda olması muhtemeldir. Fakat yaşanan ölüm ana öyküyü ya da öykü kahramanının kişisel ve sosyal hayatını bozmuşsa o durumda konuya travmatik yas olarak bakmaktayız. Aşağıda bahsi geçen öykülerde yakınlarını kaybeden anlatıcı ya da anlatılan karakterlerin yaşadığı olay kişilerin hayatını ya da kişiliğini tamamen etkilediği görülmektedir.

Şermin Yaşar'ın öykülerinin bir kısmı tamamen ölüm travmasıyla ilişkili durum anlatılarıdır. Bunlardan sonuçları itibariyle dikkat çekenlerden biri olan *Bekleme Salomı* öyküsü (2017: 48-51) kızını kaybettiği anlaşılan bir kadının bilinç akışı tekniğiyle yazılmış içsel konuşmalarından oluşur. Ölüm nedeninin anlatılmadığı hikâyede, kadının ölüm olayını kabullenmediği, travma sonrasında okb, anksiyete ve psikotik rahatsızlıklar yaşadığı görülmektedir.

Aytül karakteri, kızının ölümünü kabullenmeyip Betül'ü içinde başka bir kişilik olarak var etmiş netice itibariyle çoklu kişilik bozukluğuna sahip biri olarak karşımıza çıkmaktadır. “Çoklu kişilik bozukluğu yazıyor bak. Hani çift kişilikli falan diyorlar, onlardan herhâlde. İnsanın içinde birinin daha olması gibi bir şeymiş.” Yaşar'ın bu anlatıda travma sonrasında gelişen psikiyatrik bozukluklara değindiği, bununla ilgili bilgiler verdiği hatta yaşanan psikiyatrik sorunu anlatıcının ağzından tanımladığı görülmektedir.

Travmanın psikotik hastalığa dönüştüğünün bir başka öyküsü *Adieu Hala* anlatısında geçmektedir (2020: 32-51). Hikâyeye göre, anne ve babası Almanya'da çalışan Münevver'in çocukluğu Almanya'ya gitme planları ve hazırlıklarıyla geçer. Ailenin son gelişinde Münevver, on beş yaşlarında bir genç kız olmuştur. Ailesi Almanya'dan kızlarına gelinlik kumaş ve altın yüzük getirirler. Bir dahaki gelişlerinde Münevver'i gelin olarak götüreceklerdir. Çok iyi bir terzi olan Münevver artık Almanya'ya gelin olarak gitmek için hazırlıklar yapmaya başlar, fakat ansızın anne ve babanın yangında öldükleri haberi gelir.

Münevver olayı duyduğu sırada yatsı ezanı okunmaktadır. Genç kız elindeki Almanya'ya gitmek için hazırladığı valizi boşaltır ve bir daha da kendine gelemes. Genç kız bundan sonraki yaşamında, olayı yok sayarak her gün düzenli olarak akşama

kadar onu Almanya'ya götüreceklermiş gibi hazırlıklar yaparak geçirir. Evde her an tetikte bekleyerek dışarı çıkmaz, tuvalete bile girmek istemez. Yatsı ezanından sonra ise o günkü umudu kırılır, valizini bırakarak uyumaya gider. Bu durum kırk yılı aşkın bir süre böyle devam eder. Ana karakterde yaşanan gerçeği kabullenememe, yok sayma durumu bir zaman sonra kendi gerçeklik algısını bozarak psikoz benzeri bir rahatsızlığa dönüşür. “Psikoz, insanın gerçekle gerçek olmayanı ayıramadığı ve bu duruma bağlı düşünme, algılama ve davranış problemlerinin yaşandığı ağır ruhsal bozuklukların genel adıdır. Psikoz, şizofreni ile özdeşleştirilmiş olsa da aslında bir grup ruhsal bozukluğun klinik görünümünü ifade etmektedir.” (Charlson vd. 2018; akt. Özer, 2023: 9).

Münevver'in yaşadığı ağır travmanın akıl sağlığına verdiği zarar, onu yalnız yaşayamayan toplum içine de giremeyen bir kişiliğe dönüştürmüştür. Genç kızın bu durumda hayat boyu bakıma muhtaç olması, tek yakını olan kardeşiyle birlikte yaşamak zorunda kalması, kardeşinin evliliğini de bozmuştur. Münevver'le yaşamayı kabul etmeyen kadın, eşini ve çocuğunu terk etmiş, bu da başka travmaları doğurmuştur.

Öykü içindeki bir diğer travma ise annesi tarafından terk edilen anlatıcı karakterin öyküsüdür. Babası aklını yitiren ablasını bırakamadığı için annesi bu durumu kabullenmeyip evini terk etmiştir. Anlatıcı çok sevdiği babasını da ilerleyen yaşlarda kaybetmiş, fakat bu durum onun için ağır bir travma oluşturmamıştır. Asıl acıya, mutsuzluğa sebep olan annenin terk etmesi ve bencilliğidir. Anlatıcı bunu içsel olarak kabullenmek istemez. Ayrıca anne doğduğunda bebeğini sahiplenmemiş “Canım yanıyor” diyerek çocuğuyla ilgilenmemiştir. Anlatıcı bu bilginin kendisine ağır geldiğini belirtmekte, bunun babanın bir hayali olmasını dilemektedir. Anlatıcının yaralanmasına sebep olan durumlar hikâyenin kendi dil ve anlatımıyla şu şekilde sıralanmıştır:

“Başka çocuklar anneleriyle birlikte sokaktan geçerken annemin yokluğunu, karne günlerinde okul bahçesinde anne babasına koşan çocukları gördükçe bir ailenin yokluğunu, komşularımıza insanlar gelip giderken yalnızlığımızın büyüklüğünü, bütün genç kızlar evlilik hayali kurarken bu hayata hapsolmuşluğumu anlamıştım” (2020: 43).

Kırk yaşını geçmiş olmasına rağmen öykü karakteri kimseyle bir ilişki kuramaz. Halasına bakmanın verdiği ağır yükümlülükle daha da yalnızlaşır. Bunun

için “Ben de halamın tek yakını olduğum için onu bırakıp hiçbir yere gidemiyorum. Babamın bıraktığı büyük, ağır bir miras ve derin bir acıyla yaşıyorum” demektedir. Yalnızlaşma ile birlikte karamsarlığın ve mutsuzluğun hâkim olduğu karakterde duygu durumu olarak bir düzeyde depresyon görüldüğünü söyleyebiliriz.

Annesini on beş yaşında ansızın kaybeden Kâmil karakterinin durumu *Kâmil’in Denizkızı* öyküsünde anlatılır (2020: 134-141). Melankolik bir ruh yapısına sahip doktorun gözünden anlatılan Kâmil, çok neşeli ve eğlenceli oluşuyla dikkat çeker. Her gün balık tutmaya gider ve akşam arkadaşlarına son derece heyecanlı bir şekilde denizde denizkızı gördüğünü anlatır. Doktor ve diğerleri Kâmilin anlatılarını makara olsun diye anlattıklarını düşünürler, fakat Kâmil o derece canlı, eğlenceli ve heyecanlı bir anlatıyla konuşur ki insanlar inanmasalar da onu dinlemeye bayılırlar. Bu durum anlatıcı tarafından şu şekilde ifade edilmektedir. “Kâmil masal anlatır gibi anlatıyor denizkızını. ...gördüm kızı ben de başladım tir tir titremeye... tekne bir yandan ben bir yandan. ...Başka bir gün ağdan, balıkların içinden bine bölünüp de çıkıyordu denizkızları. Ağların içinde çırpınıp duran yüzlerce denizkızı ve her birini tek tek öpüp denize bırakan bir Kâmil” (2020: 138).

Sonrasında Kâmilin pankreas kanserine yakalandığı ve son evresinde olduğu ortaya çıkar. Bu durumu doktor Kâmile nasıl anlatacağını düşünürken Kâmil bunu sevinçle karşılar. Konuşmalarının sonunda Kâmilin travması onun ağzından şöyle dile gelir. “Ben dedi on beş yaşındaydım doktor. Denize gittik Şile’ye... Denizin kıyısında oturuyor annem... Annemi sırtından görüyorum. Sonra bir dalga geldi doktor, dalga geldi, aldı götürdü anamı.”

Anlatıda öykü karakterinin annesinin cenazesini iki gün sonra bulunduğu, etkilenmemesi için çocuğuna gösterilmediği belirtilmiştir. Fakat Kâmil denizde annesini sürekli gördüğünü ifade etmekte ve bu durumu şu cümlelerle dile getirmektedir. “Göstermediler ama ben görüyorum doktor. O hâliyle. Her gün. Hangi denize gidersem gideyim... Öyle işte...”(2020: 140).

Kâmilin her denize çıktığında annesini yeniden görmesi TSSB’nin bir septomu olan “olayı yeniden yaşama durumu” ile ilişkili olduğu ve hâlâ bu durumu atlatamadığı anlaşılmaktadır. Kâmil bu travmasından sonra evlenmemiş hayatı boyunca yalnız

başına yaşamış saplantılı bir kişiliğe dönüşmüştür. Ayrıca yaşadığı travma onda halisülasyon tarzı bir durum yaşamasına neden olmaktadır.

“Deli Tarla” öyküsünde (2020: 11-31) anlatıcı karakter olan Kerim, eşi tarafından terk edilmiş öğretmenlik yapan kırk yaşlarında bir gençtir. Ana karakter annesinin vefatından sonra miras işleri için tapuya gittiklerinde “deli tarla” dedikleri mal yüzünden diğer üç kardeşiyle anlaşmazlığa düşer. Tarlanın tapusunu hiçbir kardeş istemez, çünkü tarlanın lanetli olduğuna inanılmaktadır. Sonunda hiç istemediği hâlde tapu Kerim’e bırakılır.

Anlatıya göre annenin ölümünden on yıl önce Kerim’in babası tarlada kendine küçük bir kulübe yaptırmıştır. Genç adam bir akşam babasına tarlaya yemek götürmeye gittiğinde babasını tarlanın ortasında çırlıçıplak görür. O gün babasıyla yemek yiyen babasının arkadaşı Ekrem abi dediği adam, sabah olunca kendini söğüt ağacına asar. Olaydan iki gün sonra baba tekrardan çırlıçıplak bir şekilde traktörle köyde görünür, ardından ölüsü bulunur. Kerim ve ailesi yaşanan bu durumu kaldıramaz. Kerimin annesi babanın ölümünden sonra kendini eve kapatır ölene kadar kolay kolay dışarı çıkmaz. Vefatından sonra miras paylaşımında tarla kardeşlerinin zoruyla Kerim’e bırakılır. Kerim tarla yüzünden kendisinin de babası gibi soyunup delireceğine yahut Ekrem abi gibi asacağına inanmaktadır. Bu nedenle psikiyatriste gider, doktor yaşadıklarının tarla ile bir ilgisinin olmadığını belirtir, fakat Kerim kendi inancını değiştirmez. Tarlanın tapusunu eve sokmaz, her fırsatta tarla ile ilgili düşünceleri yok saymaya çalışır.

Kerim’in öğretmenlik yaptığı okula Figen isminde ziraat mühendisliği yapan bir genç kız gelir. Kerim bu genç kıza aşık olmuştur. Kızın da en büyük hayali bir tarlaya ev yaptırmak ve buradan yıldızları seyretmektir. Kerim istemeye istemeye kendisinin de böyle bir tarlasının olduğunu söyler. Kız ısrar edince tarlaya giderler. Figen tarladaki zehirli mantarları görür, Kerim’e bunların çok tehlikeli olduğunu, bunları yiyen kimselerin halisülasyonlar görebileceklerini anlatır. Kerim babasının ve Ekrem abinin akşam mantar yediklerini hatırlar. Ağlayarak Figen’e her şeyi anlatır. Sonunda Figen’le evlenip hayal ettikleri hayatı yaşamaya başlarlar.

Öyküde Kerim karakteri, iki gün arayla iki büyük travma yaşamıştır. Birincisi tarlaya yemek götürmek için gittiğinde babasını çırlıçıplak görmesi, ardından

babasının yanında olan arkadaşı Ekrem'in sabah bahçede söğüt ağacına kendisini asması. Kerim bu olayda babasının eşcinsel olduğunu düşünür.

Kerim'in ve ailesinin yaşadığı bir diğer travma ise adamın çırılçıplak bir şekilde traktörle herkesin içinde dolaşması, ardından ölüsünün bulunma olayıdır.

Yaşanan travmayı anlatıcı karakter, aradan on iki yıl geçmesine rağmen aşamamıştır. Yaşanan olay sonrası Kerim, durumu tüm aile gibi tarlaya bağlar. Bundan dolayı tarla karşısında yoğun bir biçimde kaygı bozukluğu yani anksiyete yaşar. Bu durum aşağıdaki cümlelerle anlaşılmaktadır. “İçimden bir his ya Ekrem abi gibi kendini asarsın, ya da baban gibi soyunup gezersin bu işin sonunda diyor. ...İki sene boyunca ha Ekrem abi gibi kendimi asacağım, ha babam gibi soyunup yıldız toplayacağım diye bekleyip durdum” (2020: 26-27).

Travma sonrasında tarlaya karşı Kerim'de özgül fobi oluşur. Bunun için anlatıcı “Deli tarlanın tapusunu alarak çıktım. Ellerim titriyordu. Eve sokasım gelmedi tapuyu, yırtıp atsam başa bela” demekte, tapuyu en sonunda bir bankada kasada tutmaktadır.

Kerim'in annesinde, yaşanan olay sonrasında depresyon, sosyal fobi görülür. Anlatıcı kadının bu durum sonrası kederden öldüğünü söylemektedir. Kadındaki değişim şu cümlelerle aktarılır. “Hayvanların peşinden genç kız gibi koşan kadın gitti, yerine bir nine geldi. Her geçen gün biraz daha bıraktı kendisini.”

Kadının kabullenemediği kocasının ölümü değil, delirerek ölümü ve toplum içinde çırılçıplak görülmesidir. Ayrıca kocasının delirdiğini anlamamış olmayı da kendine konduramamıştır. Annenin bu durumu için “Babamı hiç affetmediği gibi de kocasının delirişini fark etmemiş olduğu için kendisini de affetmedi” denilmektedir.

Kadında yaşanan travma sonrasında bir nevi TSSB ile ilişkili kaçınma durumu ile karışık sosyal fobi oluşmuştur. Kadın olay sonrası bir daha gündüz dışarı adımını dahi atmamış, kimseyi evine almamış, çok zorunlu olursa araca gece binip gece inmiştir. Ayrıca çocuklarıyla dahi ölünceye kadar zorunlu olmadıkça konuşmadığı belirtilmiştir.

“Berhudar Olayım Necmi Enişte” öyküsünde (2018: s. 21-28) öykü karakterlerinden biri olan Ferhunde hala, yetmiş yaşlarında, eşini on iki yıl önce

kaybetmiş yalnız yaşayan bir kadın karakterdir. Eşinin ölümünün üzerinden onca zaman geçmesine rağmen Ferhunde'nin evi hâlâ yas evi gibidir. Salonun, yatak odasının duvarları baştan sona eşinin ve kendisinin resimleriyle doludur. Tepeden tırnağa siyahlar içinde olan kadın, kocasının resimleriyle konuşmakta eve gelen yeğeninden de bunu beklemektedir. Öykünün sonunda eşinin protez kolunu bulan kadın, yeğenine “Eniştenin elini öp” diye direktmekte, protez kolu kucaklayarak ağlamaktadır.

Ferhunde karakterinin yaşamı boyunca bir çok travma geçirdiği ve bu travmatik anılarla hâlâ iç içe yaşadığı görülmektedir. Evini baştan sona bu hatıralar ile ilgili resimlerle donatan kadın, yeğenine hamile fotoğraflarını göstererek bunlardan şöyle bahseder. “Çok istedim hep ölü doğdular ya da doğuramadan düşürdüm.”

Ferhunde karakterinde ölüm sonrası gerçek dünyadan zaman zaman koptuğu görülmekte bu da karakterde ayrıca psikotik problemler olduğunu düşündürmektedir. Karakterin duvardaki resimlerle konuştuğu ve gelen misafirinden de bunları beklediği öykü içinde belirtilmektedir. Bu durum anlatıcının “kocalarını kaybedince akıllarını da kaybetmiş ailenin kadınları” sözleriyle dile getirilir.

Tepeden tırnağa siyahlar içinde ve çatık kaşlı olarak betimlenen Ferhunde karakterinin yas durumundan on yıl boyunca çıkmadığı anlaşılır. Yeğeninin telefonu müzikli olarak çaldığında sinirlenen kadın, “utanmıyor musun ölü evinde bangır bangır?” diyerek genci azarlamaktadır.

Aşık olduğu kadını ansızın kaybeden adamın durumu, “Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu” adlı öyküde işlenmiştir (2018: 13-20). Hikâyede Reyhan isminde bir kadına aşık olan anlatıcı karakter, müsteşarlıkta özel kalemin yardımcılığını yapmakta, Reyhan Hanım da bir üst mevkide çalışmaktadır. Kurumda eskiden görev yapmakta olan Mustafa Sami Bey isminde birinin ölüm haberi üzerine, cenaze merasimine katılması için ana karakter gönderilir. Cenazede yakalara takılması için ölen kişinin vesikalık resmini vermektedirler. Cenaze sonrasında ana karakter bu resmi atmaya kıyamaz. Hemen ardından Reyhan Hanım kaza geçirip ansızın ölür. Reyhan Hanım'ın cenazesi sonrasında kadının vesikalık resmini bir deftere koyan anlatıcı, bundan sonra sık sık cenazelere katılıp vesikalıkları toplayarak koleksiyon yapmaya başlar. Yaptığı

koleksiyonların ilk sayfasına Reyhan Hanım'ın fotoğrafını yerleştirir. Karşı sayfaya da kendi vesikalığını kadının resmiyle başa baş gelecek şekilde ayırır.

Öyküdeki ana karakter sevdiğinin ölümü sonrasında hayatı boyunca sağlıklı bir sosyal ilişki kuramaz. Ayrıca kimseyle evlenmeyen, evini bir mezarlık gibi tanımlayan anlatıcı, bundan sonraki yaşamı için “Emekli olmadan önce günlerim bakanlıkta ve mezarlıkta; emekli olduktan sonra evde ve mezarlıkta geçti. Benim için üç mekân da birbirinin aynıydı zaten” demektedir.

Eşini üç aylık evliliğinin ardından kaybeden Şermin Yaşar'ın olaydan kırk gün sonra kaleme aldığı yazı olan “Geçtiğimiz Kırk Gün” de yazar; hislerini, duygu ve düşüncelerini, ölüm karşısındaki acılarını ifade etmekte ve durumunu şöyle betimlenmektedir. “Geçtiğimiz kırk gün Harikalar Diyarı'ndan felaketler diyarına düşmüş bir garip Alis'tim; bin bir kapıdan geçtim” (2018: 164).

Teselli amaçlı söylenen kırk gün sonra sakinleşeceğine dair söylemlerin yalan olduğunu belirten yazar, bu durum için “İçimde tek bir mum kalacaktı hani; peki ne, bu yürekteki bin dönümlük orman yangını” diyerek sitem etmektedir. Bu yazıda da ölüm karşısında aşırı elem durumu, ölenle bir nevi ölme duygusu yoğun olarak görülmektedir (2018: 161-166).

“Geçinip Gidiyoruz İşte Vedia” adlı öyküde (2020: 125-133) ana karakter olan Vedia'nın kocası, trafik kazasında vefat etmiştir. Kazadan sonra eşini bir türlü unutamayan kadın için “Zaten sapıtmaya meyyal olan Vedia teyzem, dengeyi hepten yitirdi ve hâlâ da bulamadı. ...Asım eniştenin zamansız gidişi Vedia teyzemin çenesine vurdu” denmektedir. Öykü içinde eski eşini unutamayan Vedia, yeni evlendiği adamların yanında sık sık “ah Asım Beyciğim” diye söylendiği anlatılmaktadır. Burada da sevilen birinin ölümünden sonra ölen kişiye karşı saplantılı duygu ve düşünce besleyen bir karakter karşımıza çıkmaktadır.

Onuncu Yıl (2017: 148-156): Beklenmedik hastalık ve ölüm travmasının işlendiği öyküde, öyküdeki anlatıcı karakter, evlendikten sonra Kıbrıs'a eşinin görevi nedeniyle taşınmıştır. Bir süre sonra hamile kalan kadın, hamileliğinde büyük zorluk çeker ve annesinin yanına gider. Hem kızına, hem yatalak annesine büyük bir sevgi ve özveriyle bakan annede şiddetli baş ağrısı ve unutkanlık oluşmaktadır. Doktorlara gidildiğinde yeteri kadar tetkik edilmez, durum menopoza bağlanıp geçirilir. Fakat

bir gün anne uzandığı kanepeden terliğini bir türlü giyemez. Yardımcı olmak için kızı terliği uzattığında ise kadın elini on santim sağa uzatır. Bu durumu gören genç kadında, doğumuna henüz bir ay daha olmasına rağmen doğum belirtileri başlar. Suyunun ansızın boşaldığını gören kadın, daha da dehşete kapılarak çılgınlık atar. Ardından apar topar babası tarafından doğuma götürülür. Erken doğan bebek yirmi gün küvezde tutulur. Aynı sıralarda anne beyin tümörü tanısıyla ameliyata alınmıştır. Ameliyat sonrası kadının beyninin yarısı alınır, gözleri görmez olur. Hemen sonrasında kemoterapi tedavisine başlayan kadın, on altı ay sonunda otuz sekiz kilo olarak toprağa verilir.

Travma sonrası fizyolojik tepki olarak genç kadının erken doğum yaptığı ve üzüntüden sütünün kesildiği belirtilmektedir. Ayrıca travma sonrası genç kadında ağır depresyon durumu oluştuğu, aynı zamanda travma sonrasında büyümenin de yaşandığı şu cümlelerle net olarak ifade edilmektedir.

İki yıl önce karnımda bebeğimle kalbim yerinden çıkacakmış gibi girdiğim baba evimden, iki yılın sonunda ayrılırken, kalbim yerinde yoktu. Bildiğim bir daha yerine hiç gelmedi. Kendi evime, göğüs kafesi boş, kucağı dolu, annesiz bir anne olarak döndüm. Acıdan öleceğimi sanmıştım. Ölmedim. Zamanla ağlamamayı, sızlanmamayı, anne olmayı, annem gibi anne olmayı öğrendim. Bugün Eda'nın onuncu yaş günü. Büyüdü. ...büyüdük” (2017: 156).

Travma sonrası olumlu tepkilerden olan travma sonrası büyüme, travmayı atlatanlarda görülen olgunlaşma durumunu ifade etmektedir. Bu acı deneyimle baş ederek bu durumu atlatabilen kimselerde güçlenme ve başkalarının acılarına duyarlı olup yardımlaşma duygusunun geliştiği bilinmektedir.

Terk edilme Travmaları Metin İncelemeleri:

Şermin Yaşar'ın öykülerinde sıklıkla sevgili tarafından terk edilme durumları karşımıza çıkmakta ve bu durum karakterlerde ağır travmaya dönüşmektedir. Kitaplarda baştan sona sadece terk edilmenin verdiği ızdırabın işlendiği öykü sayısı diğer konulara nisbetle nicelik bakımından çokluk oluşturmaktadır.

Aşağıda belirtilen dokuz öyküde baştan sona sevdiği tarafından terk edilen karakterlerin dilinden durumları, duyguları anlatılmaktadır. Öyküler, sevgilisi tarafından terk edilen ve bir daha bir ilişkiye tutunamamış yapayalnızlık takıntılı bir duygu hâlindeki kimselerin dilinden yazılmıştır. Bu anlatılar tamamen acı çeken

karakterlerin monolog benzeri konuşmalarından oluşmakta, kişilerin duygusal durumlarını ifade etmektedir. Duygu durumu olarak hep melankolik bir havanın olduğu yazılarda bir diğer ortak nokta, ana ve anlatıcı karakterlerde saplantılı düşüncelerin varlığıdır.

Bu öykülerden farklı kitaplarda “Teessüf Ederim Muazzez, Muazzez ve Yelkovan Çetesi, Yine Muazzez” adlı birbirinin devamı olan aynı kişi tarafından aynı muhataba yazıldığı anlaşılan üç öykü bulunmaktadır.

“Teessüf Ederim Muazzez” adlı öyküde (2018: 135-137) Muazzez isimindeki sevgiliye, yer yer cevap niteliğinde yer yer çağrı şeklinde seslenildiği görülmektedir. Öyküde terk edilme sonrası kişinin ağır bir travma yaşadığı destek almak için psikoloğa gittiği aktarılır. Abartılı, saplantılı düşünce durumunun yoğun olduğu görülen öykü karakterinde, depresyon hâli yaşadığı ifade edilmektedir.

“Muazzez ve Yelkovan Çetesi”nde (2019: 186-190) anlatıldığı üzere ana karakter intiharın eşiğine gelmiş ağır depresyon durumunu yaşamaktadır. Ayrıca karakter olduğu durum hakkında bilinç sahibidir.

Anlatıya göre anlatıcının kendi evindeki saat “gelmez gelmez” diye atmakta, annesini evindeki saat “vah vah vah” diye inlemektedir. Psikoloğa durumu anlatan karaktere doktor, saatlerin ne dediğini, neden sonra konuşmaya başladığını sorar, fakat anlatıcı, Muazzez ile ilgili bilgileri vermek istemez. Bunun üzerine psikolog salondaki saatin pilini çıkartmasını söyleyerek ilaç yazıp gönderir.

Eve gittiğinde saatin pilini çıkartan ana karakterin bilinç altında çocukluk çağı travması olduğu da anlaşılmaktadır. “Pili çıkardım ama pis pis bakmaya devam etti yelkovan. Konuşmuyor, bir şey demiyor ama bakıyor. Saat babam olmuş Muazzez konuşmadan bakışlarıyla dövüyor.”

Duvardan pili indirdiğinde ise çivi, ardından duvar konuşmaktadır. Son olarak ise durum içinden çıkılmaz bir hâl almaktadır. “Sanki kireç noktalarında yüzün belirdi. Duvarlarda benimle beraber delirdi. Bütün ev sen diye inliyor. Muazzez duy sesimizi.”

Olay sonrasında ana karakterde psikotik rahatsızlıklar oluşmakta, anlatıcı saatlerin konuştuğunu bir zaman sonra tüm evin konuştuğunu belirtmektedir. Psikotik durumlar kişilerin doğru düşünmesini, gerçeği anlamasını gerçeğe bağını zayıflatır.

Semptomun şiddetine göre bireyler gerçeklerle iletişim kurmakta güçlük çekerler ve günlük yaşamda zorlanırlar (Elbaşoğlu, 2020). Öykü karakterinde de yaşadığı durumla birlikte gerçeklik algısının bozulduğu anlaşılmaktadır.

Yine Muazzez öyküsünde (2019: 46-52) takıntılı, obsesyona varan düşünce ve duygu saplantıları ağırlıklı olarak görülmektedir. “Buraya dudağı değdiyse, şuraya da parmakları değmiştir, üstüne kokusu sinmiştir zarfın” gibi abartılı cümlelerin tüm anlatıma hâkim olduğu görülmektedir.

“Kusura Bakma Dağları”nda (2017: 31-33) terk edilen otuz yıldır bu travmanın etkisiyle yaşayan bir karakterin duyguları anlatılır. Terk edilme sonrası anlatıcı karakterin otuz yıl boyunca kimseye güvenmediği, kimseyle ilişki kuramadığı duygusal olarak da depresyonda olduğu kendisi tarafından şu cümlelerle aktarılmaktadır. “Sadece kusura değil kimselere bakmadım...kendime bakmadım, önüme bakmadım arkama bakmadım. Ardından ömrü billah kimseyle aynı yastığa baş koyamamış, kimseye inanıp güvenememiş, suratsız ve depresif bir coğrafya öğretmeni olarak öylece kalakaldım.” Bu öyküde ayrılık sonrası güven duygusunun yitimi ile birlikte hayat boyu yalnızlaşma durumu görülmektedir.

Terk edilme travmasının ağır sonuçlar doğurduğu bir diğer öykü ise “Hiç” adlı anlatıdır (2018: 130-134). Kadın tarafından ayrılmak isteği belirtilen anlatıda ana karakter bu durum için şu ifadeyi kullanmıştır. “Hayatımdan çıkarken bütün ışıklarımı söndürdün, üstüme xxi bir kadife karanlık örttün.”

Ayrılık sonrası psikoloğa gittiği ve ilaçla da tedavi gördüğü anlaşılan anlatıcının beş yıl boyunca ağır depresyon yaşadığı belirtilir. Bu öyküde terk edilme sonrası ağır travmatik tepkiler görülmekte, antidepresan kullanımının bunu atlatmada yardımcı olduğu belirtilmektedir.

Gene bir sevgiliden ayrılma isteği cümlesinin mübalağalı bir biçimde örselemesinin anlatıldığı bir öyküdür “Son Attığın Kartopunun İçine Taş Sakladığını Bilmiyordum” (2018: 158-160). Burada da ayrılmak istiyorum sözü bir kartopuna benzetilir. İçinde ayrıca sevgilinin sözünün açıklaması olan “aşık oldum anla beni” ifadesini saklamakta, bu da anlatıcının göğüs kafesini delmektedir. Anlatıcı daha sonra taşla benzettiği bu ifadeyi hayali bir yakut gibi boynuna taktığını belirtmektedir. Bu

öyküde de melankolik duygu durumu, saplantılı düşünce hâli ortak olarak görülmektedir.

İki sene önce terk edilen bir anlatıcı diliyle kaleme alınan “Terketti Hatun Ziyaretgâhı”nda (2017: 64-65) diğer terk edilme öykülerinde olduğu gibi aynı duygu durum ve düşünce hâli görülmektedir. “Bizim evde de her şey bıraktığın gibi; bir şey değiştirmedim, değiştiremedim. ...Gelirsin diye terliklerini kapının ağzına bıraktım...iki senedir ayaklarını bekliyorlar.” Burada da abartılı bir sevginin ayrılık sonrası travmaya dönüşümü ve takıntılı duygu ve düşünce durumları karşımıza çıkmaktadır.

Hayal kırıklığıyla geçirilmiş bir çocukluk yaşadığı anlaşılan kadın karakterin yaşadıkları “Olsun Hırkası” adlı öyküde işlenmiştir (2017: 66-68). Bu öyküde de terk edilme travması ve ağır etkisi şu cümlelerle anlaşılmaktadır. “ Geçen yıl terk edildim. Bir nişan yüzüğü hayal ederken, bir ayrılık hediyesi tutuşturdu elime.” Bu öyküde de sevdiği tarafından terk edilme durumunun benzer tepkilere neden olduğu görülmektedir.

Hayatta yaralanmış, yalnız kalmış, ilişki kuramamış bir diğer karakterin anlatıldığı öykü ise “Bu Son Yağmurları” adlı anlatıdır (2017: 75-77). Ana karakterin tüm hayatı kısaca şu cümlelerle özetlenmiştir. “Ziyadesiyle aldatıldım, ziyadesiyle terk edildim, ziyadesiyle yalnız kaldım.” Burada da diğer öyküler gibi terk edilme ve sonrasında melankolik duygu durumları görülmektedir.

“Büyük İkramiye” öyküsünde (2020: 142-147) terk edilen on yıl neredeyse bu travmayla mücadele eden bir gencin öyküsü anlatılır. Buradaki anlatı ile diğer dokuz öykü arasındaki fark ana karakterin on yıl aradan sonra da olsa yeniden aşık olmasıdır.

“Sıradan Anlar Fotoğrafçısı” öyküsünde (2017: 126-132) anlatıcı karakterin hayatı ve duygu durumu birbiriyle yakın benzerlik göstermektedir. Bu anlatıda da ana karakter, uzun yıllar aşık olduğu kadından ayrılmış, ağır depresyon geçirmiş, doktora gitmiş, doktorun “yeni uğraş edin” tavsiyesi üzerine serbest fotoğraf çekimleri yapmaya başlamıştır. Travma sonrası üç yıl boyunca depresyon yaşadığı anlaşılan ana karakter *Büyük İkramiye* öyküsünde olduğu gibi yeniden aşık olmuş ve anlatı mutlu son ile bitmiştir.

“Amma Oldu Ha” öyküsünde (2020: 124-138) Alman bir kadın olan Rosetta, Niğdeli Ali isminde bir adama aşık olur. Rosetta annesini henüz küçükken terk eden babasına duyduğu öfke sebebiyle hukuk fakültesinde okumakta ve kendisinden alınan hakları babasından kendi elleriyle almayı hedeflemektedir. Fakat Ali’ye aşık olduktan sonra gözü hiçbir şey görmez. Annesini, okulunu, planlarını, her şeyini bırakıp Niğde’ye gelir. Ali Türkiye’ye geldikten sonra kademeli olarak kadından uzaklaşmaktadır. Nihayet kendi evine geldiğinde kadını evin merdivenlerine oturtur, içeriye ailesiyle konuşmaya gider. Ailesinin Rosetta’yı gelin olarak kabul etmediği anlaşılan anlatıda, Ali kadını terminale bırakıp kaçar. Rosetta’nın Ali tarafından terk edildikten sonra yaşadığı travma şöyle anlatılmaktadır.

“Ali kapıdan çıkıp Rosetta’nın kolundan tuttuğunda genç kadın hiçbir kası hareket etmeyen bir felçli gibi sürünmüştü sokaklarda. Nihayet Ali, onu bir daha geri dönmemesi için başka mahalleye bırakılan köpekler gibi Niğde otogarına bırakmış ve koşarak geri dönmüştü. Dizleri olsaydı Rosetta Ali’nin peşinden koşabilirdi, ama dizlerinin tüm bağlarını ağlayarak yürüdüğü Niğde sokaklarında bırakmıştı. Rosetta Ali’nin arkasından terk edildiğini bilen çocuklar gibi ağlamıştı” (2021: 132).

Terminalde sinir krizi geçiren kadının karşısına Arif isminde Almanya’dan gelmiş bir adam çıkar. Arif Alman bir kadınla evli iki çocuk sahibi bir adamdır. Rosetta Ali’ye duyduğu hırs sebebiyle “Bir Türk erkekle evleneceğine ve Ali’ye sorunun kendi Almanlığında değil Ali’nin şerefsizliğinde olduğunu göstereceğine” dair yeminler etmektedir. Arif bu durumu fırsata çevirir. Almanya’ya gitmek, Alman vatandaşlığı almak isteyen biriyle para karşılığı sadece protokol üzerinde evlilik teklif eder. Kadın da kimi şartlarla bunu kabul eder. Otuz yıl içinde dokuz farklı Türk erkekle protokol icabı evlenen Rosetta, her evlilikte gelinlikli en güzel resimlerini çektirip birini ofisine asar, bir diğerini Ali’nin ev adresine gönderir.

Rosetta’nın İtalya’daki babası ani bir değişimle genç kadını tanıyarak ömür boyu çalışmadan yaşayabileceği harika bir hayat sunmaya başlar kızına, fakat Rosetta, para için olmasa da sahte evlilik işini yapmaya devam eder. Sebebi ise şöyle açıklanır. “Kendisini meşgul edecek, hayatına eğlence katacak ve içindeki öfke, kin, hayal kırıklığı, güvensizlik gibi pek çok eski duygunun üzerini sımsıkı örtecek bir uğraş olarak devam etti” (2021: 136).

Anlatının devamında Arif'in Türkiye'deki ailesi Arif'e "Bir düğün yapıp da bizi karşılıklı oynatmadın" diye küserler. Karısından boşanan Arif, Rosetta'ya düğünl  dernekli evlilik teklif eder ve Rosetta'nın onuncu kocası olarak düğün resmini Ali'ye kendi eliyle postalar.

Aradan otuz yıl geçmesine rağmen evlenmemiş olan Rosetta karakteri, bu sürede dokuz protokol evliliğı yapar, her evlilikte takıntılı bir biçimde isteklerini en detaylı bir biçimde yapt rt r. Sonunda en m kemm l hâliyle gelinlikli resim çektirir ve bu resimleri otuz yıl geçmesine rağmen Ali'ye gönderir. En sonunda da Niğde'ye gerçekten gelin gider. Bu öyküde de terk edilme sonrası otuz yıl boyunca ilişki kuramama, saplantılı düşünce ve davranış durumları görülmektedir.

"Dünya Ahiret Abimsin"  yk s nde (2020: 172-184) Yaptığı birkaç iyiliğı üst üste denk gelen bundan sonra da insanlar tarafından iyilik meleğı olarak sayılan bir adamın hayatı, kendi bakış açısıyla anlatılmaktadır. Herkes tarafından iyilik meleğı olmanın psikolojik ağırlığı altında ezilen İsmet karakteri, psikolojik şiddetin bir başka türünü yaşamaktadır. Yirmi dört yaşında babası ölünce babadan kalma manifaturayı işletmeye başlayan İsmet, tesadüfen yardım ettiğı insanlar tarafından aşırı y c lt mekte, herkes tarafından abi olarak sayılmaktadır. Nurhan isimindeki bir kıza aşık olan anlatıcı, üzerindeki psikolojik ağırlıkla kıza a ılamamış, k z, Haluk isimindeki bir arkadaşıyla evlenmiştir. Toplamda dört evlilik yapan Haluk'la kendini sık sık kıyaslayan anlatıcı, psikolojik olarak bunalımın eşiğindedir. Kardeşi evlenen annesi  len İsmet,  lli altı yaşına kadar kimseyle bir ilişki kuramamıştır. Bir gün kendi hayatını, Haluk'u, Nurhan'ı düşünürken öfkeyle sigara izmaritini ezer. Arkadan resmi çekilen İsmet, karıncaların yuvasını dağıtan adam diye haber yapılır. İsmet karakterinin yaşadığı psikolojik şiddet şu şekilde aktarılır.

"Herkesin dünya ahiret abisiydim, kimse beni izdivaca münasip görmüyor... Tesadüfen yardım ettiğim ve mutlu ettiğim insanların hayır duaları bitmek bilmiyor, onlara her inşallah, maşallah, amin dediğimde bir yaş daha büyüyor, kendinden büyüklerin bile İsmet Abisi oluyordum. ...Kötü bir şey yapmaktan, bu kötülüğün duyulmasından, itibar kaybından, birilerinin İsmet'e de bak sen demesinden, biz ona çok g venmiştik deyivermesinden ölesiye korkuyordum. ...yere çöp atsam bunların beni bitireceğini sanıyordum. İlk hatamda en kötü ben olacaktım, biliyordum" (2020: 180-182).

Yaşadığı psikolojik şiddet sonrası örselenen adamda depresyon durumu görülür. Ayrıca elli altı yaşına gelmesine rağmen gençliğinde platonik olarak aşık olduğu kadına düşünsel anlamda saplantısının olduğu “Aklıma sürekli Haluk geliyordu. Nurhan geliyordu” cümleleriyle anlaşılmaktadır.

“Gerisi Hikâye” öyküsünde (2017: 157-169) altmış beş yaşında olan ve hayatı boyunca bir çok travma yaşadığını belirten karakterin hayatı örtük ve parçalı olarak işlenmiştir. Anlatıcı kendi aşk öyküsünü bir başka öykü üzerinden anlatmaktadır. Buna göre Şeref, Gülşen isimdeki bir kadına aşık olur, kadın birkaç gün sonra ansızın adamın yanına kaçarak gelir. Şeref kadınla hemen nikahlanır, yuva kurar. Gülşen geldiğinde yanında beyaz el işlemeli, işlemelerinde öpüşen kuş resimleri olan bir yatak örtüsü ve ahşap çerçeveli bir ayna getirmiş, aynanın kenarına da kendi resmini koymuştur. Mübalağalı olarak güzelliği anlatılan Gülşen, geldikten yedi ay sonra doğum yapar. Çocuk olduktan sonra kadın çok ağlar ve Şeref’i bir daha yanına yaklaştırmaz, üç yıl sonra ansızın çocuğunu da alarak evi terk eder. Olay sonrası Şeref kendini sokaklara atar, anlatıcının ifadesiyle deliler gibi dolaşır, fakat kadından bir iz bulamaz.

Altmış beş yaşında olduğunu belirten anlatıcı insanlarla sohbetler ettiğini fakat çok yalnız olduğunu ifade etmektedir. Bunun için, “Gene de yalnızım. Ah dostların çokluğu ile yalnızlığın mevcudiyeti arasında hiçbir alaka olmadığını zamanla anlayacaksınız” demektedir.

Kendi duygusal durumu için ana karakter şu sözleri kullanmaktadır. “Can sıkıntısının ve kalp ağrısının en feci noktasındayım. Yaşlandım mı? Bilmem, belki zaten yaşlıydım. ... İlla bir şey oldum diyeceksek, diyebilirim ki fena hâlde tükendim.”

Altmış beş yaşında olan ve takıntılı derecede kadına bağlı kalan Şeref “Gülşen benim canımın canıdır. Adını ne zaman ansam, gözlerine ne zaman baksam, kalbim sıkışır” demektedir.

Hayatı boyunca evlilik yapmayan Şeref’in geçmişine, sevdiği kadına ve onunla ilişkili nesnelere obsesif bir biçimde takılıp kaldığı; duygu durumu olarak tükenmişlik seviyesinde yorgun düştüğü görülmektedir.

“Çatlak” öyküsünün (2018: 155-157) ana karakteri olan Müjgân, şen şakrak görünen düğünlerde çok ve güzel oynayarak dikkat çeken bir kadındır. Kahkahalarıyla

da dikkat çeken Müjgân herkes tarafından çatlak olarak anılmaktadır. Müjgân'ın fervasızca davranışlarının arkasında ise bir ayrılık travması olduğu anlaşılır. Aykut isminde birine aşık olan kadın, on yıl boyunca sevdiği adamla flört etmektedir. Fakat Aykut aynı anda başkasıyla nişanlanmıştır. Bunu komşusundan öğrenen Müjgân bundan sonra kimseyle ilişki kurmaz, on yıl aradan sonra da hiç tanımadığı biriyle düğün dernek istemeden ansızın evlenip Almanya'ya gider.

Anlatıda Müjgân sevdiği adamın nişanlandığını haber aldığından beri aslında camının önündeki kasımpatılarını gözyaşlarıyla sulamaktadır. Bu hâli anlatıcı tarafından şöyle betimlenmektedir. “Hani kalbi yerinden çıkıp nefesi kesildiğinde o an, hani gözyaşlarıyla sulamaya başladığında bundan sonra kasımpatılarını.”

Travma sonrasında Müjgân karakterindeki değişim onun çatlak olarak anılmasına sebep olmuştur. Anlatıcı Müjgân'ı savunmakta, kadındaki bu durumun onun kişiliğiyle değil geçmişiyle alakalı olduğunu açıklamaktadır. “Müjgân ablaya çatlak diyor herkes. Çok oynuyor, çok kahkaha atıyor. Müjgân çatlak değil Müjgân'ı fena kırmışlar.” Bu öyküde de görüldüğü gibi yazar, öykü anlatıcılığından çıkarak karakteri savunmaya geçmektedir.

3.2.2. Kadınların Yaşadığı Travmalar Metin İncelemeleri

“Kimse anasından kederli doğmuyor, böyle şeyler zamanla oluyor. Sadece genç kızların gözlerinde görebileceğiniz o gece yıldızı, güneş ışığı, kor alevi parlaklığını söndürecek bir şeyler zamanla çıkıyor. Ve bu memlekette genç kızların ekserisi, sönerek kadın oluyor” (2017: 84).

Şermin Yaşar'ın öykü içinde söylediği bu sözler, toplumumuzda kadınların büyük çoğunluğunun hayat içinde örselendiği yönünde bir fikir beyanı gibidir. Yaralanan, yalnızlaşan insan öykülerine sıklıkla yer veren Yaşar'ın bazı öyküleri tamamen kadınların yaşadığı travmalar üzerine kuruludur. Bunlardan en dikkat çekenini ise şüphesiz “Fehime Halamı Kaybedip Tekrar Bulduğumuz Gün” adlı öyküdür (2018: 73-79).

Yeğenin dilinden bir masal havası ile anlatılan hikâyede henüz on beş yaşındayken çeşmeye su getirmeye gönderilen Fehime'nin kadın olması hasebiyle yaşadığı dramatik hayat öyküsü anlatılır.

Anlatıda kızının kaçırıldığını anlayan Fehime'nin babası jandarmaya koşar. Fakat işler yavaş biraz da keyfi ilerlemektedir. Baba ancak akşam olunca iki jandarma ile birlikte Fehime'yi aramaya çıkabilir. Sabah olunca kızı kaçırın adam, kızının kendisiyle gönüllü olarak kaçtığı haberini gönderir. Baba kızının ayağından çıkan tek bir ayakkabıyla kalakalır. Fehime'nin babası gelenekler karşısında çaresizdir, çünkü köydeki adetlere göre bekâreti giden kızlar artık baba evine geri alınmaz, kaçtığı ya da kaçırıldığı erkeğe eş olarak kabul edilir.

Fehime'yi kaçırın adamın yatalak bir anası ve başka bir kadından olan iki çocuğı vardır. Fehime'nin bedenine ve hayatına zorla sahip olan adam, yatalak annesinin ve iki çocuğunun bakım işini de genç kadına yükler. Fehime uzunca süre ailesinin gelip onu bu durumdan kurtarmasını bekler. “Yatalak ananın altını alırken bekliyor, çocukların donlarını yıkarken bekliyor, kocasının altında ağlarken bekliyor, ekmek pişirirken bekliyor, çamaşır yıkarken, ağlarken bekliyor, uyurken, uyanırken. ...o yıl bekliyor, ertesi yıl, sonraki yıl.”

Fehime yıllarca avludan dışarı çıkmayarak hayata karışmayarak bir nevi esir hayatı yaşar. Fehime'nin daha sonra iki çocuğı olur. Kocasını bir zaman sonra bir düğünde içkiliyken çıkan bir kavga sırasında ölür.

Fehime bu defa iki kendi doğurduğu, iki de kocasından kalan dört çocuğı bakmak için çalışmak zorundadır. Fakat bir iş kazası geçirerek parmağı kopunca çaresizce dört çocuğı da alıp babasının kapısına gider. Fehime kapıda başını kaldırmadan hep önüne bakar. Kapıda kızlarını gören aile de şaşkına döner. Hemen sarılıp sahiplenmeseler de sessizce sofralarında yer açarlar. Fehime evin duvarına asılı kaçırıldığı sırada kaybettiğı ayakkabısını görünce ağlama krizine girer. Zaman içinde ailesiyle yeniden kaynaşır. Ailesi ona çocuklarıyla kalması için avlularında küçük de olsa ayrı bir yer açarlar.

Fehime karakterinin daha çok kadınların yaşadığı travmalardan olan cinsel şiddeti sürekli olarak yaşadığı, hatta bu şekilde iki çocuk sahibi olduğu anlaşılır. Fehime için adamın gelişini beklemek “celladını beklemek” ile eşdeğerdir. Ayrıca Fehime, kadınların yaşadığı travmalardan bir diğeri olan eve hapsedilme durumuna yıllarca maruz bırakılmıştır.

Öykü karakterinin yaşadığı ağır ve sürekli örselenme kişide TTSB'nin bir septomu olan tepkisizleşme/hissizleşme durumuna yol açtığı şu sözlerden anlaşılmaktadır. “Ağlamıyor, gülmüyor, hissetmiyor Fehime, bekliyor.”

Anlatıda Fehime karakterinin dramı şahsi olmayıp köyde alışılmış yaygın bir durumdur. “Bu masalın geçtiği ülkede başkaları tarafından kaçırılan kızlar geri alınmazmış, bu kızların beni götürün deme hakları da yokmuş.” Ayrıca Fehime'nin evlendiği köyde köyün erkeklerinde de genel durum şöyledir. Ev ihtiyaçları için paraları yoktur, fakat ellerine geçen parayı içkiye harcarlar. Bu durum, “Bildikleri tek eğlence buldukları rakıyı içmek ve geceleri karılarının üzerine çökmek” diye aktarılır. Fehime karakteri, acılar karşısında hissizleşmiş olsa da başına gelen onca zorluğu karşı metanetli, hayat mücadelesinde son noktaya kadar mücadelecı bir kadın karakteridir.

Tamamen Kadın travmalarının anlatıldığı bir diğer öykü ise “Armağanın Hediyesi”dir (2018: 159-169). Bu anlatıda eşi tarafından şiddete uğramış, daha sonra eve başka bir kadın getirilerek sokağa atılmış bir kadının trajedisi işlenmiştir. Hem fiziksel hem ekonomik şiddete maruz kaldığı anlaşılan Hediye'nin kocası içerde ya da dışarda yaşanan tüm olumsuz şeylerden kadını sorumlu tutup sürekli olarak kadına şiddet uygulamaktadır. Hediye'nin eşiyle yaşadığı birliktelik durumu şu cümlelerle aktarılır. “yüzüme, göğsüme, omuzlarıma, başıma yumruklar geçiren, her gece rakı kokusuyla altında hareketsiz yattığım bir kocam vardı.”

Adam bir akşam eve bir genç kızla gelip kadını evden gönderir. Bunun üzerine Hediye bir süre sokakta kalır, ardından nerede bulursa yatılı olarak ev hizmetlerinde çalışmaya başlar.

Hediyenin çocukluk çağında da çeşitli travmalar yaşadığı anlaşılmaktadır. Bunlardan birincisi annesi bebekken ölmüştür, babası da yoktur, evliliği de onun iradesi dışında olmuştur. Hayatta bir abisi vardır, o da işi olursa aramaktadır. Anlatıcı başının hiç okşanmadığından bir köpek kadar bu hayatta değer görmediğinden bahsetmektedir.

Eşinin kovması üzerinden yirmi yıl geçmesine rağmen Hediye başka bir yuva kurmamış kocasından resmi olarak bile boşanamamıştır. Ana karakter hayat

mücadelesinde gayretli, çalışkan; psikolojik olarak kalbi kırık fakat güçlü, hayatın normal seyrinde pasif edilgen bir durumda yaşayan bir kadın karakterdir.

Bir başka kadın dramının anlatıldığı öykü ise “72 Saniye”dir (2017: 143-147). “Armağanın Hediyesi”ndeki öyküyle ve karakteriyle çok benzerlik gösterdiği görülen anlatıda, ana karakterin hayatı dışardan bir bakış açısıyla okura sunulmaktadır.

Adının özellikle belirtilmediği hikâyede kadın eşi tarafından ansızın terk edilmiştir. Ekonomik olarak hiçbir güvencesi, kendisine maddi manevi destek olacak hiçbir yakını yoktur. Evlere temizliğe giderek geçimini sağlamaya başlayan kadın bir zaman sonra yaşlanıp temizlikte zorlanmaya başlar, ardından iş kapıları da bir bir kendisine kapanır. Çaresiz kalan kadın ışıklarda mendil satmaya bir nevi dilencilik yapmaya başlar. Kırmızı ışıklarda beklerken arabanın birinde eşi ile bir kadını yakın bir şekilde görür. Yaşadığı tüm zorluklara karşı fiziksel hiçbir tepki vermeyen kadının gördükleri üzerine gözlerinden yaş süzüldüğü anlatılır.

Bu öyküde de kadın karakterin yalnızlığı, geçinebilmek için çabası ve ekonomik mücadelesi görülmektedir. En çok üstüne durulan konu ise kadının yok sayıldığıdır. Adı bile belirtilmemiştir. Temizliğe gittiğinde “temizliğe gelen kadın” diye bahsedilir. Mendil sattığında herkes ondan mendilci kadın diye bahsetmektedir. Işıklardaki adı ise “Kırmızı ışıklarda duran kadın”dır.

Kadının özel kişiliğinin, insan olarak değerinin yok sayılmasının işlendiği anlatıda, ışıklarda mendil satarak geçimini sağlamaya çalışırken yaşadıkları da özetle şu cümlelerle aktarılmaktadır. “Yaşına başına bakmadan camı açıp sarkıntılık yapan adamlar gördü. En çok, gözlerini karşıya dikip o yokmuş gibi, orada durmuyormuş gibi kımıltısız hâlde yeşil ışığı bekleyen insanlar gördü.”

Yukarıdaki sözlerden anlaşıldığı üzere kadın yaşlı hâliyle bile cinsel tacize uğramaktadır. Ayrıca ve önce eşi tarafından ansızın terk edilmiş, ekonomik olarak yoksun bırakılma travmalarını yaşamıştır. Tüm bunlara rağmen öykü karakterinin psikolojik olarak güçlü, fiziksel olarak gayretli ve mücadelecisi olduğu dikkati çeker.

Kadın travmalarının işlendiği bir diğer anlatı da *Nokta Nokta Gül* adlı öyküdür (2020: 23-33). Yeğenin esprili bir havayla teyzesinin yaşamını anlattığı hikâyede, ana karakter olan Cevriye, ismini değiştirmek istemektedir. Gerekçesi ise isminin değişmesiyle kaderinin de değişeceğine olan inancıdır. Tüm ailenin eleştirip pek de

ciddiye almadığı bu durumu Cevriye kafaya takmıştır. İçinde gül olan isimler aramaktadır. Sonunda aradığı ismi bulur ve hızla adını Gülhayat olarak mahkemede düzeltir. Kadın adını değiştirdikten bir müddet sonra eşi başka bir kadınla ilişki yaşamaya başlar, Cevriye'ye de boşanmak için ve ardından çalışmak için yol açılır. Çalışmaya başlayan kadın yeniden evlenir ve çocuk sahibi olur.

Cevriye'nin kocası Musa için “eve doğru dürüst gelmeyen, gelse de teyzemle kavga etmeden duramayan” biri olarak bahsedilir. Ayrıca adamın eşine hem fiziksel, hem duygusal, hem de ekonomik şiddet uyguladığı bilinmektedir. Bu durum için “Kendisini hiç görmesek de Cevriye teyzemin zaman zaman şişen gözünden, çürüyen kollarından ve günden güne yaşlanan yüzünden anlıyorduk.” denmektedir.

Öyküde Cevriye ve Musa çiftinin çocuğu olmuyordur. Tedavi için kadın tüm ailesinden yardım ister, büyük zorlukla gerekli parayı toplar. Fakat Musa enişte tüm parayı kumarda harcar. Ayrıca kadına aile içinde “kısır karı” diye seslenmektedir. Anlatıcı bu durum için “Muhtemel kısır olan da odur ve muhtemel her sevişmelerinin sonunda dövüyordu” demektedir.

Karısına ekonomik şiddet de uygulayan Musa, Cevriye'nin çalışmasına da yıllarca izin vermemiştir. Ekonomik olarak erkeğe bağlı olan aileden de destek bulamayan Cevriye'nin durumu şu sözlerle ifade edilir. “Bütün bir hayatını keşke okusaydım, keşke çalışsaydım. En büyük pişmanlığım çalışmamak. Çalışsam Musa'yı ilk maaşta boşarım diyerek geçinen Cevriye teyzeme ailemizde hiç kimse boşan kardeşim ben arkandayım diyememişti. Kötü de olsa tek geçim kaynağı Musa eniştemdi.”

Evliliği boyunca duygusal, fiziksel ve ekonomik olarak örselenen Cevriye'nin fiziksel değişimi tüm kadınlar genelinde şu cümlelerle dile getirilir. “Mutsuzluk kadınların yüzünü susuz kalmış çiçekler gibi önce eğer sonra soldurur. Nihayetinde kurutur. Çevreye teyzemin tüm aşamalarını gözlerimizle görmüştük.”

Burada da ezilen, fakat diğer öykülerdekilerden farkla ezildiğinin bilincinde olan ve mücadeleyi elden bırakmayan, sonunda mutluluğu kazanan bir kadın karakterinin öyküsü işlenmiştir.

Orta Refüj öyküsünde (2019: 152-166) ana karakter olan Seher, çocukluğundan itibaren örselenen ve evliliğinde de bu durumu yaşamaya devam eden

bir kadın karakterdir. İki erkek kardeşinin bakımıyla ilgilenen Seher on dört yaşında olduğu sıralarda bir kız kardeşi doğar ve bebeğin bakım işleri de ağırlıklı olarak Seher'e yüklenir. Anne lohusayken kolunu ve ayağını kırınca henüz liseye yeni başlayan genç kız anneye ve bebeğe bakması için okuldan alınır. Kardeşleri büyüdükten sonra da evlendirilir. Seher evlendikten sonra baba evindeki yaşamını kendi çocukları üzerinden devam ettirir. Seher'in eşi ise hem çalışmamakta hem de temizlik vb. işlere giderek para kazanan kadının parasına el koymaktadır.

Anlatıda Seher'in büyüttüğü kız kardeşi Nilüfer okumuş, hemşire olmuş ve bir doktorla evlilik yapmıştır. Annesini ziyarete gittiğinde Seher de annesi tarafından evin ihtiyaçlarını görmesi için çağrılır. Nilüfer Aydın'da oturmaktadır. Ablasına giderken dil ucuyla siz de çocuklarla Aydın'a gelin der. Bu sözü ciddiye alan Seher yanında çalıştığı bir kadından kendisine verilen hayır parasını kocasından gizleyerek kızlarıyla Aydın'a Nilüfer'in yanına gider. Hastanede ablasını ve yeğenlerini gören Nilüfer, onlardan utandığından kayınvalidesinin evde misafir olarak geldiğini gerekçe gösterip ablası ve yeğenlerini evine götürmez, ayrıca "Neden haber vermeden geldin?" diye de ablasına sitemli konuşur. Çare olarak ablasını otele göndermek ister fakat Seher, kocasından korktuğu için otele gitmez. Son olarak Nilüfer, hastane odasında yeğenlerine serum taktırarak gece hastanede kalmalarını sağlar. Ertesi gün Seher büyük bir üzüntü ile kızlarıyla evine döner.

Seher karakteri çocukluğundan itibaren cinsiyeti itibarıyla örselenmiştir. Annesi menopoz yaşlarındayken hamile kalınca, hamile kaldı diye babasının annesini dövdüğü, bunun üzerine annesinin de Seher'i dövdüğü anlatılır.

Seher liseye başladığında ev işleri yapması, anne ve bebeğe bakması için okulundan alınır. Kardeşleri büyüdükten sonra da evlendirilir ve anlatıcının söyleyişiyle anneliğe kendi çocukları üzerinden devam eder. Seher'in evlilikten sonraki yaşamı ise şu ifadelerle anlatılır. "Seher öyle bir savruldu ki, bambaşka bir hayatın içine düştü. Durmadan çocuk baktığı, ev işi yaptığı, işsiz kocasının borçlarıyla uğraştığı, hızla kilo aldığı, dişlerinin dökülmeye başladığı, her yıl bir değil beş yaş aldığı bir hayatın içinde saçları ağardı, elleri nasırlaştı." Seher kadın olarak bulunduğu durumu kabullenmiştir. Burada örselendiğinin bile bilincinde değildir. Yalnız fiziksel olarak yaşadığı durum nedeniyle çöktüğü anlatılmaktadır.

Hem evde hem dışarda çalışan Seher'in kazancına kocası el koymaktadır. Çalıştığı hâlde kadının ekonomik özgürlüğü bulunmamaktadır. Ekonomik istismara uğradığı bilinen Seher'in eşinden içinde fiziksel şiddetin de olduğu psikolojik şiddet gördüğü anlaşılmaktadır. Kız kardeşi Seher'i ve iki kızını otele yerleştirmek istediğinde kadının tepkisi: "Kız sen delirdin mi? Enişten duysa keser beni. Söyler çocuklar. Kadın başıma ben otelde nasıl kalayım. Boşatıcan mı beni bu yaştan sonra?" şeklindedir.

Seher karakterinde duygusal anlamda travmaya sebep olan şey, kız kardeşi ve ailesi ile yaşadıklarıdır. Öyküdeki Seher karakteri cinsiyetinden ötürü önce çocukluğunda daha sonra evliliğinde ezilmiş fakat bunu kanıksamış bir kadın karakterdir.

İncelemeye aldığımız öykülerde kadına yönelik travma oluşumuna sebep olacak durumlardan fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddetin her türü işlendiği görülmektedir. Baskın olan şiddet türü olarak ise psikolojik şiddet yoğun olarak öne çıkmaktadır. Yukarıda ele aldığımız öyküler tamamen bu konuları işlerken bu öykülerin dışında da kimi öykü içeriklerinde kadınların yaşadığı örselenmelere değinildiği görülmektedir.

Örneğin Kamil Bey'in durumunun anlatıldığı "Topuğumuz" adlı öyküde adamın geçmişte karısına esir hayatı yaşattığı anlatılır. Huysuz ve cimri bir karakter olan Kamil Bey için anlatıcı, "gençlik yıllarında yakalayıp esir ettiği Bedia Hanım'a tutunmuştu" der. Bedia Hanım çocuklarıyla birlikte yazarın ifadesiyle "Kamil Kalyoncu'nun hayata karşı duyduğu bitmeyen öfkesinin gölgesinde" yaşarlar yıllar boyu (2019: 114).

Bir başka örnek olarak "Son Durak" adlı öyküde gösterilebilir. Öyküdeki anlatıcı karakter zor şartlar altında öğretmen olmuş bir gençtir. Anlatıda sık sık ablasını hatırladığından bahsetmekte, ablasının hayat mücadelesindeki etkisine değinmektedir. Buna göre erkenden evlendirilen kadının durumu anlatıcının diliyle şu şekilde açıklanmaktadır.

"Ablam alkolik bir adamın pis sularında debelenirken üç çocuk doğurdu ve bir bataklıkta içine çakıldı kaldı. Kimse onu kurtaramadı. Henüz kırk yaşında olmasına rağmen ağzında diş kalmadı. ...Yorulduğum dediğimde ablam geldi aklıma ve onun dişleri, dökük ve çürük dişleri.

Motivasyonumu ablamın eski gülüşüne, yıllar içinde kaybettiği dişlerine ve sonunda konuşurken bile elini ağızıyla kapatışına borçluyum.” (2019: 11-23).

Yukarıdaki anlatıda da görüldüğü gibi öykülerde evliliklerinde eşleri tarafından olumsuz durumlara maruz kalan kadınlarda fiziksel olarak dişleri dökülmekte, kilo almakta ve bakımsızlıktan kaynaklı erken yaşlanma belirtileri görülmektedir. Fakat bunun yanında öykülerde örselenen kadınların psikolojik olarak dayanıklı, bedensel olarak çalışkan ve mücadeleci oldukları gözlemlenir.

Aile İçi Erkeklerin Yaşadığı Travmalar Metin İncelemeleri

Öykülerde aile içi şiddete çoğunlukla olmasa da erkeklerin de maruz kaldığı görülmektedir. Aile içi şiddet aile içindeki bireylerin çeşitli amaçlarla ve çeşitli biçimlerde ailesindeki diğer bireye karşı gösterdiği şiddet biçimidir. Çalışmalar aile içi şiddette kadın mağdurlar üzerinde yoğunlaşırken çeşitli araştırmalar erkek kurbanların da aile içi şiddete maruz kaldıklarını, fiziksel olarak daha az olmakla beraber psikolojik biçimde örselendiklerini göstermektedir (Özkan, 2022: 9).

“Aile içi şiddetin yüzde 50’si karşılıklı yapılan şiddet eylemlerini içermektedir. İngiltere’de 1994 yılında 1978 katılımcı ile yapılan araştırmada mağduriyet oranlarına bakıldığında kadınların %11’i, erkeklerin ise %10’u şiddete maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Oran birbirine çok yakın olmakla birlikte yapılan çalışmada kadınların müdafaa davranışlarının dışında şiddet davranışları göstermediği görülmektedir (Carrado, George, Loxam, Jones, Templar, 1996). Susan Perryman ve Jane Appleton ise (2016) aile içi şiddetin erkek kurbanları da olduğu vurgusunu da kendi çalışmalarında yapmaktadırlar.” (Özkan, 2022: 9).

Aile içi şiddet sonucunda kimi öykülerde erkek karakterlerin de örselendiği anlaşılmaktadır. Kadınların erkelere uyguladığı şiddet biçiminde, daha çok erkeğin duygusal olarak baskı altında olduğu, hakarete uğradığı ya da aşağıladığı şekilleri öne çıkmaktadır.

“Soluk Taşı” öyküsünde (2020: 20-27) yaşlı adamın sürekli eşi tarafından dili ile örselendiği görülmektedir. Kadının eşinin yoksulluğunu, yetimliğini sıklıkla kocasının yüzüne vurup küçümsediği anlaşılır. Ayrıca kadın sık sık baba evinde yokluk görmediğinden, bolluk bereket içinde yaşadığından bahsederek kocasını ekonomik olarak ezmektedir.

Nefise karakteri, kocasının söylediği basit bir şeyde bile “Analığının evinde hepsi ayrı mı duruyordu” diye ağır sözlerle eşinin canını acıtmaktadır. Hikâye

anlatıcısı yaşlı adam ise bu durum için “Bir insanın öksüzlüğü bu kadar vurulmaz ki yüze Nefise diyorum içimden” diyerek hüzünlenmektedir.

Aile içi psikolojik şiddete uğrayan bir diğer erkek modeli “Babam Yüzünden öyküsünde görülmektedir (2019: 139-152). Erkeğin yaşadığı bu durum çocuğunun dilinden şu cümlelerle net olarak ifade edilmektedir. “Annem kendisinden boşanmak isteyen bir adamı kendimi öldürürüm tehdidiyle en ufak bir düzelme ve değişimi kabul etmeden elinde tutuyor, babam kendisini benim yüzümden öldürürse ben bu duyguyla nasıl baş ederim korkusuyla kendi kendini yiyip bitiriyordu.” Burada da erkeğin duygusal olarak baskı altında tutularak hayatının ipotek altına alındığı bir şiddet biçimi karşımıza çıkmaktadır.

Kadın şiddetinin bir diğer örneği Nuri Banyo’da öyküsündeki ailede görülmektedir (2019: 139-151). Yaşanan durum çocuğun diliyle şu cümlelerle özetlenmektedir.

“Babamsa bir kadının istediği her türlü konforu sağlıyordu anneme. Evse ev, paraysa para, itaatse daniskasıydı. Sessiz, soluksuz bir adamdı babam. Annemle şiddetli bir geçimsizliğin içine girmeyi bırak, karısına az öte git bile diyemiyordu. Yine de batıyordu babam anneme. Durmadan kavga çıkıyor, hırçınlığına karşılık bulamayınca iyice deliriyor, adama evde ne bulursa fırlatıyordu. Bu, ortalığın savaş alanına döndüğü, babamın sipere gömüldüğü alanlarda annem. ‘Ben bu adamı var ya, asla boşanmam, ama bıçaklarım, o ayrı mesele’ diyordu” (2021: 140).

Öyküde kadın tarafından hem sözlü, hem fiziksel şiddet görülmektedir. Erkeğin pasif olduğu kadının baskın olduğu bu ilişki, sonunda ayrılıkla sonuçlanır. Kadının ölen babasının maaşını almak için resmi olarak eşinden boşanması ve bir süre evini bırakmasından sonra adam o boşlukta lise aşkıyla evlenir.

Zarif ruhlu bir adamın aile ve çevreyle ilişkisinin anlatıldığı “Zarif” adlı öyküde (2017: 34-40) anlatıcı karakterin eşi tarafından duygusal şiddete maruz kaldığı görülür. Çocuk istemeyen bu yüzden korunan kadın kavga esnasında eşine “Kısırsın sen çocuğun olmuyor” diye bağırılmaktadır. Fazla iyi niyetli ve saf tavırları olan ana karakterin yaptıkları karşısında kadının sürekli bağırımlar, azarlamalar, terslemeler ile karşılık verdiği, hatta küfür dahi ettiği anlatılır.

Anlatıcı karakterde ziyadesiyle saf çocuksu tavırlar görülmektedir. Eşinin bu durumu için “Çok safsın sana sinir oluyorum” dediği belirtilir. Ayrıca oyuncak

zürafasıyla konuşan anlatıcı kendisi için “Sevim haklı zarif, bir oyuncak zürafayla konuşuyorum hastayım” demektedir. Burada da kadının hakaret ettiği, aşağıladığı ve duygusal olarak erkeği ezdiği şiddet biçimi karşımıza çıkmaktadır.

3.2.4. Çocukluk Çağı Travmaları Metin İncelemeleri

Çocukluk çağı travmaları; çocuğun baş etmekte yetersiz kaldığı, dayanılmaz bir ruhsal acıya neden olan her tür yaşantı şeklinde açıklanmaktadır. Bu yaşantılar depresyon, sel, normal ölüm şeklinde doğal olarak olabileceği gibi insan eliyle de gerçekleşebilen olayları kapsamaktadır.

Literatür kısmında insan eliyle gerçekleşen travmaların ihmal ve istismar olmak üzere genel hatlarıyla iki başlık altında toplandığına değinmiştik. İstismarın fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet şeklinde gerçekleştiğini, ihmalin de fiziksel duygusal, tıbbi vb. gibi çeşitli biçimlerde sınıflandığını belirtmiştik.

Çocukluk çağı örselenmelere neden olan istismarın çeşitlerinden olan fiziksel şiddet, Şermin Yaşar’ın kimi öykülerinde karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel şiddet, çoğu zaman yalnız başına olmayıp beraberinde psikolojik şiddet veya ihmal durumları ile birlikte görülmektedir. Şermin Yaşar’ın öykülerinde de bu durumun geçerli olduğunu görmekteyiz. Bu bölümde hikâyelerde, çocukluk çağı travmalarından öne çıkan istismar ve ihmal türleri ile ilgili örnekler verilecek ve sonuçlarına değinilecektir.

Çocukluk Çağı Fiziksel Şiddet Örnekleri:

Tuzlu Fıstık öyküsü (2019: 170-173) çocukluk çağında yaşanan fiziksel şiddetin işlendiği, şiddetin travmaya dönüşümünü anlatan bir hikâyedir. Bir radyo programına telefonla bağlanan bir genç kız, ceviz ağaçlarının bol olduğu bir yere atanmıştır ve yayıncılara bununla nasıl baş edeceğini sormaktadır. Konuşmanın devamında kızın babasının ceviz ağacına kendini astığını öğreniriz. Hikâye anlatıcısı ceviz ağaçlı yere atanan kızın durumu ile kendisi arasında ilişki kurar ve “galiba bütün kadınların kapalı kutularından babaları çıkıyor” diyerek bir hükme varır.

Hikâye anlatıcısı Emel, bankacılık yapan iki çocuk annesi bir kadındır. Onun da tuzlu fıstığa karşı fobisi vardır. Bunun kaynağı da çocukluk çağı travmasına dayanmaktadır.

Anlatıya göre Emel, henüz on dört yaşındayken bir gece babası sarhoş bir şekilde eve gelir. Her zaman anneyi dövdüğü anlaşılan adam, bu defa kızının saçlarından tutup çocuğun başını yastığa gömerek vurmaya başlar. O gece evde akraba düğünü için gelmiş yatılı misafirler bulunmaktadır. Genç kız utancından sesini çıkartamaz. Adam bir süre sonra kendine gelip yaptığıının farkına varır ve kızına sarılmaya başlar. Cebinden bir avuç tuzlu fıstık çıkartarak çocuğa yedirmek ister. Babanın avuçları terlidir, kız yemek istemez. Bunun üzerine adam zorla yedirmeye çalışır, kızının ağzına bir tane tuzlu fıstık sokar, kız yutkunamaz ağlar. Baba yeniden sinirlenip tüm fıstıkları terli avucuyla kızın ağzına tıkayıp başına bir yumruk geçirir. Ardından odadan çıkıp gider. Ağzı yüzü tuzlu fıstık içinde kalan çocuğun gözyaşları fıstığın kabuklarına yapışır. Bu olay sonrası ağır bir psikolojik yara alan anlatıcı, tuzlu fıstıkla karşılaştığında panik atak tarzı fiziksel ve duygusal tepkiler verir. “On dört yaşımdan beri bütün kuruyemiş tabakalarından babam çıkıyor” diyerek bu durumu açıklar.

Çocukluk çağında fiziksel şiddete maruz kalan Emel karakterinde; TSSB, depresyon, özgül fobi gibi ruhsal sıkıntılar yoğun olarak görülmektedir. Travma sonrasında Emel karakteri sosyal olarak insanlardan kaçınan içe kapanık tam anlamıyla hiçbir zaman mutlu olamayan bir kimseye dönüşmüştür. Bunun için; “İnsanlarla çok konuşmam genelde söylenenleri yaparım çok düşünmemeye gayret ederim çünkü bütün düşüncelerin altında yüzümü buruşturup karnımı ağrıtan görüntüler çıkar” demektedir.

Emel, babası ile ilişkisindeki duygusal süreçte, geçmişte babasından çok korktuğunu, zaman içinde bu duygusuna öfke de eklendiğini, bir zaman sonra korkunun yerini tamamen öfkenin aldığını, şimdi ise babasının zayıf ve hasta hâlini gördükçe iğrenç bir acıma duygusu ile çatıştığını ifade etmektedir.

Öfkeli bir babanın ailesiyle ilişkisinin anlatıldığı “Aşk Olsun” adlı öyküde (2019: 125-138) anne son derece şefkatli, sabırlı ailesine düşkün bir kadındır. Ailede üç çocuk, baba şiddetinin her türüne maruz kalarak büyümüşler, bir zaman sonra çeşitli nedenlerle evden uzaklaşmak zorunda kalmışlardır.

Anlatıya göre yaşları kırkın üstünde olan üç kardeş, eve yalnızca babanın olmadığı saatlerde gizli olarak gelebilmektedirler. Bir gün babanın cuma namazına

gittiği bir saatte anneleri yemek hazırlar ve çocuklarını davet eder. Yemekten sonra ise kadının tavırları birdenbire değişir, babalarına benzer saldırgan davranışlar göstermeye başlar. Bu durumu eşi eve gelince de sürdürür. Neye uğradıklarını şaşırان üç kardeş anneyi çeşitli doktorlara gösterirler, sonunda psikiyatriste gidilerek antidepresan yazılır. Bu olaydan sonra babanın davranışlarında yumuşama görülür. Çocuklarıyla ufak da olsa iletişim kurmaya, bir zaman sonra hâl hatır sormaya, hatta teşekkür ifadelerini bile kullanmaya başlar. Fakat babanın başka rahatsızlıkları vardır ve kısa bir zaman sonra ölür. Çocuklar babalarının ölümünden sonra tekrardan anneleri için doktor randevusu almak istediklerinde anlaşılır ki kadın bu ilaçları kocasına içirmek için almıştır.

Babanın çocuklarına küçüklüklerinde sürekli fiziksel ve psikolojik şiddet uyguladığını şu cümlelerle öğrenmekteyiz. “Başlı başına bir merkezi sinir sistemi olan babamın çatık kaşlarına, köpüren ağzına, bağırان sesine, küfürlerine, sürekli havaya kalkan ve sıklıkla yanağımızda patlayan eline alışkındık.”

Baba çocuklarını biraz büyüdüğünde çeşitli nedenlerle evden kovmuştur. Bir kızını “O adamla evlenirsen bir daha bu kapıdan içeri giremezsin” diyerek, diğerini “Madem benim istediğim yerde çalışmayacaksın. Defol git o zaman bir daha da gelme” diyerek, oğlunu ise “televizyon seyrederken kulağının dibinde erik yediği için” evden kovmuştur.

Yaşları kırkı geçmiş olan bu üç kardeş çocukluk çağı travmalarından kurtulamamış, sonunda her biri psikologlarda tedavi görmeye başlamıştır. Bu durum şu cümlelerle dile getirilmiştir. “Yetişkin olup kendi çocukluk yaralarımızla baş edemez hâle geldiğimizde birer geri zekâlı olarak üçümüz de aşındırmıştık psikologların kapısını.”

Çocukluk çağında travmaya maruz kalmış üç kardeşin psikolojik olarak hâlâ daha güvensiz ve çekingen bir duygu durumu yaşadıkları anlaşılır. Anlatıcı, yaşları kırkı geçtiği hâlde babalarıyla karşılaştıklarında, hâlâ tedirgin ve korkak tavırlar sergilediklerini şu cümlelerle aktarmaktadır.

“Babamla karşılaştığımız an itibarıyla üçümüz de bütün kimliklerimizi unutup çocukluğumuzdaki o korkak ve çekingen çocuklara dönüşüyorduk. Babam bir zaman makinesi

gibi içine çekip yutuyordu bizi. ...Her an kızacakmış gibi bir dikkatle baktığından hata yapmamak için çaba gösteriyor, buna gayret ettikçe hata yapıyorduk” (2019: 126).

Yazarın bu anlatıda da çocukluk çağı travmalarına, bunun yetişkinlikteki etkilerine dikkat çektiği, ayrıca psikolojik hastalıklara değindiği, tedavide kullanılan antidepresan hakkında da bilgiler verdiği görülmektedir.

Travmanın kelebek etkisiyle zincirleme şeklinde gerçekleştiği “Kimlikte Nurşen” adlı öyküde (2018: 29-38) ilk travma annenin yaşadıklarıyla başlamaktadır. Beş yaşında Nurşen isminde çocuğu olan anne, yeniden hamiledir ve hamileliği ağır geçmektedir. Kadın bir bulantı nöbeti sırasında bağıra bağıra kusmaya başlar. Çocuk annesinin sesinden korkarak babaanneye seslenmeye çalışır. Balkon kapısı açıktır ve çocuk aşağıya sesini duyurmaya çalışınca balkondan düşerek feci şekilde yaşamını yitirir. Travma sonrasında anne, acil olarak doğuma alınır. Yeni doğan kız çocuğuna babaannesini; “Allah birini aldı ama bir daha verdi” diyerek ölen çocuğun adını koyar. Çocuğunu kaybeden anne, bu olay sonrası bir daha toparlanamaz, yeni doğan bebeğini kabullenemez. Aile apartmanında yaşadıkları için bebeği babaanne büyütür, aynı yaşta çocuğu olan yenge emzirir, ilgilenir.

Doğduğundan itibaren anne şefkati görmeyen Nurşen karakteri, aynı zamanda anneden hem psikolojik, hem fiziksel şiddet görür. Baba ise evine ve çocuğuna karşı tamamen ilgisizdir.

Nurşen on iki yaşındayken en büyük destekçisi olan babaanne, bir arı sokması sonucu ansızın ölür. Ölüm sonrası amca, yenge ve kendi ailesiyle birlikte babaannenin mezarına ziyarete gidilir. Anne Nurşen isminin yazılı olduğu mezarda tekrardan ağlama krizine girer. Ne olduğunu anlamayan çocuğa durum o gün anlatılır.

Anlatıda beş yaşında evladını feci şekilde kaybeden annede, travma sonrasında ağır depresyon görülür. Ayrıca TSSB’nin semptomlarından olan dış dünyaya karşı tepkisizleşme durumu da belirgin olarak dikkati çekmektedir. Kadın dış dünyaya kendini kapatmış âdeta yaşamıyor gibidir. Bunun için anlatıcı “İkisi birlikte ölmüşler, bana annemin posası kalmış” demektedir.

Olay sonrası kadın, yeni doğan çocuğunu hiçbir şekilde kabullenmez, sütü göğüslerinden taşıdığı, kazağını ıslattığı hâlde bir kez bile emzirmez. Küçük çocuğuna âdeta nefret ederek bakar. Bunun için anlatıcı “Benim yüzümden kusmuş, belki de bu

yüzden midesi bulanarak bakmış bana” demektedir. Öyküde annenin küçük çocuğuna çoğu zaman şiddet uyguladığı, şiddet sonrasında ve neredeyse her zaman balkonun parmaklıklarına sarılıp ağladığı anlatılmaktadır.

Nurşen karakteri çocukluk çağı travmalardan ihmal, fiziksel ve psikolojik şiddetin her türüne maruz kalmış ve çok ağır yaralar almış bir karakterdir. Anlatıcı kendi durumu için “Annem ve babam ben bebekken ölmüşler, demek isterdim. Hatta çok arzu ederdim böyle olmasını” demektedir. Bu bakış açısı da şiddet ve ihmalin ölüm travmasından çok daha yaralayıcı görülmesi ile ilgilidir.

Babanın evine ve ailesine karşı tamamen ilgisiz oluşu, çocuğunu her yönüyle ihmal edişi yaşanan travmayı köklendirmektedir. Babanın genel yaşam tavrı anlatıcı tarafından; “Babamı düşündüğümde sabahları erkenden evden çıkan, gece yarısı eve gelen, Pazar günleri tüm gün uyuyan, zeytin çekirdeklerini suratımıza tükürür gibi tabağa tüküren bir adam geliyor gözlerimin önüne” şeklinde betimlenmektedir.

Hikâye anlatıcı, annesinin evi süpürürken bacaklarını yerden kaldırması için süpürgeyle bacaklarına vurmasını, her gün yaşadığından unutamadığını söylemektedir. Anlatıcının çocukluğunda unutamadığı bir diğer travma ise mürekkebi yanlışlıkla kanepeye, kırlente bulaştırması, bunun üzerine annenin onu saçlarından tutup “Yalıtırım çocuk sana bunu” diyerek çocuğun ağzını kanepeye bastırması ve tam bu sırada kuzeni Nihâl’in kapıdan girmesi ve o durumda kendisini görmesi olayıdır.

Babaannenin ansızın ölümü de bir diğer ağır travmadır öykü karakteri için. Hikâyede, sevdiği biri öldüğünde sevdiğiyle ölme durumu annede olduğu gibi Nurşen karakteri için de belirtilen bir durumdur. Anlatıcı arı sokması sonucu ölen babaannesi için “İntihar saldırısı arının yaptığı, kendini öldürürken babaannemi, babaannemi öldürürken beni de öldürüyor” demektedir.

Ablasının ölümünü öğrenen Nurşen’de bundan sonra TSSB’nin bir semptomu olan kaçınma durumuyla karışık ismine karşı bir özgül fobi gelişir. Bu durumu “Hayatımın neredeyse tamamını kendi isimden korkarak, kaçarak geçirdim” diyerek ifade etmektedir.

Nurşen’de çocukluk çağında yaşadıklarından dolayı geçmişe ve anılarına yönelik saplantı yani obsesyon oluştuğunu öğreniyoruz. Hikâye anlatıcısı kırk yaşının üzerindedir ve çocukluğunda yaşadığı travmalar için “zihnime yapışıp kaldı, onları

sökemiyorum” demekte ve bunlardan “ölünce bile unutacağıma ihtimal vermediğim, artık beynimin bir kıvrımına dönüşmüş anılarım” diye bahsetmektedir.

Nurşen karakterinde travma sonrası görülen bir diğer husus, depresyonun bir semptomu olan genel mutsuzluk, umutsuzluk hâlleridir. Bu da hikâye boyunca dil ve anlatım ve bakış açısıyla kendini göstermektedir.

İç içe geçmiş travmaların olduğu bir diğer anlatı “Bamya” ismindeki öyküdür (2017: 88-93). Hikâyedeki ana karakter olan Ercan, beş kızın ardından doğmuş bir karakterdir. Manavcılık yapan babaya, doğum sonrasında ebe, bebeği müjde olarak yanına alıp manavdaki adama götürür. Çocuğun erkek doğduğuna inanamayan adama ebe “Bamya kadar çükü var” der, ardından tezgâhtan alıp ölçerler. Havalara uçan baba sevincinden herkese bamya dağıtır. Olay sonrasında bu konu herkes tarafından duyulur ve alay konusu olur. Mahalleli sürekli dalga geçer. Bu durumdan bıkan baba artık bamya satmayı bırakır. Fakat söylentiler alır başını gider. Ortaokulda çocuğa bamya diye lakap takarlar. Bu durumdan sonra çocuk okulu bırakıp babasının yanında çırak olarak işe başlar. Yetişkin olduğunda dahi gencin peşini lakabı bırakmaz.

Doğduğundan itibaren psikolojik şiddete maruz kalan Ercan karakterinin ikincil travması annesinin durumudur. Sürekli ağlayan derdinin ne olduğu bilinmeyen anne dalıp dalıp gitmektedir. Çok fazla ağladığı anlatılan anne için “En çok yemek yerken ağlardı” denmektedir. Bu da ağlama sebebinin bir travmayla ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

Annede obsesif-kompulsif bozukluğu olduğu şu cümlelerden anlaşılmaktadır. “Pilav yaparken tahta kaşıkla tencerede kavrulan şehriyeleri sessiz sessiz sayma telaşını bile hatırlıyorum. Son zamanlarda her şeyi sayıyordu zaten. Halıların püsküllerini oturup sayıyordu.”

Sık sık durduğu yerde kafasını sallamaya başlayan anne, sonrasında sık sık bayılmaya başlar. “Dalıp dalıp giderdi, o dalgınlıklardan kahkahalar atarak uyanmaya başladı. ...Bir yıl hep yalınayak gezdi; soğukta, karda” denmektedir. Kadın dışarıya yalınayak çıkmak isteyince kocası eve kilitler. Fakat çok fazla da durduramazlar. Bir sabah kalktıklarında sokak kapısı açık bulunur. Kaybolan kadının peşine düşülmez, çünkü getirsel de artık evde durdurabilmeleri mümkün değildir.

Anlatıdaki üçüncü travmatik durum, Ercan'ın ablası Sevcan karakterinin durumudur. Anneye benzeyen sessiz bir kız olan Sevcan, kardeşine annelik yapmaktadır. Sünnet olduğunda anne yerine o bakar kardeşine. Annesi gibi hassas bir mizaca sahip olan Sevcan için anlatıcı, sünnet olduğu zaman; “Ben ağlamadım ama en çok o ağladı” demektedir. Evdeki diğer üç kız evlenir, fakat Sevcan evlenmez. Onun için anlatıcı “Annemin bıraktığı yerden devam ediyor. Sabahtan akşama pencere önünde küstüm çiçeğinin yapraklarını sayıyor. Her gün kontrol ediyorum, hâlâ çorapları, terlikleri ayağında. Onları çıkartırsa annem gibi gideceğinden korkuyorum” demektedir.

Babanın pasif annenin rahatsız olduğu aile ortamında büyüyen Ercan karakteri evde ablalardan hem psikolojik hem de fiziksel şiddet görmektedirler. Bunun için “Çok dayak yedim Nurcan’dan. Ne zaman kendimi savunmaya kalksam bana bamyı kadar çükünle kafamı tutuyorsun sen” demektedirler. Ayrıca anlatıcı “Dediğimizi yapmazsan bu Ercan’ın bamyı kadar çükü var deriz seninle alay ederiz deyip kendilerine köle yaptılar” demektedir. Ablaları kardeşi dediklerini yapmadığında hemen çocuğun donunu indirerek onu utandırmaktadırlar.

Hayatı boyunca psikolojik şiddete maruz kalan Ercan karakteri ile ismi çirkin bir biçimde nam saldığı için kimse evlilik yapmaz. Kendisi de bu iş için çok girişken davranmaz. Yaşadığı örselenmeler onu çekingен, yalnız, mutsuz ve umutsuz bir karaktere dönüştürmüştür.

“Şans Talih Kader Kısmet” öyküsünde (2021: 11-22) ana karakter olan Ömer Besim on iki yaşındayken bayram harçlıklarıyla kader kısmet dedikleri bir şans oyunu satın alır. Bununla bir piyangocu gibi para kazanmayı amaçlar. Satış yapmaya çalışırken “kısmetçi” diye bir ses duyar. Bir kız parasıyla oyunu oynamak ister. Oyunda boş çıkan kutulara gofret çıkmaktadır, kız da bunu Besim’le paylaşmaktadır. Tam bu sırada kızın babası Başçavuş gelir, kız babasına Besim’in tüm parasını aldığını, zorla gofret yedirdiğini ve onu öpmeye çalıştığını söyler. Bunun üzerine Başçavuş öldüresiye döver çocuğu. Öykü anlatımıyla bir köpek ölüsü gibi ensesinden tutup birkaç mahalle dolaştırdıktan sonra evlerine götürüp atar ve aileye oğullarının kızına sapıklık yaptığını söyler. Babası Besim’i dinlemeden o da döver çocuğunu. O olaydan sonra Besim’in adı sapık olarak çıkar. Besim bundan sonra ailede sürekli

dışlanır, lisede okutulmaz ama evde de barındırılmaz. İnşaatlara yatılı olarak işçilik yapmaya gönderilir.

Besim askerdeyken kendisine amcasının kızı Gülden’le nişan yapıldığı bildirilir. Gülden kasabada bir uzman çavuşla suçsuz yere adı çıkmış ve bir dünya dayak yemiş bir kızdır. Asker dönüşü ailenin namusuna, şerefine leke sürdüğüne inanılan bu iki kişi kendilerine düğün bile yapılmadan evlendirilir. Ailelerinin dışlamalarına daha fazla katlanamayan Besim ve Gülden çifti çocukları olduktan sonra başka bir şehre taşınırlar.

Olayın üzerinden tam otuz üç yıl geçtikten sonra Besim, kendisini döven başçavuş ile bir iş münasebetiyle karşılaşır ve yeniden travması ile yüzleşir, hikâyesinin sonunda adamın evini yaptığı işçilikle kullanılmayacak hâle getirerek intikamını alır.

Öyküde asıl anlatılan travma Besim’in olmakla birlikte, aynı şekilde eşi Gülden’in de aynı şekilde örselenmeye maruz kaldığı görülür. Aileden dışlanan bu iki kişinin kendilerini kabul ettirebilmek için yaptıkları şu cümlelerle aktarılır. “Gülden daha fazla ev işi yaparak, Besim evin kırık döküğünü tamir ederek kendini sevdirmeye çalıştı yıllarca.”

Travma sonrası Besim’in babasına karşı duyguları aradan otuz üç yıl geçmesine rağmen yoğun bir biçimde devam etmektedir. Bunun için “Besim kalbinin kırık olduğunu, yaralarını unuttu. Sadece o korkunç öfke, babasını düşündükçe, gördükçe geliveren o korkunç öfke kaldı geriye... Onunla ne yapacağını bir türlü kestiremiyor, o öfkenin ağırlığıyla yoruluyordu” denmektedir. Besim ve Gülden’in yaşadıkları psikolojik sonuçlarıyla anlatıcı tarafından şu şekilde açıklanır.

“Kolay değildi babadan, anadan nefret etmek. Nefret ettiği hâlde yine de onlardan sevgi dilenen bir çocuk gibi, kırk beş yaşında, bir çocuk gibi yanlarında yörelerinde dolanmak, kendini beğendirmeye, sevdirmeye çalışmak, yaptığı her şeyi içindeki öfke ve nefret duygusuyla hep o küskün hâlde yapmak, büyüyememek, tam olamamak, kendini ait hissedememek, güvensiz ve tedirgin baba evi ziyaretlerinde susmak” (2021: 14).

Travma sonrası Besim’de TSSB semptomlarından biri olan, rüya ya da düşünce yoluyla olayı tekrar tekrar yaşama hâli görülmektedir. Kızın kısmetçi diye çağırma anı için anlatıcı, “Besim yıllar boyu rüyalarında bu sesi duyacak, bu sesin peşinden gidip kuyulara düşecekti” diye açıklamaktadır.

Çocukluk Çağı Psikolojik Şiddet Örnekler:

Şermin Yaşar'ın öykülerinde anne ya da babaları tarafından hayatları kontrol altına alınmaya çalışılan bir nevi ipotekli karakterler, bazen tüm anlatı boyunca, bazen de yer yer karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan en geniş anlatımlı olarak dikkat çeken “Berhudar Olayım Necmi Enişte”deki anlatıcı karakterin hayatıdır.

Berhudar Olayım Necmi Enişte (2018: 21-28) öyküsündeki anlatıcı karakter, çocukluğunda annesi tarafından sürekli ve sistemli bir şekilde korkutularak kontrol altında tutulmuştur. Bu da ileriki yaşantısında psikolojik olarak birçok sıkıntıya neden olmuştur.

Anlatıcı kendi durumu için “Bu beni dehşete düşüren korkunun sebebi yine annemdi. Annemin terbiye ve eğitim sisteminin temelinde cellatlar yatıyordu, onların başında da Azrail dikiliyordu” der. Buradan annenin olağanüstü varlıklarla çocuğu sürekli korkuttuğu yetişkinlikte de bu korkunun devam ettiği anlaşılır. Annenin bir diğer psikolojik şiddet uygulama şekli ise çocuk ne zaman çocukça yaramazlık yapsa “Yılmaz, otur annecim bak ölürüm” diye tehdit etmesidir. Eğer çocuk yaramazlık yapmayı sürdürürse anne cama koşarak kendisini camdan atmakla tehdit etmektedir. Bunun yanında ergenliğinde bir yere gitmek istediğinde “gidersen ölümü öp” diyerek bir nevi gencin hayatını ipotek altına almaktadır.

Anlatıcı karakter olan Yılmaz, ani bir şekilde babasını kaybeder ve hastanede babasının cenazesıyla yüzleşerek son bir kez ölüsünü öpmek durumunda kalır. Anlatıcı yarı mizahi olarak yaşadığı ölüm travması karşısında şu sözleri söylemektedir. “Ebeveynlerim eğitimimde bütünsel bir yaklaşım sergiliyordu; teorik eğitimi annem, pratik eğitimi ise babam veriyordu.”

Babanın kaybından sonra Yılmaz'da, TSSB'nin semptomlarından olan olayı düşüncelerle ya da rüyalarla yeniden yaşama durumu ve anksiyete gelişir. Her gece annem ölürse onun da buz gibi yanaklarını öpmek durumunda kalırsam diye sürekli düşünceler oluşur. Sıklıkla bu durum ile ilgili rüyalar görür. Anne ise bu durumun farkında bile değildir. Eşinin ölümünden sonra çocuğun yanında ruh çağırma partileri yapar. Bu da Yılmaz'ın hayat boyu korkak bir kişiliğe dönüşmesinde etkili olur. Anne ergenlik döneminde de psikolojik şiddeti sürdürür. Bu da karakterde korkunun yerleşmesine ve derinleşmesine ve anneye bağımlı hâle gelmesine neden olur. Bunun

için anlatıcı “İşte bu yüzden annemin peşinden koşuyorum” demekte, yaşadığı durumu şu cümlelerle anlatmaktadır. “Annem yaptı beni böyle. ...erkek adam korkar mı diyor annem. Sen benim çocukluğumun içine etmişsin ruh çağırma partilerinle, yetmemiş, erkekliği de sorgula. Korkuyorsam kimin yüzünden acaba?” (2018: 24).

Bu öyküde annesi tarafından duygusal şiddet görerek yetişmiş bir çocuğun anneye bağımlı hâle gelmesi ve hayatını etkileyecek düzeyde anksiyete yaşaması işlenmiş, yaşanan durum anlatıcı diliyle neden sonuç ilişkisi ile açıklanmıştır.

Travmaların zincirleme olarak birbirine girdiği ve birbirine sebep olduğu bir diğer anlatı “Seni seviyorum Aşkım Nice Senelere öyküsüdür (2020: 148-156). Yoğun olarak takıntılı davranışları görülen evin kadını, ailenin tüm fertlerinin tüm davranışlarına her an müdahil olmak isteyen son derece baskın bir tiptir. Sigara, alkol bunlarla ilişkili her şeye düşman olan kadın, bu maddelerden birini evine sokmadığı gibi bu maddelerle uzaktan yakından ilişkisi olan kimseyle görüşmez ve evdeki kimseyle de görüştürmez. Yaşanan durum evin kızı tarafından okuyucuya aktarılır. Böyle bir evde yaşamı geçmiş genç kızın evlerine gelip giden sadece anneanne vardır, bir de apartmanda annesiyle aynı görüşte ve mizahta olan Mukadder teyze. Anne ayrıca evde televizyon izlettirmez, herkesi salonda oturması için zorlar. Salonda oturanlara da çeşitli şekillerde sürekli komut verir. Bu durumlara daha fazla katlanamayan baba evi terk eder. Bir daha da geri dönmeyen baba ölene kadar ailenin geçimi için para gönderir. Babanın ardından abi de evi terk eder, Antalya’da bir barmende çalışmaya başlar. Bunu öğrenen annenin sağ koluna felç iner. Hastaneye alkol kullanıyorlar diye gitmeyen kadını, annesi ıhlamurlarla, dualarla iyileştirmeye çalışır. Uzun bir zaman sonra anne iyileşir.

Evi terk eden abi borçlanmıştı eve gelip annesine kredi çekirtir. Abi yaptığı kredi borcunu da ödemeyince ölen babadan gelen maaşa haciz gelir. Bunun üzerine maddi olarak çok sıkıntı yaşayan anne ve kız yapılan hayırlarla geçinirler bir süre.

Bir yılbaşı akşamı hediye olarak apartman sahibinin damadı paket dağıtmaktadır. Paketi alan kız içini açtığında bir alkol şişesiyle birlikte “seni seviyorum aşkım nice senelere” notunu görür. İçki şişesini gören anne, sinir krizine girerek kızına saldırır. Olayın aslı sonradan anlaşılır. Aile apartmanında oturan damat dindar olan

aile büyüklerinden korkmuş bu yüzden gizli olarak eşine paket göndermiştir. Paketler de yanlışlıkla karıştırılmıştır.

Öyküdeki anne karakterinde yoğun olarak obsesif-kompulsif hastalığı görülmektedir. Kadının yaşadığı bu durum yalnız kendisiyle sınırlı kalmamakta kadın çevresindeki herkesi kendi isteklerine uydurmak için sürekli mücadele etmektedir. Annenin genel davranışları şu cümlelerle net olarak ifade edilmektedir.

“Annem garip takıntıları olan bir kadındı. Temizlik, titizlik, düzen bunlar sıradan ve normal karşıladığımız şeylerdi. Ancak onun protest tercihleri bizi ilkel bir hayatın içinde yaşamaya sevk ediyordu. Evde televizyon, radyo gibi eğlence aletlerinin olmamasının üstüne, başkalarıyla bir araya gelememek ekleniyor, bu kadar mahrumiyet yetmezmiş gibi sürekli birbirimizi izlemeye zorluyordu bizi” (2020: 149).

Anne karakteri müsekkin madde kullanıyor sebebiyle kimseyi evine kabul etmez. Bir nevi tecrit uygular ailesine. Bu durum için “Anneannem dışında herkesin bağımlılık yapan maddelerle münasebeti olduğundan, kimse bizimle görüşme engelini aşamıyordu. Babaannem antidepresan kullandığı için müsekkin madde engeline takılıyordu” denir.

Öyküdeki anne karakteri ile kendisi gibi olan Mukadder teyze bir araya geldiklerinde anlatıcının ifadesiyle, “Pencere önüne oturup sokakta sigara içen insanlara “Allah belanızı versin sizin diye beddua düetleri seslendirirler.”

Annenin sigara ve alkole karşı bu denli saplantılı olma nedeninde, kadının çocukluğu yatmakta olduğu şu cümlelerle açıklanmaktadır. “Babama, abime, en çok da ölene kadar her akşam içip içip anneannemi ve kendisini döven dedeme olan hıncını saldı üstüme tokatlarıyla.” Anne karakterinde çocukluk çağı yaşadığı bu örselenme nedeniyle obsesif-kompulsif bozukluğu geliştiği anlaşılmaktadır. Kadının çocukluğunda yaşadıkları ağır travmaya ve bunun sonucunda ağır psikolojik rahatsızlıklara neden olmuştur.

Annenin ikincil travması ise kendi annesi sebebiyle oluştuğu anlaşılmaktadır. Babanın yaptıklarını sürekli dile getiren anneanne farkında olmadan kızına psikolojik şiddet uygulamaktadır. Bu durum “Anneannem senelerdir durmadan annemin yanında dedeme beddua ediyor, annem bir ölünün ve üstelik babasının arkasından okunan bunca bedduanın altında eziliyor” sözleriyle açıklanmaktadır.

Anneanneninin ölümünden sonra üzerindeki psikolojik baskı da hafifleyen anne için “ne zamanki anneannem göçüp gitti, o zaman rahatladı annem. Antidepresana bile başladı” denmektedir.

Annenin rahatsızlığına sebep olan travmanın açık olarak belirtildiği gibi, annenin davranışının arkasındaki düşünce de ayrıca açıklanmaktadır. Bunun için “bir arada tutmaya çalışırken bütün ailesini paramparça eden annem” diye açıklama yapılmaktadır.

Karısının psikolojik şiddetine sürekli maruz kalan ve en sonunda evini terk etmek durumunda kalan adamda, yaşadığı örselenme sonrasında fiziksel tepki olarak tiklerin oluştuğu, anlatıcının bunu çok sonraları anlayabildiği anlatılmaktadır.

Babadan sonra evi terk eden abi de sosyal hayatta tutunamamış sağlıklı ilişkiler kuramayıp en sonunda eve geri dönmüştür.

Hikâye anlatıcısı olan genç kız, kimseyle ilişki kuramamış, annesine bağımlı hâle gelen suskun pasif bir kişiliğe dönüşmüştür. Anlatıcı kendi durumu için “Evdeydim ve hâlâ annemin talimatları doğrultusunda yapmam gerekenleri yerine getiriyordum. ... Ben senelerce hâlâ birinden almayı umduğum bir kartı çıkarıp çıkarıp okudum antidepresan niyetine” demektedir. Travmanın kelebek etkisi yarattığı bu öyküde yaşananlar depresyon, yalnızlık, aile kuramama ile sonuçlanır.

Anne baskısının yüksek olduğu çocukların hayatını ipotek altına almanın örtük olarak işlendiği bir diğer anlatı “Diğer Müjdatlar Gibi” öyküsüdür (2019, 24-32). Hikâyenin ana karakteri olan Nezire teyze, her alanda girişimci, ikna kabiliyeti yüksek, baskın, otoriter bir kadındır. Nazire teyzenin çocuklarının yaşamı ise şu cümlelerle özetlenir.

“Çocukları ne, ne istediklerini bildiler, ne kim olduklarının anladılar. Anneleri onları sen şu işi yapacaksın, sen şununla evleneceksin, şu kadar çocuk yapacak, şuraya gidecek, buraya gitmeyeceksin diye güderek yetiştirdi ve hiçbirinin aklına da olmaz demek, karşısına dikilmek, itiraz etmek falan gelmedi. Neticede kesenin ağzı Nezire teyzenin elindeydi ve şayet o kesenin ağzını kapatırsa adamın iflahını keserdi” (2019: 25).

Bu cümlelerden anlaşıldığı üzere çocukluk çağından itibaren hayatları kontrol altına alınan çocuklar yetişkinliğinde de ekonomik baskı ve başka türlü nedenlerle annelerine bağımlı yaşamaktadır. Nezire teyze karakteri her bir çocuğunun mesleğini

kendi istediği biçimde seçmiş ve çocuklarını kendi istediği kızla evlendirmiştir. Son olarak geriye Müjdat kalmıştır. Nezire teyze Müjdat’a da abilerinin işlerini tamamlayıcı bir meslek olarak mobilya dükkânı açmıştır.

Yeni mağazası açılan Müjdat Kadriye’ye aşıktır. Onun için hayaller kurar, kendi evleri için özenle mobilyalar tasarlayarak dükkânına getirtir. En çok özendiği ve beğendiği mobilya ise kuş motifli yataktır.

Müjdat aşkının da etkisiyle diğer kardeşlerinden biraz daha cesaretli davranır ve annesine durumu çıtlar. Fakat Kadriye’nin çok geç doğduğundan ve başka kardeşlerinin de olmadığından yola çıkarak Nezire Hanım, kızın piç olduğunu öne sürerek bu evliliği kabul etmez. Hemen ardından Müjdat’a bir kız nişanlar, akabinde de çöpçatanlık yaparak Kadriye’nin başını bağlar.

Müjdat’ın kendi evliliği için özel yaptırdığı mobilyaların hepsini, Kadriye nişanlısıyla beğenerek satın alır. Bir tek yatak odasındaki kuşlu motifli yatak başlığını alamaz onu Müjdat başkasına sattığını söyleyerek vermez.

Sabriye isimli bir karakterle evlenen Müjdat için “Müjdat ait olmadığı bir hayatın içinde, Nazire teyzenin çizdiği sınırların dışına bir adım bile atmadan, Sabriye’nin yüzüne bir kere bile bakmadan tam yirmi iki sene geçirdi” denir.

Yirmi iki yılın sonunda birer hafta arayla Kadriye’nin kocası ardından annesi Nazire Çulcuoğlu ölür. Müjdat annesinin ölümünden kaynaklı hüznü yaşasa da diğer yandan “Doğduğundan beri üstüne kapanan bir karabasanı toprağa saklamanın hafifliği”ni yaşar, o gecedan sonra evine dönmez. Özgürlüğünün ilk günü olarak betimlenen annenin öldüğü gün, bahar dalı üzerine kuş motifleri olan yataktay uyur. İki sene içinde eşinden boşanıp sevdiği kadını ikna ederek nihayet Kadriye ile evlenir.

Anlatıcı işini, eşini, tüm yaşamını annenin tercih ettiğı Müjdat karakterinin durumu için “Dünyanın en gönülsüz damadı olarak ayaklarını sürükleyerek gittiğı bir evliliğın içinde yıllarca hayalet gibi dolandı” demektedir. Aşık olduğı kıza annesinin baskınlığı nedeniyle evlenemeyen Müjdat, yirmi dört yıldan sonra sevdiğine kavuşur.

“Yalan Dünya, Fani Dünya” (2018, 65-72) öyküsünde evlatlarına karşı aşırı kontrolcü bir annenin dilinden çocuklarına yaptığı psikolojik baskı anlatılır. Kadın durumu “Bunlar çocukken de böyleydin ben, Katiyen ayıramazdım gözümün

önünden. Yıllarca düşündüm bunlar evlenince ben ne yaparım diye, sonunda çareyi bunda buldum” şeklinde anlatmaktadır.

Kadın gençliğinde ne yapar eder, kocasına bir apartman yaptırır ve her bir çocuğunu bir dairesine oturtarak ekonomik olarak kendisine bağımlı hâle getirtir. Gelinleri her ne kadar bu durumdan şikayetçi olsalar da hayat şartları gereği bu bağımlılığı kopartamazlar.

Şermin Yaşar’ın kimi öykülerinde görülen bir diğer durum ileri derecede travmatik sonuçları olmasa da babaların çocuklarının kendi istedikleri meslekte çalışmalarını istemeleri durumudur. Aksi durumda çocuğa karşı psikolojik baskı uygularlar. Örneğin “Anahtar” öyküsünde, “Mesleğini öğreteceği, dükkânı beraber idare edeceği, ona kontrol kalemi uzatacak bir evlat istiyor” cümlesi örnek gösterilebilir (2017: 69-74). Ayrıca öykülerde babaların istediği olmadığı için yer yer baba oğul çatışmalarının yaşandığına da değinilir.

Çocukluk Çağı İhmal Örnekler:

Yaşar’ın öykülerinde ihmal konusuna sıkça ve bilinçli bir şekilde dikkat çekildiği görülmektedir. Çocukluk çağı örselenmelerden en yaralayıcı olanının ihmal olduğu anlatı içerisinde dile getirilmekte ve yol açacağı psikolojik sonuçlar belirtilmekte, kimi öykülerde de bu durum karakterler üzerinden ele alınarak psikolojik açıklamalarla işlenmektedir.

“Kendi Geçmişinin Gündelikçisi” (2020: 170-172) öyküsünde çocukluk çağı travmalarının bir psikolog bilinciyle ele alındığı görülmektedir. Konuya çocukluk yaralarından bahsederek giren Yaşar, insan ruhunda en acı sonuçları olan yaraların çocukluk döneminde yaşanan ihmalden kaynaklandığını şu sözlerle açıklamaktadır. “Bu dünyada anası babası hayatta olmayanlar var, bir de hayatta olup da yanında olmayanlar, yanında olup da umurunda olmayanlar var. Hepsi ayrı yara. Ama o son yokluk, çok büyük bir yokluktur insan hayatında, doldurulması kabil olmayan bir yokluk.”

Yazar çocukluğunu ailede istenmeden geçirmiş olanların kalplerini; ışığı yanmayan, bahçesinde çiçekler açmayan, hakkında efsanelerin söylendiği perdeleri zift gibi kapalı olan evlere benzetmiş ve bu kalbin içine kişinin kendisinin bile uğramak istemeyeceğini ifade etmiştir.

Yaşar bu derin acıya dikkat çektikten sonra okuyucuya “Kendi çocukluğunu kendin temizlemen için kollarını sıva” diye telkinde bulunarak bir nevi reçete sunar. Bunun yanında çocuklukta bu tür travmatik yaşantının ileriki hayatta hep bir arayışa neden olacağını, duygusal yoksunluğun dostlarla ya da karşı cinsle telafi edilmek isteneceğini belirtir. Âdeta çocukluk çağı ihmalin ileride yol açacağı sendroma dikkat çeker. “İsteyeceksin ki sevgilin hep yanında olsun, acıktın mı diye sorsun. ...İsteyeceksin ki ödevlerini kontrol ederken saçını okşayıp aferin diyen babalar gibi bağrına bassın seni akşamları.”

Yazar sürekli sevgiliden ya da dostlardan güvenilir, duygusal bir sığınak arayışı içinde olan insanın, bu arayışının hep hayal kırıklığı ile sonuçlanacağını belirtir. Bu defa kalbindeki boşluğu dolduramıyorlar diye kişinin karşındakilere öfkelenip ağlayacağını ifade eder ve bu tür geçmişi olanların sağlıklı ilişkiler kuramadıklarını, kuramadıkları bu yeni ilişkiler için de ayrıca yara aldıklarını belirtir. “Dikiş tutmayan ilişkilere müptela olanlar bilirler, her giden kalın bir kireç tabakası bırakır kalpte.”

Yazar ayrılıklar karşısında insanın kalpten acı duymasının insan kalbinde, çaydanlıktaki kireç tabakasına benzer tortular oluşturacağını ifade eder. “Sen daha çocukluğunun tozunu atamamışken, bir de kireç bağılıyorsun, ne fena. O tortudan illa kurtulman lazım” diyerek tekrardan telkine geçer, bir nevi bu noktada yaralı okuyucuya reçete sunar. Buna göre reklamlarda çıkan yağ kir sökücüyle her yeri pırıl pırıl temizleyen kadın gibi, yaralının içini temizlemesi gerekir. Psikolog gibi telkinlerde bulunan anlatıcının bu defa kendisinin de bu noktada yaralı olduğu görülür ve ”gündeliğe gider gibi gidiyorum ben geçmişime. Sabahtan akşama kadar terleyerek temizlik yapıyorum” der.

Kendi durumunu belirttikten sonra anlatıcı yeniden karşıya dönerek psikolojik telkinlerle anlatıyı tamamlar. “Yeniden...barış geçmişinle her gün yeniden, yeterince uğraşırsan eser kalmıyor kirden.”

Kendi Geçmişinin Gündelikçisi öyküsünde yazar, önce çocukluk travmalarını bir bir saymış, ardından kendince en ağır olanını tanıttı tasvir etmiş, bu durumun ilerideki psikolojik sonuçlarını belirtmiş ve nasıl arınmak, iyileşmek gerektiğini temsil yoluyla dile getirmiştir. Buradan yazarın çocukluk çağı travmalarıyla ilgili açık bir bilince sahip olduğu, bu bilgileri monolog olarak bir anlatıcıya söyllettirdiği ve bu

konularda okura bir şekilde bilinç kazandırdığı ayrıca bu çeşit çocukluk yaraları olan yetişkinleri yazılarıyla bir nevi tedavi etmek istediği anlaşılmaktadır.

“Kendi Geçmişinin Gündelikçisi” öyküsünü ihmalin sözlü anlatımı olarak kabul edersek bunun pratikte âdeta örnek metin olarak işlendiği anlatıyı da “İki Elma” (2020: 157-171) olarak düşünebiliriz. İhmali ve yetişkinlikteki sonuçlarını bir öykü karakterinin hayatı ve hisleriyle anlatıldığı hikâyede, Serdar, kırk beş yaşlarında, yalnız yaşayan bir karakterdir. Henüz üç yaşındayken ikiz engelli kız kardeşi doğmuştur. Maddi durumları iyi olduğu anlaşılan aile, engelli kız kardeşlere bakıcılar tutmaktadır. Anne tüm enerjisini bu kızlarla ilgilenerek geçirmekte, baba ise eve arada bir uğramakta, çocuğuyla hiçbir iletişim kurmamaktadır. Serdar’ın çocukluğu hep bir köşede tek başına oynamakla, uyurken annesinin kendi yanına gelmesini beklemekle geçmiştir. Serdar’ın fiziksel ihtiyaçlarıyla ilgilenen Sema Hanım isminde bir kadın vardır fakat bu onun duygusal ihtiyaçlarını karşılamaya yetmez.

Serdar yetişkin olduğunda Aslı isminde bir kadına aşık olur. Aslı mesleği öğretmen olan şen şakrak sosyal bir kadındır. Evlendikten sonra Aslı’nın isteği üzerine köyde ev yapıp oraya yerleşirler. Köyde birlikte yaşadıkları bu beş yıl zarfında dışardan bakıldığında mutlu bir evlilikleri vardır. Fakat işin aslı Serdar, çocukluk çağında dolduramadığı anne ihtiyacını, eşiyle gidermek istemektedir. Bahçede Aslı ile geçirdiği zamanları şu sözlerle aktarır. “Bu bir evcilik gibi geliyordu. Kızlar hiç doğmamış, babam işte, annemle ben de bahçede evcilik oynuyoruz... Aslı çok mutlu. O güldükçe daha çok gülüyoruz. Sonra ben huysuzlanıyorum. Aslı beni teselli ediyor ve sevişiyoruz. Ertesi gün oyun yeniden başlıyor.”

Serdar çocukluğunda deneyimlemediği aileyle oyun ihtiyacını, bu şekilde tatmin etmek istemekte, buna engel olacağını düşündüğü komşularından ve mahalle çocuklarının evlerine gelmesinden son derece rahatsızlık duymaktadır. Aslı ise eşinin bu tavrının insanları küçük görmekten kaynaklı olduğunu sanarak bu duruma karşı çıkmaktadır. Fakat Serdar kendi çocuğu da dahil olmak üzere hayatında hiçbir şekilde çocuk istememektedir. Bu durum şu cümlelerle aktarılır. “Çocuk istemiyordum. Bundan ölesiye korkuyordum. Aslı’nın başkasının annesi olmasına dayanamazdım. Bu benim çocuğum bile olsa.”

Aslı bir sabah kahvaltı hazırlamakta, Serdar da karşıdan onu izlemekte ve saplantılı bir biçimde kadını annesi olarak hayal etmektedir. O sırada kapı çalar ve Serdar yerinden fırlayarak “Ben bakarım anne” der. Sözlerinin farkına vardığında ise her iki kişi de dehşete düşerler. Kadın bunun üzerine “Senin kadar olmamış bir insan görmedim, beş yaşında kalmışsın. ...Kimse annelik yapmayacak sana. Anlıyor musun ben senin karınım. Annen değil” sözleriyle eşini terk eder. Bu sırada bile Serdar, kapıdan annesinin çıkıp gelmesinin hayalini kurmaktadır. Fakat o durumda bile hayalinde gelen kişi Esmâ Hanım ismindeki bakıcısı olmaktadır.

Serdar yaşadığı bunalımdan kurtulmak için psikoloğa gider, psikolog geçmişte anne tarafından bir nevi terk edilmiş olduğunu ve bu yokluğun kişiliğini derinden sarmış olduğunu söyler. Bunun yanında şu sözlerle yaşanan durumu açıklar. “Geçmişten bu güne gelince anneniz olmaya aday belirlediğiniz bir eş bulmuşsunuz ancak o da sizi terk etmiş. Biliyor musunuz insan aşına olduğu duyguya yapışır... Böyle bir eş seçmeniz onu anne yapmanız ve terk edilmeniz çocukluğunuzun tekrarı” (2020: 166).

Annesiyle hayal dünyasında konuşan Serdar, sık sık “anne beni neden böyle yaptın” diye sormaktadır. Annenin cevabı “Ben yapmadım Serdar, ben sana hiçbir şey yapmadım, sen kendin böyle oldun”dur. Serdar’ın sözleri ise tüm durumu açıklayan tek bir cümledir. “Evet anne ben de onu diyorum. Sen bana hiçbir şey yapmadın.”

Kırk beş yaşındaki Serdar karakterinde, çocukluk çağında yaşadığı durumdan kaynaklı obsesyon gelişmiştir. Karakterde sürekli anneyi düşünen saplantılı düşünceler olduğu görülmektedir. Bunun yanında aşağıdaki sözlerden anlaşıldığı üzere obsesyonla birlikte bir çeşit melankolinin geliştiği, karakterin sağlıklı sosyal ilişkiler kuramayıp yalnızlaştığı da anlaşılmaktadır. “Bu yaşıyım ve hâlâ annemi düşünüyorum. Hele şurada. ...yalnız geçirdiğim her gece kapının açılıvermesini ve içeriye annemin girmesini istiyorum. Nasılsın Serdar dese, yeterli gelebilir.” Bu sözlerden de anlaşıldığı üzere ana karakterde giderilemeyen yoğun bir anne boşluğu bulunmakta ve bu durum hiçbir şekilde tolere edilememektedir.

Çocukluğunda tıbbi olarak ihmal edilmiş bir karakterin anlatıldığı “Haliyle” öyküsünün ana karakteri Nasuh’tur (2021: 96-108). Nasuh bir müzede güvenlikçi olarak çalışan, yalnız yaşayan, kırklı yaşlarda bir kişidir. Aslen Erzincan’lı olan ana

karakter, on beş yaşlarındayken evden kaçarak ayrılmış, bir daha da memleketine dönmemiştir.

Nasuh doğduğundan beri sestten nefret etmektedir. Yüksek ses duyduğunda kulaklarını kapatıp çömelir. Okuldayken her okul zili çaldığında sıranın altına girip saklanır. Evdekiler bunun bir hastalık olabileceğini düşünürler, fakat doktora götürmeyi akıllarına getirmezler. Nasuh elleri kulaklarında gezer tüm çocukluğunda. Ana karakterdeki bu rahatsızlık onun insanlardan kaçmasına, arkadaş edinmemesine neden olur.

Nasuh'un babası, oğlunun atadan kalma mesleğini devam ettirmesini istemektedir. Bakır ustalığı yapan babanın mesleğini, oğlunun bu hâliyle yapması mümkün değildir. Bunun farkında olan baba, oğlunun bu hâline günden güne öfkelenmektedir.

Nasuh bir gün babasına yemek götürürken yemeği yolda döker, dökülen yemeği aceleyle toplayıp geri kaba koyar. Babası durumu anlayınca Nasuh'a daha da sinirlenir. Çekiç ve bakır kazanını alıp Nasuh'un kulağına doğru şiddetle çalar. Köşeye sıkışan Nasuh, refleksle sobanın üstündeki kaynayan bakır güğümünü, babasının üstüne boşaltıp kaçır, bir daha da köye dönmez.

Müzedde güvenlik görevlisi olan Nasuh, çalıştığı yerde evini hatırlatan şeylere karşı takıntılı derecede ilgi göstermektedir. Balmumundan dokumacı bir manken vardır, bunu annesine benzetir. Onun yanından geçerken mutlu olur. Bir zaman sonra yanından geçerken “Kolay gelsin ana” demeye başlar, kadını hafta sonları özler. Biraz ilerde kaşları çatık balmumundan usta vardır. Nasuh zorlanarak da olsa ona da selam verir. Bir zaman sonra babayla konuşarak içini boşaltır.

Nasuh annesini evde hep halı dokurken hatırlamaktadır. Bu yüzden eskiciler tezgâhında dokuma tezgâhı gördüğünde alıp evine yerleştirir. Salonun başköşesine kurduğu tezgâhta, anne özlemini gidermeye çalışmaktadır. Bu durum için “annesini evine gelmiş, başköşeye kurulmuş, Nasuh'u izliyormuş gibi duruyordu” denmektedir. Nasuh tezgâhın yanına birer minder çekip başını tezgâha dayayarak oturur. Sonraları ona Erzincan'ı, oradaki evlerini, annesini, eski günlerini hatırlatan başka şeyleri de eve alıp getirmeye başlar. Bu durum “Onu evinde hissettirecek ne bulduysa getirip koydu evine” sözleriyle açıklanmaktadır.

Nasuh annesine benzettiği müzedeki heykelin yanına gittiğindeki fiziksel tepkileri ”Kalbi yerinden çıkacak gibiydi. Tüylei diken diken oldu. Karnına bir kramp girdi” şeklinde betimlenmiştir. Nasuh, korkacak bir şeyin olmadığını gördükten sonra “Nasılsın ana” diyerek konuşmalarını sürdürmüştür.

Nasuh babasına benzettiği yanına gitmekten korktuğu balmumu heykelin yanına yaklaşırken ki durumu ise şöyle anlatılır. “Elleri sıırsıklam olmuştu terden. Kalbi göğsünü delip çıkacak gibi çarparken kendini müzenin o gitmediği bölümüne doğru sürükledi” sonrasında zorlukla heykele, ”Selamın aleyküm baba” diyen Nasuh için “on beş yaşındaki hâline dönüvermişti” denir. Vitrinin önündeki babayla konuşan Nasuh’un sözleri yaşanan durumu tüm hâliyle açıklamaktadır.

“Sen beni hiç duymadın ki baba. Habire bakıra vurdun, habire bakırı okşadın... Sen gözünü dükkânda açmışsın. Senin baban da sana konuşmamış. Kendin derdin, ‘Rahmetlinin sesi yok hiç kulağımda, bakır sesinden babamın sesi hiç girmemiş kulağıma’ diye... Hastaymışım ben. Belki doktora götürüp gösterseydiniz, anlatırdı size. Tedavisi de yok, bir tek işte sinirlenip de milletin üstüne kaynar sular atmayayım diye antidepresan dedikleri haplardan veriyorlar, iyi de geliyor. Bilsek o zaman da alırdık. Sen alırdın, ben hapi yutardım. İkimiz birden yutardık. Sen kazana vurmazdın, ben seni yakmazdım. İkimiz birden yanmazdık” (2021: s.107-108).

Babasına benzettiği balmumuyla uzun zaman konuşan Nasuh, yaşadığı travma sonrasında “hâlâ sıcak suyla yıkanamadığını, çayı bile soğuk içtiğini, yalnızlığını, evini bir Erzincan evine çevirişini, bakırdan yapılmış hiçbir şeye tahammülü olmadığını” ağlayarak anlatır.

Nasuh karakterinin yarım bıraktığı çocukluğunu, aldığı eşyalarla tamamlamaya çalıştığı görülür. Bu durum için “Evden kaçarken yanına almayı unuttuğu şeylerin başında çocukluğu geliyordu aslında. Çocukluğu dokuma tezgâhının önünde kalmıştı sanki” denmektedir.

TSSB olarak aradan çok uzun zaman geçmesine rağmen ana karakterin hâlâ olayın etkisinde yoğun olarak kaldığı ve çocukluğuna takılıp kaldığı görülmektedir. “Zihninde Erzincan’dan o iki sahne kalmıştı geriye. Annesi tezgâhın önünde halı dokuyordu, babasının üstünden kaynar sular süzülüyordu” cümlesiyle bu durum açıkça belirtilmiştir.

Çocukluğunda ihmale uğrayan aynı zamanda psikolojik şiddet gören bir diğer karakter “Nasip” adlı öyküde geçmektedir (2017: s. 23-30). Anne ve babasının

televizyon bağımlısı olduğunu belirten anlatıcı, çocukluğunda evde sıkıldığı zamanlarda komşuları Nazan teyzeye gitmektedir. Nazan teyze sevecen, sıcak, neşeli bir kadındır.

Ailesiyle hiçbir ilişki kuramadan çocukluğunu geçiren Nasip, büyüdüğünde halkla ilişkiler okur. Televizyonlara çıkarak kendini ailesine gösterme hayaliyle, sevmediği hâlde bu bölümü bitirir. Okul bitince uzun zaman iş arayan fakat bulamayan ana karakter, gittiği yerlerde insanların Nazan teyzenin ona davrandığı gibi yardımcı olmalarını beklemekte, olmayınca da işin peşine düşmemektedir. Son olarak iş başvurusunda bulunduğu yerde sekreterlik yapan sıcakkanlı, neşeli bir kız bulunmaktadır. Kıza karşı ilgi duyan genç, onu Nazan teyzeye benzetmekte, onunla kıyaslamaktadır. Fakat sonunda aradığını bulamayarak hayal kırıklığı yaşar.

Anlatıda ayrı ayrı iki televizyon bulunan evde, annenin sürekli televizyondaki filmlerde yaşadığı belirtilir. Anlatıcı bunun için “Kafayı kaldırıp bize baksa daha ağlamaya değer bir senaryo görecekti” demektedir. Anne çocuğunun talepleri olduğunda ekranı bırakmayarak çocuğu başından savıp komşusuna göndermektedir.

Baba karakteri öyküde; “Bir maç sırasında sakatlandığı ve lifleri koptuğu için, olmayan futbol hayatını bitiren kendi sağ bacağından nefret eden bu adam” şeklinde betimlenmektedir. Maç hastası olan adam, çocuğu gördüğünde sürekli sporla ilgili sorular sormakta çocuk cevap veremediğinde sinirlenerek aşağılamaktadır. Nasip üniversiteyi kazanınca babasının tepkisi “Bana dünya masraf açtın, bir futbolcu kaç para kazanıyor ayda haberin var mı senin? Seni takıma transfer eder, yedi sülalemizi rahat ettirdik” şeklinde olmaktadır.

Çocukluğunda babadan psikolojik şiddet gören anlatıcı, lise dönemlerinde babasına öfke duyarak sivil polise “Nazan teyzeyi camdan dikizliyor” diye şikâyet edip dövdürtmeyi düşünür. Bunun için “İçeri alırlardı babamı bir temiz dayak çekerlerdi. Belki sol bacağına vururlar, onun da liflerini kopartırlardı. İki bacağından nefret eder, çöker kalırdı olduğu yere. Ama yapmadım inanmayabilirlerdi bana. Senin baban yatıp televizyon izlemekten ananı bile dikizlemiyor oğlum, ne Nazan’ı der, dalga geçerlerdi. Yapmadım ama içimde kaldı” demektedir.

Çocukluğunda anne tarafından ihmale uğrayan anlatıcı, anne yerine koyduğu Nazan teyzedeki sıcaklığı diğer ilişkilerde aramakta, bulamadığında hayal kırıklığı

yaşamaktadır. İş başvurusuna gittiğinde cvv'yi evinde unutan genç, Nazan teyzeye benzetip yoğun ilgi duyduğu kadının bu durumdaki davranışlarını şu şekilde anlatmaktadır. “Peki iyi günler Nasip Bey dedi yerinden kalkmadan. Kapıdan geçirmedi beni. Yani herkes bir Nazan teyze değil tabii sonuçta.”

Çocukluğunda yaşadığı durum sonrası anlatıcı karakterde annenin boşluğunu doldurma isteği, duygusal anlamda büyüme durumu görülürken, TSSB’nin semptomlarından olan çekingenlik, içe kapanma, durumu olduğu da anlaşılmaktadır.

Annesi tarafından yok sayılarak büyüyen bir diğer karakter “Babam Yüzünden” öyküsünün (2019: 139-152) anlatıcı karakteridir Çok ilgili bir babaya sahip olan, fakat annesi tarafından yok sayılarak yetişen genç kızın, çocukluğundaki bu durum nedeniyle kimi örselenmeler yaşadığı anlatılmaktadır.

Okulun ilk günü annesinin yanında olmamasını büyük bir üzüntüyle hatırlayan genç kız, günün birinde bunun nedenini annesine sormuş, annesinden keskin ve sert biçimde “baban yüzünden” cevabını almıştır.

Gençliğinde başka bir kadına aşık olan baba, arkadaş olarak bir araya geldikleri bir kadınla, sarhoş ve şuarsuz bir hâlde iken ilişki yaşamış ve bu kadınla evlenmek zorunda kalmıştır. Kötü bir evlilik sürdüren ailede, adam her boşanmak istediğinde, kadın intihar girişiminde bulunmuş, bu şekilde yıllar geçmiştir.

Anlatıcı, masasının önünde, çocukken okul kıyafetleriyle çekilmiş etrafı kibritlerle süslü bir resimden bahsetmektedir. Anlatıcı çocukluğu boyunca baktıkça üzüldüğü bu fotoğrafa, çerçevesindeki kibritler yanarsa ne olacağını düşünmekte, yanmasından korkarak bunun için üzülmemektedir. Sonradan bu durumun altında yatan asıl üzüntü nedenini ise şu şekilde açıklamaktadır.

“Beni asıl yakan şeyin kibrit çöpleri olmadığını çok sonra anladım. Fotoğrafi kibritle çerçeveden çıkarttım, artık yanmazdı ama hâlâ beni mutsuz eden bir şey vardı sanki. Uzun uzun baktım yüzler kaybolana kadar, arka tarafta görünen bayrak direği kendiliğinden sallanana kadar baktım. Okulun ilk günü okul bahçesine dikilen babam ve bana olanların ötesinde olmayanı, aslında olup da orada olmayanı gördüm, annem yoktu.”

Anlatıcı çocukluğunda kendisiyle ilgilenmeyip sürekli battaniye ören annesi için “Her yeri asla örtünmediğimiz, her parçasının benim çocukluğumdan çalınmış bir gün olduğuna inandığım ve nefret ettiğim battaniyelerle doluydu. Bana ait olması

gereken dakikaları ayırıp parmağına dolamış bensiz motifler örmüş, yanıma gelmesini beklediğim zamanlar kırkyama battaniyelere dönüşmüştü ellerinde” demektedir.

Çocukluk çağı yaşanan örselenme için anlatıcı “insanın geçmişi baba evinin her köşesine dağılıp saçılıyor. Kalorifer peteklerin arasına, kanepeler altına, koltuk altına, mutfak çekmecelerine sıkışmış yüzlerce hatıra var o evde” diye ifade etmektedir.

Çocuklukta Ölüm ve Terk Edilme Travmaları Örnekler:

Şermin Yaşar’ın öykülerinde, doğmadan ya da hemen akabinde anne babası ölmüş karakterlerin sayısı, hayli fazladır. Bunların dışında çoğunlukla babası ve annesi tarafından terk edilen kişiler de hikâyelerde oldukça sık yer almaktadır.

“Sıcacık” ve “Ama Böyle Olmadı ” öykülerinde yazar, tamamen çocukluğunda örselenmiş ve bu yaralarıyla hayat boyu yalnızlaşmış, bir nevi toplum dışında tecrit hâlinde gençliklerini ve hayatlarını geçiren karakterleri ele almıştır.

Ama Böyle Olmadı öyküsünde (2020: s. 81-88) iri yarı doğan, doğduğunda anne ölümüne sebep olan Ramiz, teyzesine evlatlık verilir. Çok fazla iştahı olan ve büyümesi yaşına göre fazla olan çocuğun üvey babası, bu durumdan oldukça rahatsızdır. Ramiz’in aslında büyüme hormonları normalden hızlı çalışmakta ve tedavi görmesi gerekmektedir. Doktor aileye İstanbul’a götürmeleri gerektiğini söyler. Fakat enişte ve teyze zaman ayırıp da bir türlü götürmezler.

Ramiz zaman içinde aşırı derecede uzar, ayakları büyür, yüzünü çiller kaplar. Bu durum, hakkında söylentiler yayılmasına sebep olur. “Hakkında alyabanidir, insan azmanıdır.” diye hikâye uydururlar. Bunun yanında Ramiz’in teninin renginden dolayı “doğduğunda anasının canını almış kanla besleniyor o yüzden kızıl” diye söz çıkarırlar. Ramiz tüm bunlardan sonra iyice kabuğuna çekilir, okulu bırakır.

Ramiz’e daha fazla evde tahammül edemeyen enişte, onu Ankara’ya götürür, kapıcı olarak bir apartmana atar. Ramiz otuzlu yaşlarının tamamını kimseyle tek kelam etmeksizin geçirir. Ne derlerse boyun bükerek cevap verir. Bu nedenle insanlar onu hem işitme, hem de zihinsel engelli sanırlar.

Bir gün Ramiz’in fiziksel görüntüsü bir muhabirin dikkatini çeker ve onunla ilgili “Dilsiz görenleri hayrete düşürüyor” diye haber yapar. Televizyonda Ramiz’i

gören sonradan görme bir müteahhit, gösteriş olsun diye şatosunun önüne Ramiz'i şövalye elbiseleriyle zırh diye diker. Ramiz demirden şövalye elbiseleri içinde fiziksel olarak ne kadar zorlansa da insanların bakışlarından uzakta olduğu için psikolojik olarak rahattır.

Ramiz kansere yakalanır ve kas ağrıları dayanılacak gibi değildir, fakat o giydiği demirden zırhı kimsenin yanında çıkartmak, kimseyle konuşmak istemez. Doktora görünmektense ağrıya katlanmayı seçer ve sonunda sessiz bir acı içinde yaşamı sonlanır.

Öz annesiz ve babasız eniştesinin evinde sığıntı gibi büyüyen Ramiz'in travmaları bununla sınırlı değildir. Doğduğundan itibaren kas hastalığı vardır ve şehre gidip tedavi görmesi gerekmektedir fakat tedavisi ile kimse uğraşamaz. Bu durum "Harman zamanıydı, tarlada işler vardı, sonra kış geçecekti, kıştan sonra yazın işleri derken İstanbul'a gidecek vakti bulamadılar. Allah öyle yaratmış deyiverdiler" diye anlatılmaktadır.

Ana karakterin psikolojik olarak birçok şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Bunlardan en önemlisi, anne ölümüne sebep olmakla suçlanması, teninin rengi gerekçe gösterilerek "doğduğunda anasının canını almış kanla besleniyor o yüzden kızıl" gibi sözler sarf edilmesi, bunun yanında "Hakkında alyabanidir, insan azmasıdır" diye hikâye uydurulmasıdır.

Ramiz hakkında çıkan söylentilerden sonra TSSB'nin semptomları olan kaçınma, tepkisizleşme, yalnızlaşma durumları görülmektedir. "Ramiz evden çıkmaz oldu. Okulu bıraktı, sokağı bıraktı, bir zaman ağlardı, ağlamayı da bıraktı."

Yaşadığı ağır travmaların sonunda Ramiz'de depresyona bağlı ileri derecede umutsuzluk, mutsuzluk görülür. Kimseyle tek kelime konuşmadan yaşar yıllarca. İnsanlar bu yüzden onun işitme ve zihinsel engelli sanırlar.

Öykü karakterinde ayrıca sosyal fobi gelişmiş, ağır hastalığına rağmen üzerine giydiği zırhı kimseye görünmemek için çıkartmamıştır. Bu durum yazarın kalemıyla şöyle açıklanır. "Kimse devasa ellerini görmüyordu. Daha önce hiç yaşamadığı bir rahatlık hissediyordu...hiç tatmadığı bir hafiflik. Bir in gibi içine çekildiği bu çelik zırhın içinden çıkmak da istemiyordu." Bu öyküde de çocukluk çağı travmalarından

anne ölümü, baba yokluğu, ihmal ve çeşitli şekillerde psikolojik baskı, ağır psikolojik sonuçlarıyla birlikte işlenmiştir.

Sıcacık öyküsünde (2019: 80-91) üvey baba elinde büyümüş bir diğer hikâye karakteri Bahri'dir. Anlatıda birinci planda Hâlim Bey'in ticari zekâsı ve girişimciliği anlatılsa da asıl işlenen mesele Bahri'nin trajik hayat öyküsüdür.

Girişimci Hâlim Bey olarak bilinen kişi, evli bir kadın olan Bahri'nin annesine aşık olmuştur ve kadını elde etmek için kocasını öldürtür. Ardından kadını baba evinde bir nevi çaresiz bırakarak evlenmeye ikna eder. İsteğine kavuşan Hâlim Bey tarafından ufak bir sorun vardır, kadın eski eşinden hamiledir. Hâlim Bey'in evinde istenmeyen bir çocuk olarak doğan Bahri'nin çocukluğu evde bir sığıntı gibi yaşayarak geçer. Annesinin Hâlim Beyden beş tane daha kızı olur. Bahri biraz büyüdüğünde yatılı okula gönderilerek evden uzaklaştırılır. Ardından askere giden Bahri, mayına basarak sakatlanır ve koltuk değnekleriyle yaşamaya başlar. Askerden geldikten sonra çok zengin Hâlim Bey onu, bir apartmanın deposuna kaloriferci olarak yerleştirir. Fakat kaldığı odada sobasını yakacak baca dahi yoktur. Bahri kimseye bir şey diyemez, üşüdüğü zaman yatağını kazanın yanına getirir ve bu şekilde otuz yıl boyunca ısınmaya çalışır. Mahalleye doğalgaz gelince Bahri sessizce ortadan kaybolur. Apartmandakiler Bahri'yi aradıklarında kazanın yanındaki yatağını ve odasını görüp büyük üzüntü duyarlar.

Bahri karakterinin, hayata babasız olarak üvey baba elinde başlaması ve evde sığıntı gibi yaşamasından kaynaklı örselendiği anlaşılır. Anne ya da babasız benzer şartlarla çocukluğu geçen kimseler için yazar “Bir çocukluğu istenmeyerek geçirmiş olmak öyle yenilir yutulur mesele değildir. Adamın boğazına takılır ur olur, nefessiz bırakır” demektedir. Bahrinin çocukluğunda sığıntı gibi yaşadığı, bir tür psikolojik şiddete maruz kaldığı bilinir. Bahrinin durumu ve çocukluğu şu cümlelerle özetlenmiştir.

Bütün bir çocukluğunu parmak uçlarında yaşamış olanlar temkinli adım atarlar. Bastıkları yeri bilirler. Düşmezler, çarpmazlar, dökmezler. Bahri, Hâlim Bey'in evinde böyle bir dikkatle oturup kalkmış, okuldan gelir gelmez kendini sokağa atmış, akşam yemeği yendikten sonra eve gelip yemeğini yemiş ve hiç kimseye görünmeden yere yayılan yatağında uyuyup ertesi günü karşılamış yıllarca” (2019: 86).

Ayrıca beş kız kardeşi daha olan Bahri için “Hâlim Bey, vurduğu adamın adını taşıyan bir çocukla aynı kadına sarılırken, kendine nasip edilmeyen erkek evladın hıncını da hep Bahri’den almış” denmektedir.

Çocukluk çağında Bahri’nin yaşadığı örselenme sonrasında TSSB’nin semptomlarından olan kaçınma ve sosyal fobi gelişir. Bahri insanlarla karşılaştığında göz teması kurmama insanlardan kaçınma gibi tepkiler gösterir. İnsanlarla karşılaştığında hep başını eğerek, kendisine sorulan sorulara çok kısa cevaplar verir.

Otuz yıl boyunca apartmanın altında kazan dairesinde hayatını geçiren Bahri karşı cinse ilgi duysa da hiçbir ilişki kuramamıştır. Bu durum şu cümlelerle ifade edilir. “Yatağını yasladığı duvara arabesk sözler yazmış Bahri abi. Anladık ki, sevmiş günün birinde, sevmiş ama söyleyememiş.”

Yaşanmamış çocukluğun Bahri karakterinde, çocukluğa takılma, obsesyon gibi durumlara neden olduğu anlaşılmaktadır. Bahri’nin apartmanda kapıcı olduğu otuz yıl boyunca, apartmandan atılan oyuncakları, çocuk kitaplarını biriktirdiği görülür. “Kazan dairesinde koridor boyunca, duvarlarda zeminden tavana kadar kırık oyuncaklar asılıdır.” Bu durumu yazar “yaşayamadığı şeyleri çöpten toplamıştı” diye açıklamaktadır. Anlatıda karakterde yaşanmamış çocukluğa takılıp kalma, bu durumu oyun ya da oyuncakla telafi isteği görülmektedir. Bu öyküde de yazar çocukluk çağı travmalarına ve etkilerine dikkat çekmiş aynı zamanda yaşanan duruma bir psikolog gibi açıklama getirmiştir.

Tarihi Hoşça Kal Lokasyonu “Kaybetmek Bizim İşimizdir” 444 0 Hiç (2017: 41-47) Çoklu travmaların bir arada olduğu bu öyküde, travmatik durumlara maruz kalan başkarakterin hayatı anlatılmaktadır. Pek iş yapma ihtimali olmayan bir mekânda lokanta işleten ana karakterin öyküsü, oraya gelen bir müşterisiyle yaptığı diyalogları vasıtasıyla öğrenilir.

Travmaların silsile hâlinde yaşandığı başkarakterin hayatında ilk travma, kutsal topraklarda dedenin ölmesiyle başlamaktadır. Dede ölünce baba İstanbul’da malını aramaya gider ve kendisinden bir daha da haber alınamaz. Babanın kaybolmasından bir zaman sonra, anne başka biriyle evlenerek çocuklarını terk eder. Son ve en ağır travma ise başkarakterin çocukluğunda, ikizinin gözünün önünde kamyonun altında kalmasıdır.

Travma sonrasında anlatıcıda obsesyon benzeri düşünsel saplantılar görülür. karakter travmalarını sürekli canlı tutmakta ve yaşatmaktadır. Örneğin lokantanın adını “hoşça kal lokasyonu” koymuştur. Bunun nedenlerinden biri, ikizinin kazadan hemen önce kendisine hoşça kal demesidir. Bir diğer durum, lokantada menü olarak sadece sucuklu yumurta bulunmasıdır. Bunun sebebi, çocukluğunda zengin komşuların sucuklu yumurta pişirdiğinde kokusunu alması ve aklının bunda kalmasıdır. Son olarak lokantanın duvarlarını aynalarla doldurmasıdır. Bunun nedeni de başkarakterin annesinin arkası kuşlu bir aynasının olmasıdır.

Babasından çocukluğundan itibaren haber alamayan anlatıcı, babası için “Gittiğim her yeni yerde belki karşıma çıkar diye sağa sola bakındığımı fark ettim. Yaşlı ve yalnız adamların yüzlerine daha dikkatli bakındığımı fark ettim” demektedir. Burada da bir çeşit saplantı durumu olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca ana karakter yaşadığı travmalardan sonra sağlıklı bir ilişki kuramamış, iki evlilik yapmış, ikisinde de terk edilmiştir.

Cıva adlı öyküde (2017: 53-59) otuz iki yaşında olan, bebekliğinde ve çocukluğunda babaannesi tarafından büyütülen genç kadının geçmişini anlattığı hikâyede, anlatıcı karakterin annesi, henüz bebeği altı aylıkken başka bir adama kaçmıştır. Bunun üzerine kadının eşi, karısını ve kaçtığı adamı bıçaklayarak öldürür, ardından hapishanede kendini asar. Bu durum gazetenin manşetlerine haber olur. Olayı torunundan saklayan babaanne, olayla ilgili gazete manşetini Kuran-ı Kerim’in içinde saklamaktadır. Bir gün genç kız tesadüfen gazeteyi bulur ve durumu öğrenir.

Kocaman harflerle manşet olarak haber yapılan babasının cinayet ve ölüm haberini gören çocukta, yaşadığı durum sonrası manşet kelimesine karşı özgül fobi gelişir. Bu durum şu cümlelerle ifade edilmektedir. “Yıllar sonra erkek arkadaşım alışveriş merkezinde, şirketin hediye ettiği kol düğmeleri için manşetli gömlek almak istediğini söylediğinde, oracıkta küçülüp un ufak olup yok olduğumu, arka odada Kuran’ın içini karıştıran o kız çocuğuna dönüştüğümü hissettim.”

Olay sonrası otuz iki yıldır hep ağladığı belirtilen babaannenin cinayeti oğluna konduramadığı durumu falcının sözleriyle, büyüyle açıkladığı görülür. Bunun için torununa “Büyü yaptılar bize, hep ondan oldu, babanın suçu yok” demektedir.

“Çöp” öyküsünün (2021: 109-123) ana karakteri olan anlatıcı, lise yıllarındayken babası evi terk eder. Bu olaydan sonra utancından evden çıkmayan anne, bunalıma girer ve eviyle, çoluk çocuğuyla hiç ilgilenmez. Bir abisi olan ana karakter, tamamen parasız kalınca abisinin teklifiyle okul çıkışı kâğıt toplamaya başlar. Liseyi bitirdikten sonra abi üniversiteyi kazanır, o ise geçimini sağlamak için kâğıt toplama işine devam eder. İleride bir tanıdığıyla ortak işe girişen anlatıcı, zaman içinde işleri büyütür, zengin olur. Ayrıca evlenip bir yetişkin kızı olan karakter, hayatta bir türlü mutlu olamaz.

Travma sonrası annenin kocası tarafından terk edildiği için utanç duyduğu, günlerce evden dışarı çıkmadığı, eviyle çocuklarıyla ilgilenmediği anlatılır. Bu da annenin travma sonrası depresyon yaşadığına işaret etmektedir.

Hem baba tarafından terk edilen, hem de annenin yaşadığı durum nedeniyle ihmale uğrayıp okul çağında ekonomik yaşam mücadelesi veren ana karakter, çocukluk dönemi iki uçlu yaşadığı travma için “Babam yoktu annem yok sayılırdı” demektedir.

Lise çağında çöpten kâğıt toplayarak geçimini sağlayan öykü karakteri, işi nedeniyle fiziksel olarak koktuğunu belirtmekte, bundan kaynaklı insanlardan uzaklaştığını söylemektedir. Yaşadığı durum sonucunda insanlardan uzaklaşması, çekinmesi onda bir çeşit sosyal fobi gelişmesine neden olmuştur. Bu durum şu cümlelerle ifade edilmektedir.

“Kâğıt topladığım günler boyunca insanlarla aram iki ucundan tutulup yırtılan bir kumaş gibi açıldı. Çöp karıştıranlardan doğal olarak kaçıyorlardı insanlar. Sanki onların ceplerini karıştırıverecekmişim, onları soyacakmışım, yanıma yaklaşıp saldıracakmışım, taciz edecekmişim gibi kaçıyorlardı. ...Böyle böyle uzaklaştım insanlardan. İster istemez kokuyordum, kimseye yaklaşıyordum. Okuldakiler kâğıt topladığımı bilmiyordu, ama onlara da ben yaklaşıyordum. Kendimi kimseyle arkadaşlığa layık görmüyordum” (2021: 113).

Çöpten bulduğu kimi şeyleri biriktiren anlatıcı, çocuk yaşta bulduğu bir intihar mektubunu ve atılan bir aile albümünü hâlâ saklamaktadır. Mektubu yazan kişinin bileklerini kesmeden önce yazdığı anlaşılan mektubu, ara ara okuyup tekrar tekrar ağlamaktadır. Mektubu yok etmeyi düşündüğünde ise, adamı yeniden öldürmüş gibi olacağından korktuğundan dokunmamaktadır. Hikâye anlatıcısı ayrıca ergenlik dönemi yaşadığı işi ve günleri unutamamakta bunlarla ilgili saplantılı duygu ve

düşünce durumları yaşamaktadır. Bu durum “Zaten her şey bana çuvaları hatırlatıyor, her şey. Kitaplar, şarkılar, yağ lekeleri, yemek lekeleri, ıslaklık, yağmur, yaz, kış, her şey. Çuvalı sırtımdan indireli çok oldu, ama onu ruhumdan indiremiyorum. Yıllardır rüyalarımda, hayalimde, gözümü kapattığım her an çöp karıştırıyorum” cümleleriyle açıklanmaktadır.

Yaşı ellinin üstünde olan ve hayli zengin olan anlatıcı, atölyeden çıktıktan sonra, arada kıyafetlerini değiştirip çöp karıştırmaya gitmekte, çöpten kendisini ağlatacak şeyler aramaktadır. Ana karakterde küçükken yaşadığı durumlardan sonra sosyalleşememe ile birlikte yoğun olarak depresyon durumu görülmektedir.

Bu öyküde de babanın terk edip annenin ihmal ettiği bir çocuğun zengin olsa bile, hayatta duygusal olarak bir türlü toparlanıp mutlu olamadığı anlatılmaktadır.

Tıkırtı öyküsünde (2021: 74-83) Cemile Hanım karakteri yalnız kalma korkusu yaşayan, bundan kurtulmak için kendince mücadele veren yaşlı bir kadın karakterdir. Tek kız çocuğu olan kadın, kızı Gülhan’ı kimseyle evlendirmeye, ondan ayrılmaya razı olmaz fakat kız, evden kaçıp bir adamla evlenir. Annenin aramasıyla yeniden iletişime geçen Gülhan, annesiyle pek yakınlaşmaz, araya mesafe koyar.

Evinden sürekli sesler duyan bunun için yardım isteyen Cemile Hanım’a önceleri yardım etmek isteyenler olsa da bir süre sonra tüm mahalleli, tanıdıkları, kadının yapışkanlıklarından, ısrarlarından bıktıklarından Cemile Hanım’a telefonla bile cevap vermek istemezler, kadının dikkat çekmek için böyle yaptığını sanırlar. Oysaki Cemile Hanım’ın evine yan komşusu ev inşaat hâlindeyken dolabın içinden gizli bir kapı açmış, eve girip çıkmaktadır. Kızı annesinin şikâyetleri sonrasında, kadını bir iki doktora götürmüş, sonuç alamayınca, “annem şizofren” diyerek konuyu kapatmış ve kendini acınası göstermiştir çevreye.

Yaşadığı durum sonrası doktora götürülen ve antidepresan kullanmaya başlayan Cemile Hanım karakterinin hayatı ve yaşadığı travmalar öyküde şu cümlelerle özetlenmektedir.

“Kendisini daha küçücük çocukken bırakıp giden ve ancak yıllar sonra emekli maaşından nasiplenebildiği babasına, buncağızı anneannesine bırakıp kocaya kaçan anasına, Cemile’yi başından savmak için hayırsızın birisiyle evlendiren anneannesine, bir gün olsun gün yüzü

göstermeyen kocasına, boşandı diye Cemile'ye sırtını dönen tüm akrabalarına, çeke çeke babasına çeken Gülhan'a...ilenmeden uyumaya başladı ilaçlardan sonra” (2021: 81).

Ana karakterin travması bu şekilde açıklanınca, travmanın yol açtığı sonuçlar da tek tek dile getirilmiştir. Anlatıcı, “yalnız kalma korkusu vardı Cemil’e Hanım’ın” diyerek durum tesbiti yapmış, bunun yanında kızı Gülhan’a avukat üslubuyla seslenerek karakterin savunuculuğunu yapmıştır. Son olarak ne yapılması gerektiğini de psikolog gibi belirtmiştir. “Ben evde olmasam bile hep senin yanıdayım diyerek kadına bir gün güven verdin mi, vermedin! Cemile Hanım’ın aradığı bu kadar güvendi ha. Bu kadar arkalanmak. Bu kadar inansalar yetecekti garibana... Yapayalnızdı Cemile Hanım.”

Bu öyküde çocuklukta yaşadığı örselenmeler sonucunda yalnız kalma korkusu gelişen kadının psikolojik durumu tesbitlerle açıklanmaktadır. Ayrıca öykü karakteri, açık bir şekilde savunulmakta, annesiyle ilgilenmeyen kızı Gülhan’a serzenişte bulunularak yapması gerekenler bildirilmektedir.

İncelemeye aldığımız eserlerde konumuz ile ilgili bolca veri bulunmaktadır. Ele aldığımız örneklerin dışında da metinlerde psikolojik travmalara ve onun yol açtığı karakterler üzerindeki psikolojik hastalıklara değinilmekle birlikte, bizler konumuz ile ilgili öne çıkan örnekler üzerinden çalışmalarımızı yapmış ve incelemelerimizi tamamlamış bulunmaktayız.

Araştırmada bulunduğumuz konu dışında eserlerde yüceltilmiş aşklar, batıl inançlar, aile ve sosyal yaşam vb. alanlarında çalışmalar yapılabilir, metinler bu yönleriyle de incelemeye tabi tutulabilir. Bunun yanında öykülerdeki akıcılığın kaynağı noktasında eserler; dil, üslup, anlatım şekli, yapı ve mizahi öğeler yönüyle ele alınması önerilir, ayrıca psikanalitik açıdan da analizinin yapılması tavsiye edilir.

Bu bölümde belirlenen kitapları, varsa travmaları ve psikolojik etkileri tablo hâlinde gösterilmektedir.

Tablo 3.1. Kitap: Tarihi Hoşça Kal Lokantası (2017)

Öykü	1. Travma	2. Psikolojik Sonuçları
1. Kaya Bakkaliyesi.	Dolaylı travma	Depresyon
2. Soluk Taşı.	Aile içi psikolojik şiddet	
3. Nasip.		
4. Kusura Bakma Dağları.	Terk edilme	Depresyon
5. Zarif.	Terk edilme	
6. Tarihi Hoşça Kal Lokasyonu “Kaybetmek Bizim İşimizdir” 444 0 Hiç	Ölüm, terk edilme, kayıp	Depresyon
7. Bekleme Salonu.	Ölüm	OKB, Anksiyete
8. Cıva.	Cinayet	Anksiyete, (özüml fobi)
9. Şılagut.		
10. Terketti Hatun Ziyaretgâhı.	Terk Edilme	Depresyon
11. Olsun Hırkası.	Terk edilme	Depresyon
12. Anahtar.		
13. Bu Son Yağmurları.	Terk edilme	Depresyon
14. Hacanne.	Ölüm	OKB
15. Boncuklu Sineklik.		
16. Bamyâ.	ÇÇT	Depresyon
17. Diyet.		
18. Kabanlarda %50 İndirim Var.		
19. Kuşbakışı.	Terk edilme	Depresyon
20. Helva.		
21. Kestane Karası.		
22. Araka.	Travmatik Yas	Özüml fobi
23. Sıradan Anlar Fotoğrafçısı.	Terk edilme	Depresyon
24. 08.40.		
25. Çay Bahçesi		
26. 72 Saniye	Terk edilme	
27. Onuncu Yıl.	Ani Hastalık, Ölüm	Erken Doğm, Depresyon
28. Gerisi Hikâye	ÇÇT (ihmal) terk edilme	Obsesyon
29. Kendi Geçmişinin Gündelikçisi.	ÇÇT (ihmal)	

Tablo 3.2. Kitap: Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu (2018)

Kitap	1. Travma	2. Psikolojik Sonuçları
1. Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu.	Ölüm	Obsesyon
2. Berhudar Olayım Necmi Enişte.	ÇÇT, Ölüm	Obsesyon
3. Kimlikte Nurşen.	ÇÇT, Ölüm	Depresyon, Obsesyon
4. Vecdi Çiçek Açtı.		
5. Remzi.	Ölüm	Depresyon
6. Yalan Dünya, Fani Dünya.		
7. Fehime Halamı Tekrar Kaybedip Bulduğumuz Gün.	Cinsel Şiddet, Zorla Alıkoyma	Özgül fobi
8. Abajur.		
9. İstiklal Madalyası.		
10. Ömer.		
11. Son Durak.		
12. Muazzez Bey ve Büyük Düşmanı.	Terk Edilme	Depresyon, Obsesyon
13. Hiç.	Terk Edilme	Depresyon, Obsesyon
14. Teessüf Ederim Muazzez.	Terk Edilme	Depresyon, Obsesyon
15. Bir Sizin Kollarınızda.		
16. Baba Malı.		
17. Çatlak.	Terk Edilme	
18. Son Attığın Kartopunun İçine Taş Sakladığımı Bilmiyordum.	Terk Edilme	Depresyon, Obsesyon
19. Geçtiğimiz Kırk Gün.	Ölüm	

Tablo 3.3. Kitap: Gelirken Ekmek Al (2019)

Öykü:	1. Travma	2. Psikolojik Sonuçları
1. Gelirken Ekmek Al.	ÇÇT	TSSB
2. Diğer Müjdatlar Gibi.	Psikolojik şiddet	Obsesyon
3. Kız Kim.		
4. Yine Muazzez.	Terk Edilme	Depresyon
5. Bize Bi Çay.		
6. Barıştık.		
7. Sıcacık.	ÇÇT (Ölüm, İhmal)	Sosyal Anksiyete
8. Olanlar Oldu.		
9. Topuğumuz.		
10. Çıkmaz Demeyin.		
11. Aşk Olsun.	ÇÇT(Şiddet)	Depresyon
12. Babam Yüzünden.	ÇÇT (ihmal)	Depresyon
13. Tüh.		
14. Armağan'ın Hediyesi	Eş şiddeti	
15. Tuzlu Fıstık.	ÇÇT (Şiddet)	
16. Nihat ve Teselliperver Cemiyeti.		
17. Pekmez.		
18. Aklımda.		

Tablo 3.4. Kitap: Deli Tarla (2020)

Kitap	1. Travma	2. Psikolojik Sonuçları
1. Deli Tarla.	Ölüm.	Depresyon, TSSB
2. Adieu Hala.	Ölüm, Terk edilme	TSSB
3. Bir Garip Külkedisi Masalı.		
4. Cebimdeki Osman.		
5. Ama Böyle Olmadı.	ÇÇT, İhmal, Psikolojik Şiddet	Depresyon.
6. Çitile.		OKB
7. Senden Çocuğum Olsun İstiyorum.		
8. Çıksın Hâlim.		
9. Marş Marş.		
10. Geçinip Gidiyoruz İşte.		
11. Kâmil'in Denizkızı.	ÇÇT	TSSB
12. Büyük İkrâmiye.	Terk Edilme	Depresyon
13. Seni Seviyorum Aşkım, Nice Senelere.	ÇÇT	OKB, Depresyon
14. İki Elma.	ÇÇT, Terk Edilme	Depresyon, Obsesyon
15. Dünya Ahiret Abimsin.	Psikolojik şiddet	Depresyon, Obsesyon
16. Muazzez ve Yelkovan Çetesi.	Terk Edilme	Depresyon, Obsesyon

Tablo 3.5. Kitap: Kalk Yerine Yat (2021)

Öykü.	1. Travma.	2. psikolojik sonuçları.
1. Şans Talih Kader Kısmet.		
2. Nokta Nokta Gül.	Fiziksl, Psk. Şiddet	
3. Kalk Yerine Yat.		
4. Değerli Emekliler Derneği.		
5. Bordo Palto.		
6. Tıkırtı.	ÇÇT	Güvensizlik
7. Şimdi Rahatladık.		
8. Hâliyle.	ÇÇT	Depresyon, Obsesyon
9. Çöp.	ÇÇT	Depresyon, Obsesyon
10. Amma Oldu Ha.	Terk Edilme	OKB
11. Nuri Banyoda.		
12. Orta Refüj.	Kadın Trvmlrı.	TSSB, Özgül fobi

SONUÇ

Şermin Yaşar'ın, çok sayıda, şekilde ve çeşitte travmatik yaşantı ile beraber, travmaya bağlı olarak gelişen pek çok psikolojik rahatsızlıkları öykülerinde işlediği görülmektedir. Yazarın ilk iki kitabında, ölüm ve sevgili tarafından terk edilme travmaları daha çok yer alırken, son üç öykü kitabında çocukluk çağı travmaları daha çok öne çıkmaktadır.

Travmatik yaşantılardan psikolojik sonuçları itibariyle en örseleyici olanların insan eliyle kasıtlı gerçekleştirilen travmalar olduğu bilinmektedir. Yazarın öykülerine konu olan travmaların da ağırlıklı olarak insandan kaynaklı travmalar olduğu görülmektedir. Anlatılardaki insan eliyle oluşturulan örselenmelerde psikolojik sonuçları itibariyle en yaralayıcı olan ve eksikliği giderilemeyen örselenmelerin çocuklukta ebeveynlerden kaynaklı travmatik yaşantılar olduğu anlaşılmaktadır.

Çocuklukta yaşanan travmalardan; fiziksel şiddet, psikolojik şiddet ve ihmalin her şekli işlenmekle birlikte, sonuçları itibariyle en derin iz bırakan şekli duygusal ihmal, bir tür yok sayılma olduğu görülmekte ve bu durum, yazar tarafından hikâye içinde bizzat dile getirilmektedir. Çocukluğunda duygusal olarak ihmale uğramak, kişilerde, hayat boyu eksikliğe ve kişilik bozukluklarına neden olan örselenme türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre anne ve baba tarafından yok sayılarak yetişmiş öykü karakterlerinden hiçbiri, yetişkinliğinde yuva kuramamış, kursalar dahi anne ve babanın eksikliğini eşle telefî etmek istediklerinden, kurulan ilişkiler sağlıklı olmayıp ayrılıkla ve terk edilmeyele sonuçlanmıştır.

Çocukluğunda ihmale ve psikolojik şiddete maruz kalan karakterler, çekingen, mutsuz, karamsar bakış açısına sahip tipler olarak anlatılarda karşımıza çıkmakta, birçok karakterin ise, ne bireysel ne de sosyal sağlıklı hiçbir ilişki kuramadıkları görülmektedir. Genel olarak öykülerde, çocuklukta yaşanan travmaların hayat boyu atlatılamadığı, çeşitli şekillerde, yetişkinlikte kişilerin yaşamlarını etkilediği dikkati çekmektedir.

İncelemeye aldığımız öykülerde, kadına yönelik travma oluşumuna sebep olacak durumlardan fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet ve ekonomik şiddetin her türü işlendiği görülmekte, baskın olan şiddet türü olarak ise, psikolojik şiddet yoğun olarak öne çıkmaktadır. Kadınların yaşadığı travmalarda görülen ortak

bulgu, travmaya maruz kalan kadınların mücadelecisi oldukları, psikolojik olarak yaralı olsalar dahi, güçlü ve dirençli oldukları yönündedir. Fakat bu kadınlarda erkenden dış dökülmesi, hızla kilo alma ve bakımsızlıktan kaynaklı erken yaşlanma durumları ortak olarak görülmektedir.

Evlilikte eş şiddetine maruz kalanlar çoğunluklu kadınlar olsa da kimi öykülerde erkeklerin de eşlerinden şiddet gördüğü, bundan kaynaklı örselendiği anlaşılmaktadır. Kadınların erkeklere uyguladığı şiddet durumunda daha çok erkeğin aşağılandığı, hakarete uğradığı ve duygusal baskı yaşadığı şekilleri görülür. Ayrıca öykülerde aile içi şiddet uygulayan eşlerin, kadın ya da erkek fark etmeksizin çocuklarına da psikolojik ya da fiziksel şiddet uyguladığı dikkat çekmektedir.

Ani ölüm travmasına maruz kalan bireylerde, yas tutma süreci yıllarca sürmekte, çoğu zaman da hayat boyu devam etmektedir. Travmatik ölüm sonrası karakterlerde ekseri olarak hissiz, tepkisiz, hayatı önemsiz gören, umutsuz, mutsuz bir bakış açısı oluşmakta, duygu durum olarak da depresyon, en çok ve yoğun olarak gözlemlenmektedir.

Travmatik ölüme maruz kalan karakterlerde, bilişsel tepki olarak; olayı kabullenememe, inkar, yok sayma, en nihayetinde psikotik bozukluklar oluşmaktadır. Öykülerde akıl sağlığıyla ilgili olan psikotik bozukluklardan, psikolojik birçok rahatsızlıklara kadar pek çok psikiyatrik vaka karşımıza çıkmaktadır.

Öykülerde ani ölüm travmasına maruz kalan karakterlerin bunu hayatları boyunca atlatamayıp yaşam boyu bundan iz taşıdıkları, sevdiğini kaybedenlerde bedenin bir uzvunu kaybetmiş gibi hayat boyu bir eksiklik durumları ve ölenle bir derece ölüm hâlleri yaşadıkları görülmektedir.

Travmatik ölüm sonrası psikolojik tepkilerden en sık görülen, bir nesneye ya da bir düşünceye saplantı, yani obsesif-kompulsif bozukluğu durumudur. Kişilerde sevdiği kişiyi unutamama, onu sürekli akılda tutma, ölenle ilişkili hatırlatıcı bir nesneye ya da düşünceye devamlı ve saplantılı bir biçimde takılıp kalma durumları sıklıkla karşımıza çıkar. Sevdiği ölen karakterler hayatları boyunca yeniden ilişki kurmaz, hatıraları ve anılarıyla yaşlanırlar.

Terk edilme nedeniyle sevgiliden ayrılık travması yaşayanlarda ise ölüm travması yaşayanlara benzer psikolojik tepkiler görülür. Öykülerde sevgili tarafından

terk edilmenin mutlaka travma düzeyinde ağır psikolojik sonuçları olmaktadır. Eski sevgili hiçbir şekilde unutulmamakta, bu durum takıntı biçimine dönüşmektedir. Terk edilme sonrası kişilerde en az iki yıl, çocuklukla da hayat boyu ağır depresyon durumları görülmektedir. Güvensizlik, umutsuzluk, saplantılı duygu ve düşünce durumları, tekrar ilişki yaşayamama bu kişilerde görülen ortak bulgulardır.

Öykü karakterlerinde görülen psikiyatrik bozukluklar da oldukça fazladır. Bunların büyük çoğunluğunun travmayla ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Düşüncede obsesyon, duyguda depresyon, en çok görülen rahatsızlıklardır.

Travma yaşamış neredeyse tüm karakterlerde, değişik düzeyde ya da şekilde saplantılı duygu ve düşünce durumunun varlığı dikkat çekmektedir. Bu kişiler genellikle travma ile ilişkili ya bir söze, ya bir nesneye, ya da bir duruma takılıp kalmaktadırlar.

Gelecekle ilgili korku ve kaygı durumu olan anksiyete, diğer bozukluklara kıyasla daha nadir görülmektedir. Bu da anlatıların geçmiş odaklı oluşuyla, anksiyetenin ise geleceğe dönük bir rahatsızlık olması ile alakasından kaynaklanıyor gibi durmaktadır.

Öykülerdeki travmaların ağırlıklı olarak insan eliyle gerçekleşen travmalar olduğunu belirtmiştik. Travmaya neden olan anne ya da baba karakterlerde de genellikle silsile hâlinde gelen psikolojik problemlerin varlığı dikkat çekmektedir. Anne babadan kaynaklı kötülükler, çoğunlukla ebeveynin bilinen ya da bilinmeyen bir travmatik yaşantısına dayanmaktadır. Vaktinde tedaviler, ya da müdahaleler yapılsa, belki de yeni travmaların yaşanmamış olacağı satır aralarında verilen mesajlardandır.

Öykülerinde sıklıkla yaralı ve yalnız insanların hayat hikâyelerini işleyen yazar, öykülerine hazır bir durum anlatımı ile başlamakta, bir süre sonra geriye dönüşlerle geçmişe gitmektedir. Âdeta bir psikolog gibi geçmişteki travmayı okura gösteren yazar, durum- neden ilişki bağını zihinlerde kurdurtmakta, yer yer de durum tesbiti yapıp, psikolojik açıklamalarda bulunmaktadır. Bunların yanında yazarın yer yer öykü içinde, öykü anlatıcılığından çıkıp karakteri savunmaya geçtiği, karşı tarafa serzenişlerde bulunduğu da görülmektedir.

Hikâye içerisinde sık sık psikiyatra giden karakterler göze çarpmakta, kimi psikiyatristlerin konuyla ilişkili sözleri anlatılarda kullanılmaktadır. Anlatılarda yer

yer psikolojik hastalıklar terimleriyle açıklanmakta, bunlarla ilgili açık bilgiler verilmektedir. Bunun yanında psikiyatrik tedavide kullanılan antidepresan kullanımı öykü karakterlerinde yaygın olarak görülmekte, bu maddeye; hayata, durumlara ya da insanlara tahammülü sağlayan, zor zamanda insanın elinden tutan ilaçlar gözüyle bakılmaktadır. Yazarın ayrıca yer yer okuyucuya psikolojik telkinlerde bulunarak onu tedavi etmek istediği de görülmektedir.

Tüm bunlardan yazarın travma ve ilişkili olduğu psikiyatrik hastalıklar ile ilgili bilgi ve bilinç sahibi olduğu, aynı zamanda da bu hususlar ile ilgili okuru bilinçlendirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır.

Denilebilir ki Yaşar, öykülerinde çoğunluklu olarak yaralı ve yalnız insanları ele almış, onların hayatlarını çözümlemeye çalışmıştır. İnsanda örselenmelere sebep olacak hususlara bilinçli olarak dikkat çekmiş, onlarla ilgili farkındalık oluşturmaya çalışmıştır. Fakat bu sıkıntılı durumları işlerken anlatıcı; objektifini çoğu zaman bu noktadan değil de komik bir tarafından yakalayarak sunmuştur. Yazar, olay ya da kişilerle ilgili, zaman zaman kimi eleştiriler yapmakla birlikte, katı bir yargılama yapmadan, bu durumları da mizahi bir tarzda işlemiş; olayları, çocuksu, tatlı bir dille sunmayı başarmıştır.

KAYNAKÇA

- Akalın, Ş. H. (2011). *Türkçe Sözlük* (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aksöz-Efe, İ. (2020). *Kayıp ve Yas. Afetler, Krizler, Travmalar ve Psikolojik Yardım*. (3. Baskı) içinde (43-62) Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.
- Apiş, Z. (2023). Türk Dili, Söyleşi, *Dil ve Edebiyat Dergisi*, Ocak, 72(853), 28-35.
- Arıcı, N. (2014). *Travmatik Yas Sorununda Aile Dayanıklılığı Programının Kadınlardaki Travma Sonrası Stres, Yas ve Aile Dayanıklılığı Düzeylerine Etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Avcı, M. (2021). *Objektif ve Projektif Testler Bağlamında Travmatik Yas Yaşayan ile Yaşamayan Üniversite Öğrencilerinin Ruhsal Süreçlerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Ayaz B. (2023). *Travma Sonrası Stres Bozukluğu Tanısı Alan Ergenlerde Frontal Alfa Asimetrisi* (Tıp Fakültesi Uzmanlık Tezi). Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kocaeli.
- Bal, U. (2010). *Anksiyete Bozukluklarında Cinsiyete Göre Semptom Farklılıkları* (Uzmanlık Tezi). Çukurova üniversitesi Tıp Fakültesi, Adana.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bingöl, E. (2023). *Yakın Partner İlişkilerinde Cinsel Şiddete Maruz Kalan Kadınlarda Depresyon ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Cebecioğlu, T. (2023). *Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarının Estetik Ölçütler Bağlamında İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.

- Çelik, F. G. H. ve Hocaoglu, Ç. (2018). Çocukluk Çağı Travmaları: Bir Gözden Geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4), 695-711.
- Çiğdem N. (2023). *Pandemi Sürecinde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Yaygın Anksiyete Bozukluğunun Tükenmişlik Düzeyleri Üzerindeki Etkisi: Hastane Öncesi Acil Sağlık Çalışanlarına Yönelik Bir Araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Kent Üniversitesi Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Çiğdem, U. (2016). *Klinik Olmayan Bir Örneklemde Aleksitimi, Bağlanma Stilleri ve Obsesif Kompulsif Özellikler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çiydem, E. (2022). *Kadınlarda Çocukluk Çağı Travmalarının Ruh Sağlığı ve Aile İşlevselliğine Etkisinin Kuşaklararası Bağlamda İncelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, F. (2022). *Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı*. Gümüşhane: T.C. Gümüşhane Valiliği, Aile Ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü.
- Doğan, M. N. (2022). *Türk Şiirinde Psikolojik Travmanın İzleri (1860-2020)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dursun, B. (2015). *Şiddete Maruz Kalan Kadınlarda Travmatik Stres Tepkileri ve Yönetici Zihinsel İşlevler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Düz, R. (2023). *Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Elbaşoğlu, S. 2020 *Psikotik Özellikler Gösteren Hastaların Psikotik Özellik Göstermeyen Hastalara Göre Anksiyete Düzeylerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Emir-Öksüz, E. ve Bilge F. (2020). Yas ve Psikolojik Yardım. *Krizler, Travmalar ve Psikolojik Yardım*. (3. Baskı) içinde (265-288) Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.
- Erdur-Baker, Ö. ve Doğan, T. (2020). *Afetler, Krizler, Travmalar ve Psikolojik Yardım*. Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.
- Frenczi, S. (2022). *Psikolojik Travma* (çev. H. Portakal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Herbert, C. (2020). *Travma Sonrası Psikolojik Tepkileri Anlamak*. İstanbul: Psikonet.
- Işık, E. İ. (2023). *Travmatik Yas Yaşantısı Olan Yetişkin Bireylerde Psikolojik Sağlamlığın Travma Sonrası Büyüme Düzeyine Etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.
- Işık, E. ve Aker, T. (2020). Ruhsal Travma Kavramı ve Travma Sonrası Stres Bozukluğunda Tedavi Yaklaşımları *Afetler, Krizler, Travmalar ve Psikolojik Yardım*. (3. Baskı) içinde (205-220) Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.
- Kafes, A. Y. (2021). Depresyon ve Anksiyete Bozuklukları Üzerine Bir Bakış. *Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırmaları Dergisi*. Cilt:3, Sayı:1 / 187-191.
- Kararımak, Ö. ve Bugay, A. (2020). Sağlıklı Psikolojik İşlerlik ve Travma Karşısında Uyum Sağlama Yetisi Olarak Psikolojik Sağlamlık. *Afetler, Krizler, Travmalar ve Psikolojik Yardım*. (3. Baskı) içinde (75-110) Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.
- Korkmaz S., Baykara S., Gürok M.G., ve ark. (2020). Obsesif Kompulsif Bozuklukta Travmatik Yaşantılar. *Dicle Tıp Dergisi / Dicle Med J* 47 (4): 903-910.
- Köknel, Ö. (1999). *Günlük Hayatta Ruh Sağlığı*. İstanbul: Alfa Basım.
- Köroğlu, E. (2004). *Psikozoloji Tanımlayıcı Klinik Psikiyatri*. Ankara: HYB Yayıncılık.

- Leahy, R. L. ve Holland, S. J. (2009). *Depresyon ve Anksiyete Bozukluklarında Tedavi Plânları ve Girişimleri*. Çev: Aslan, S. ve ark. Ankara: Hekimler Yayın Birliği Basım Yayın.
- Özen, Y. (2017). *Psikolojik Travmanın İnsanlık Kadar Eski Tarihi*. TJSS The Journal of Social Science Yıl:1, Cilt:1, Sayı:2 / 104-117.
- Özer, D. (2023)). *Psikozun Erken Döneminde Hastalara Uygulanan Kabul ve Kararlılık Terapisinin Psikotik Semptomlara ve İşlevsellik Düzeylerine Etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özgen, F. ve Aydın, H. (1999). Travma Sonrası Stres Bozukluğu. *Klinik Psikiyatri*, 1, 34-41.
- Özkan E. (2022). *Ergenlerde Aile İçi Şiddete Maruz Kalma ve/veya Tanık Olma İle Travma Sonrası Stres Bozukluğu Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, M. O. (2004). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Şahin, M. (2019). Korku, Kaygı ve Kaygı (anksiyete) Bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(10), 117-135.
- Şimşek, E., Kaya, A. İ. (2021). Şermin Yaşar'ın Kitaplarında Bir Anlatım Tarzı Olarak Mizah. *Türkbilig*, 2021(42), 291-302.
- Tarhan, C. (2011). *Şiddete Maruz Kalan Kadınlarda Travma Sonrası Stres Belirtileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tarlacı, S. ve Özyanık, T. (2022). Toplumsal Travma Döneminde Travma Sonrası Gelişim ve Temel inançlardaki Sarsılmalar. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 3(6), 121-142.
- Yalçın, M. (2023). Travma Bilgisine Dayalı Yaklaşımın Şiddete Maruz Bırakılan Kadınlarla Çalışmalarda Kullanımı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(2), 513-526.
- Yaşar, Ş. (2017). *Tarihi Hoşça Kal Lokantası*. İstanbul: Doğan Yayınları.
- Yaşar, Ş. (2018). *Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu*. İstanbul: Doğan Yayınları.

- Yaşar, Ş. (2019). *Gelirken Ekmek Al*. İstanbul: Doğan Yayınları.
- Yaşar, Ş. (2020). *Deli Tarla*. İstanbul: Doğan Yayınları.
- Yaşar, Ş. (2021). *Kalk Yerine Yat*. İstanbul: Doğan Yayınları.
- Yellowlees, H. (1966). *Ruh ve Akıl Bozuklukları (Psikiyatri'ye Giriş)*. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Yeniçeri, İ. (2021). *Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ile Depresyon, Anksiyete, Stres Arasındaki İlişkide Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü ve Bilişsel Esneklik Eğitim Programının Etkililiğinin Sınanması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Yetkin, S. ve Özgen, F. (2007). Tarihsel Bakış İçinde Depresyon. *Türkiye Klinikleri Dahili Tıp Bilimleri Dergisi*, 3(47), 1-5. Ankara.
- Yıldırım, A. (2016). *Pareidolia: Obsesif Kompulsif Yatkınlığı Olan Bireylerle Otistik Yatkınlığı Olan Bireylerin Karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (2018). Obsesif Kompulsif Bozukluk Tedavisinde Güncel Yaklaşımlar *Lectio Scientific Journal of Health and Natural Sciences* Temmuz 2018, C. 2, S. 1, 21- 42.
- Yivli, O. (2022). Günümüz Öykücülüğüne Giriş Denemesi, *Türk Edebiyatı Dergisi*, 583, 16-27.